

UNIVERZA NA PRIMORSKEM
FAKULTETA ZA MANAGEMENT KOPER

MAGISTRSKA NALOGA

PROST PRETOK IN DNEVNE MIGRACIJE
DELOVNE SILE MED OBMEJNIMI REGIJAMI EU

MATEJA HRVATIN

KOPER, 2010

UNIVERZA NA PRIMORSKEM
FAKULTETA ZA MANAGEMENT KOPER

Magistrska naloga

PROST PRETOK IN DNEVNE MIGRACIJE
DELOVNE SILE MED OBMEJNIMI REGIJAMI EU

Mateja Hrvatin

Koper, 2010

Mentor: prof. dr. Egon Žižmond

POVZETEK

Magistrska naloga obravnava migracije med Obalno - kraško regijo v Sloveniji ter Tržaško pokrajino v italijanski regiji Furlaniji - Julijski krajini, saj pričakujemo, da ima vstop Slovenije v Evropsko unijo značilen vpliv na dnevne migracijske tokove delovne sile med navedenima regijama. Zanimalo nas je predvsem, katera je tista gonilna sila, ki privede posameznika, da išče zaposlitev zunaj svoje države, ključni cilj pričujoče magistrske naloge pa je ugotoviti, ali prebivalci Obalno-kraške regije res želijo delati v Tržaški pokrajini. Temeljna hipoteza, ki smo jo oblikovali na podlagi teoretičnih dognanj iz literature, je, da se bo s sprostitvijo trga dela povečal pretok delovne sile med obmejnima regijama Italije in Slovenije, v smeri iz Obalno – kraške regije v Tržaško pokrajino, in sicer zaradi razlik v osebnem dohodku. Prišli smo do zaključka, da je čezmejni trg dela zanimiv za domače delavce zaradi razlike v dohodkih in da se bo kot posledica prostega pretoka delavcev postopoma večal delež delavcev iz Obalno-kraške regije, ki se bo zaposlil v Tržaški pokrajini, kljub temu pa ni potrebna pretirana skrb zaradi tega, saj si večina obmejnih prebivalcev želi dobre zaposlitve v Sloveniji.

Ključne besede: migracije, trg dela, Evropska Unija, zaposlovanje, delovnoppravna zakonodaja, čezmejni delavci

SUMMARY

The Master's thesis deals with migrations between the Slovenian Coastal Region (Obalno-kraška regija) and the Italian Trieste District within the Autonomous Region Friuli-Venezia Giulia, as we expect that the accession of Slovenia to the EU would bring about a characteristic impact on the daily migration streams of workforce from the respective regions. The key objective of this paper is to find out whether the residents of the Slovenian Coastal Region really wish to work in the neighbouring Trieste District. The underlying hypothesis which was formed on the basis of theoretical findings from literature envisions that the liberalisation of the labour market would increase the flow of workers between the border land regions of Italy and Slovenia, in the direction from the Slovenian Coastal Region to Trieste District, owing to the difference in earnings. The conclusion presents the results of our research which confirm that the key determinant for deciding to seek work in the borderland region of Italy is the level of earnings ('personal income'). The number of workers from Slovenian Coastal Region working in the Trieste District will be gradually augmenting but it is still far from a volume raising concern: the majority of cross-border workers wish to have a job in Slovenia.

Key words: migrations, labour market, European Union, employment, labour legislation, cross-border workers

UDK: 331.556.4(497.4:459)(043.2)

VSEBINA

1	Uvod	1
1.1	Opredelevitev področja proučevanja.....	1
1.2	Namen in cilj magistrskega dela	3
1.3	Metodologija dela.....	4
1.4	Struktura magistrske naloge	5
2	Migracije.....	7
2.1	Dejavniki migracij	7
2.1.1	Stopnja zaposlenosti in zaposlitvene možnosti.....	10
2.1.2	Osebni dohodek	11
2.1.3	Sociodemografske značilnosti posameznika.....	13
2.1.4	Razmere za osebni razvoj.....	13
2.1.5	Razdalja med emitivno in imitivno regijo	14
2.2	Posledice migracij	15
2.2.1	Ekonomski učinki migracij	15
2.2.2	Socialni učinki migracij	20
3	Delovnopravna zakonodaja v Sloveniji in Evropski uniji.....	23
3.1	Državni viri prava.....	24
3.2	Viri prava Evropske Unije.....	26
3.3	Delovnopravna zakonodaja med Slovenijo in Italijo	28
3.3.1	Delovnopravna zakonodaja do odprave prehodnega obdobja na področju prostega gibanja delavcev	29
3.3.2	Delovnopravna zakonodaja po odpravi prehodnega obdobja na področju prostega gibanja delavcev	29
4	Migracije v Sloveniji.....	33
4.1	Zaposlovanje in delo tujcev v Sloveniji	33
4.2	Odselitve slovenskih državljanov v tujino	36
4.3	Strategija ekonomskih migracij.....	37
4.3.1	Namen strategije	39
4.3.2	Cilji strategije.....	39
4.3.3	Smernice strategije.....	39
5	Čezmejne dnevne delovne migracije med obmejnimi regijami Slovenije in Italije	41

5.1	Zgodovina dnevni delovnih migracij	41
5.2	Dejavniki čezmejnih dnevni delovnih migracij	41
5.3	Čezmejni delavci kot posebna kategorija migrantov	42
5.3.1	Opredelitev čezmejnega delavca.....	42
5.3.2	Pravice in dolžnosti čezmejnega delavca.....	42
6	Primerjava Obalno-kraške regije in Tržaške pokrajine.....	45
6.1	Socioekonomske značilnosti	45
6.1.1	Bruto domači proizvod	45
6.1.2	Aktivnost prebivalstva	46
6.1.3	Brezposelnost.....	47
6.2	Migracija delovne sile	49
6.2.1	Migracija delovne sile med obmejnimi regijami Slovenije in Italije	49
6.2.2	Migracija delovne sile iz drugih držav.....	51
7	Empirična raziskava.....	55
7.1	Opredelitev problema.....	55
7.2	Opredelitev namena in ciljev raziskave	55
7.3	Raziskovalna metoda.....	55
7.4	Predpostavke in omejitve raziskave	56
7.5	Hipoteze	57
7.6	Analiza rezultatov	57
7.6.1	Značilnosti anketirane populacije	58
7.6.2	Odnos med sociodemografskimi značilnostmi populacije in nagnjenostjo k migriranju	58
7.6.3	Odnos med ekonomskim položajem in mobilnostjo delavcev	60
7.6.4	Odnos delavcev do zaposlitve zunaj matične države.....	63
7.6.5	Odnos dnevni delovni migrantov do dela v čezmejni regiji ter njihov zaposlitveni status.....	66
7.6.6	Preverjanje hipoteze.....	68
7.6.7	Interpretacija rezultatov	70
7.6.8	Vpliv dnevni migracij na gospodarstvo Obalno-kraške regije	71
8	Sklep.....	75
	Literatura	77

Viri	80
Priloge	83

PONAZORILA

Slika 2.1	Dejavniki migracij	9
Slika 3.1	Delovno pravna zakonodaja in viri prava.....	24
Slika 7.1	Socio-demografske značilnosti populacije	58
Slika 7.2	Ekonomске razmere	61
Slika 7.3	Dejavniki pri izbiri zaposlitve	61
Slika 7.4	Želja po menjavi zaposlitve.....	62
Slika 7.5	Odnos do možnosti zaposlitve v Italiji	64
Slika 7.6	Zaposlitev v Italiji in vzrok	64
Slika 7.8	Odnos dnevnih delovnih migrantov do dela v čezmejni regiji ter njihov zaposlitveni status.....	67
Tabela 4.1	Slovenski migracijski profil	33
Tabela 4.2	Število tujcev v evidenci brezposelnih oseb, julij 2007	34
Tabela 4.3	Tuje prebivalstvo v Sloveniji po državi državljanstva, na dan 31. 12. 2008	35
Tabela 4.4	Izdana delovna dovoljenja v februarju 2010	36
Tabela 4.5	Priseljeni iz tujine v Obalno-kraško regijo (2004–2008)	36
Tabela 4.6	Državljeni RS odseljeni v tujino, po območju prihodnjega prebivališča, 2004–2008	37
Tabela 4.7	Odseljeni v tujino iz Obalno-kraške regije (2004–2008)	37
Tabela 4.8	Državljeni RS in vsi priseljeni iz tujine in odseljeni v tujino, 1997–2006	40
Tabela 6.1	Primerjava BDP na prebivalca, 2004–2008	46
Tabela 6.2	Primerjava prebivalstva po aktivnosti, 2004–2008, v %	46
Tabela 6.3	Primerjava prebivalstva po aktivnosti (v tisočih).....	47
Tabela 6.4	Primerjava anketne brezposelnosti, 2004–2008, v %	48
Tabela 6.5	Primerjava anketne brezposelnosti za leto 2009.....	48
Tabela 6.6	Ocenjeno število dnevnih migrantov po obmejnih območjih.....	50

Tabela 6.7	Število prehodov na obmejnih prehodih med Tržaško pokrajino in Obalno-kraško regijo v letu 2006 (do 31. 8. 2006)	50
Tabela 6.8	Kvota delovnih dovoljenj v Sloveniji (2005–2010)	52
Tabela 7.1	Starost in nagnjenost k migriranju	59
Tabela 7.2	Stopnja izobrazbe in nagnjenost k migriranju	59
Tabela 7.3	Spol in nagnjenost k migriranju	60
Tabela 7.4	Zaposlitveni status in želja po menjavi zaposlitve	62
Tabela 7.5	Višina osebnega dohodka in želja po menjavi zaposlitve	63
Tabela 7.6	Razmerje med zadovoljstvom z materialnimi razmerami in željo po menjavi zaposlitve	63
Tabela 7.7	Razmerje med zadovoljstvom z osebnim dohodkom in željo po zaposlitvi v Italiji oziroma Sloveniji	65
Tabela 7.8	Razmerje med zadovoljstvom z ekonomskim stanjem in željo po zaposlitvi v Italiji oziroma Sloveniji	65
Tabela 7.9	Razmerje med željo po menjavi zaposlitve in željo po zaposlitvi v Italiji oziroma Sloveniji	66
Tabela 7.10	Razmerje med spolom in urejenostjo zaposlitvene dokumentacije	68
Tabela 7.11	Razmerje med urejenostjo dokumentacije in statusom zaslužka v Italiji ..	68

1 UVOD

V pričujočem delu bomo analizirali preseljevanje oziroma migracije. Procesi globalizacije in razlike v kakovosti življenja med posameznimi območji sveta povečujejo željo ljudi po preselitvi. Skozi celotno človeško zgodovino želja po boljšem življenju spodbuja preseljevanje ljudi, zato so selitve praviloma potekale z območij s slabšimi življenjskimi razmerami na območja z boljšimi razmerami, in to velja še danes.

Gospodarska razvitost je cilj vsake države, trg dela pa je ena od ključnih determinant, ki vpliva na ekonomski razvoj posamezne države. Pristojne inštitucije zato posebno pozornost namenjajo problemom, kot so visoka brezposelnost, majhna rodnost in visoka stopnja starejšega delovno neaktivnega prebivalstva, razlike v višini plač med regijami in med spoloma ter majhna mobilnost delovne sile.

Mobilnost delovne sile koristi tako delavcem kot gospodarstvu. Hitre spremembe v tehnologiji terjajo tudi hitre spremembe in prilagajanja trga delovne sile. Ločimo migracije med delovnimi mesti (zaposlitvena mobilnost) ter mobilnost med regijami in državami (geografska mobilnost). Evropa mora kulturo mobilnosti še razviti, saj je v Evropi v primerjavi z Ameriko mobilnost med delovnimi mesti bistveno nižja. Leta 2006 je bil na portalu Evropskega parlamenta objavljen članek, v katerem navajajo statistične podatke, ki kažejo, da delavci v Evropi zamenjajo delovno mesto enkrat na 10,6 leta, medtem ko v Ameriki to storijo enkrat na 6,7 leta. Tudi geografska mobilnost za namene dela je na stari celini izredno nizka, saj živi in dela zunaj meja svoje države manj kot 2 % delovno aktivnega prebivalstva.

Vsaka država si prizadeva za uspešno delovanje gospodarstva, kar pomeni, da je cilj vsakega gospodarstva visoka in rastoča raven realnega bruto domačega proizvoda, visoka raven zaposlenosti oziroma nizka stopnja brezposelnosti ter stabilna raven cen. Bruto domači proizvod in zaposlenost sta med seboj tesno povezana in odvisna drug od drugega. Tako je uspešno odpravljanje brezposelnosti povezano z nujnim prilagajanjem delovne sile gospodarski aktivnosti, na katero vplivajo tehnološke spremembe in globalizacija.

1.1 Opredelitev področja proučevanja

Slovenija je z včlanitvijo v Evropsko unijo (v nadaljevanju EU) dobila nov institucionalni in razvojni okvir, ki je korenito spremenil pogoje in načine uresničevanja nacionalnega razvoja. Polnopravno članstvo Slovenije v EU je vplivalo na spremembe v različnih segmentih gospodarskega dogajanja v Sloveniji. Primer takšnega segmenta je zaposlovanje. To področje urejajo države članice EU vzajemno in si delijo zakonodajne pristojnosti. V zvezi s tem gre zagotovo izpostaviti dejstvo, da vključuje prost pretok oseb prosto gibanje delavcev, priznavanje poklicnih kvalifikacij, koordinacijo sistemov socialne varnosti in državljske pravice. Prost pretok oseb je z ekonomskega vidika

zlasti pomemben v obmejnih regijah, kjer je izrazit tok dnevnih migracij, prost pretok oseb pa tovrstno migracijo delovne sile dodatno krepi.

Če izhajamo iz tistega dela ekonomske teorije, ki povezuje odločanje delavcev za zaposlitev v eni oziroma drugi regiji (Senjur 2002, 462) z višino denarne nagrade za delo, lahko pričakujemo, da bo odprava omejitev vplivala na rast zaposlenosti v relativno bogatejši regiji in s tem omogočala njen ekonomski razvoj, relativno revnejša regija pa se bo soočila z dolgoročno stagnacijo. Utemeljeno torej pričakujemo, da bo do ekonomskih učinkov odprave omejitev v zvezi s prostim pretokom oseb najhitreje in najočitneje prišlo v obmejnih regijah. Prav zaradi tega to vprašanje opredeljujemo kot osrednje področje proučevanja v pričujoči magistrski nalogi.

Predmet proučevanja bo prost pretok delovne sile med Obalno-kraško regijo v Sloveniji ter Tržaško pokrajino v italijanski regiji Furlaniji – Julijski krajini.¹ V izbranem primeru namreč pričakujemo, da vstop Slovenije v EU značilno vpliva na dnevne migracijske tokove delovne sile med navedenima regijama, še zlasti ker je avgusta leta 2006 prenehalo veljati prehodno obdobje, v katerem slovenski državljani niso bili izenačeni z državljani Italije in so za zaposlitev v Italiji potrebovali delovno dovoljenje.²

Obalno-kraška regija v Sloveniji in Furlanija – Julijska krajina v Italiji nista povezani le geografsko, ampak ju povezuje tudi skupna zgodovina. Migracije delovne sile iz Slovenije v Italijo so bile na tem območju vedno prisotne. S polnopravnim članstvom Slovenije v EU, z odpravo zakonskih ovir pri zaposlovanju slovenskih državljanov v Italiji ter z uvedbo številnih partnerskih sodelovanj med obema pokrajinama lahko pričakujemo, da bo pojav dobil nove razsežnosti.

Izhajajoč iz uradnih podatkov lahko ugotovimo, da je v Furlaniji – Julijski krajini zaposlenih manj kot tisoč Slovencev. Na podlagi raziskave, ki jo je opravil IRES³, pa je bilo ugotovljeno, da se vsak dan odpravi na delo v Italijo okoli šest tisoč Slovencev, ki živijo blizu italijanske meje v Obalno-kraški regiji (Ovire za delo prek meje 2007). Na osnovi primerjave obeh podatkov je torej očitno, da je znaten obseg dnevnih migrantov iz Slovenije v Italiji zaposlen v t. i. sivi ekonomiji. Na podlagi tega pa lahko sprejmemo sklep, da je pri dnevnih migracijah slovenskih državljanov, ki delajo v sosednji regiji Italije, največji problem vprašanje njihovega zdravstvenega zavarovanja ter

¹ Furlanija – Julijska krajina je razdeljena na štiri pokrajine: na Tržaško pokrajino, Videmsko pokrajino, Goriško pokrajino ter Pordenonsko pokrajino. Ker so Videmska, Goriška in Pordenonska pokrajina geografsko bolj oddaljene od Obalno-kraške regije, je za raziskavo ključnega pomena le Tržaška pokrajina.

² 27. julija 2006 je bila Evropska komisija obveščena o odločitvi italijanske vlade o odpravi prehodnega obdobja na področju prostega gibanja delavcev iz osmih novih držav članic EU, med katerimi je tudi Slovenija. To pomeni, da lahko s pravnega vidika slovenski državljani vstopajo na italijanski trg dela brez ovir in so na njem izenačeni z italijanskimi državljani.

³ IRES je kratica za »Istituto di Ricerche Economiche e Sociali«.

uveljavljanje socialnih pravic, saj dela mnogo Slovencev v Italiji brez urejene zaposlitvene dokumentacije.

Ta pojav je mogoče pojasniti z administrativnimi ovirami. Slovenski državljani namreč morali do sprostitev trga delovne sile med državama (torej do avgusta 2006) pridobiti delovno dovoljenje. Njegova pridobitev je bila povezana z dolgotrajnimi in zapletenimi administrativnimi postopki. Po odpravi prehodnega obdobja pa so slovenski državljani za zaposlitev v Italiji izenačeni z italijanskimi delavci. To naj bi na eni strani zmanjšalo obseg zaposlenosti v sivi ekonomiji, na drugi strani pa naj bi to, zaradi relativno višje cene delovne sile v Italiji, spodbudilo emigracije delovne sile iz Slovenije v Italijo.

Izhajajoč iz teh dejstev smo zasnovali raziskovalni vprašanje, ki ju bomo proučevali v magistrski nalogi. Prvo je vprašanje dejavnikov, ki vplivajo na migracije delovne sile iz Obalno-kraške regije proti Tržaški pokrajini, drugo pa je vprašanje vpliva dnevnih migracij na gospodarstvo v Obalno-kraški regiji.

V osnovi merimo obseg ekonomske aktivnosti z realno vrednostjo bruto domačega proizvoda regije, ki je tesno povezan z zaposlenostjo. Ob predpostavki, da se bo s sprostitvijo trga delovne sile povečalo število dnevnih migrantov, ki bodo iz Obalno-kraške regije odhajali na delo čez državno mejo v Tržaško pokrajino, lahko sklepamo, da bo to negativno vplivalo na dolgoročen gospodarski razvoj Obalno-kraške regije. Človek s svojim znanjem in izkušnjami (to je s človeškim kapitalom) je namreč ključna determinanta gospodarskega razvoja. Vsak posameznik nastopa v gospodarstvu v dveh različnih vlogah: prvič je ponudnik dela kot proizvodnega dejavnika, drugič je kupec na trgu blaga, namenjenega končni potrošnji. Dnevne migracije imajo v tem toku poseben pomen. Posamezen migrant namreč ponuja svoj človeški kapital v produktivne namene v eni regiji, kjer ustvarja dodano vrednost, v drugi regiji pa se pojavlja kot potrošnik. Če upoštevamo to, lahko utemeljeno sklepamo, da se bo zaradi dnevne migracije usposobljene delovne sile krepil gospodarski razvoj konkurenčne pokrajine, to je Tržaške pokrajine. Hkrati pa lahko pričakujemo rast življenjskega standarda v Obalno-kraški regiji zaradi relativno večjih plač, ki jih dnevni migranti dosegajo v konkurenčni regiji.

1.2 Namen in cilj magistrskega dela

Namen pričujoče magistrske naloge je oblikovati ugotovitve o pričakovanem vplivu sprostitev trga delovne sile med Slovenijo in Italijo na obseg dnevnih migrantov vključno s pričakovanimi vplivi na dolgoročen gospodarski razvoj Obalno-kraške regije. V luči tako opredeljenega namena pa je osrednji cilj pričujoče magistrske naloge raziskati potrebe in cilje iskalcev zaposlitve iz Slovenije v konkurenčni regiji v Italiji. Poskušala bom torej odgovoriti na vprašanje, katera je tista gonilna sila, ki privede posameznika, da išče zaposlitev zunaj svoje države. Nameravamo tudi oceniti število

tovrstnih iskalcev zaposlitve. Ker je delo ključni proizvodni dejavnik in s tem eden od ključnih dejavnikov gospodarskega razvoja, bomo proučevali tudi, kakšne posledice bi imel odliv delovne sile na gospodarski razvoj Obalno-kraške regije.

Specifični cilji magistrske naloge so naslednji:

- ugotoviti, kateri dejavniki pogojujejo dnevne delovne migracije,
- ugotoviti, ali si delovno aktivno prebivalstvo Obalno-kraške regije želi delati v sosednji italijanski Tržaški pokrajini,
- ugotoviti, kakšne bi bile posledice za gospodarstvo Obalno-kraške regije, če bi se bistveno povečalo število dnevnih migrantov.

1.3 Metodologija dela

V magistrski nalogi bomo uporabili deskriptivne in analitične metode. V teoretičnem delu, kjer bomo proučili dejavnike, ki vplivajo na migracijo delovne sile med regijami ter posledice migracij, bomo uporabili deskriptivne metode: deskripcija osnovnih teoretičnih konceptov, primerjava rezultatov izbranih referenčnih empiričnih analiz in končna sinteza najpomembnejših ugotovitev. Analitične metode bomo uporabili pri izvedbi raziskave o dejavnikih migracij na primeru Obalno-kraške regije. To raziskavo bomo izvedli z uporabo anketnega vprašalnika. Ta bo sestavljen iz sedemnajstih vprašanj, ki se delijo na tri sklope: v prvem sklopu nas zanimajo socialno-demografski podatki anketiranih, v drugem sklopu se bomo osredotočili na trenutno stanje anketiranih na področju zaposlitve in ekonomskih razmer, v tretjem sklopu pa so vprašanja, ki se nanašajo na zaposlovanje v Italiji. Opredelili smo se za razmeroma kratek in jedrnat vprašalnik, saj bi bil predolg vprašalnik verjetno vplival na zmanjšanje odzivnosti. Pričakovana stopnja odzivnosti je tudi eden izmed razlogov, da so vsa vprašanja zaprtega tipa, saj odgovarjanje vzame anketirancu manj časa.

Velikost vzorca nam omogoča, da pridobimo odgovore na anketni vprašalnik s spraševanjem. Tako lahko poleg pridobitve odgovorov na vprašanja pridobimo tudi dodatne koristne informacije, ki nam pomagajo pri interpretaciji rezultatov raziskave. Prednosti osebnega spraševanja sta še višja stopnja odziva ter možnost dodatnega pojasnjevanja. Poleg tega bodo vprašalniki razdeljeni po poslovalnicah agencij za zaposlovanje v Obalno-kraški regiji, ki so potrdile pripravljenost za sodelovanje. Anketni vzorec bo sestavljal naključno izbrane anketirance, vanj pa bodo vključeni:

- zaposleni, ki ne iščejo druge zaposlitve,
- zaposleni, ki si želijo menjati zaposlitev,
- brezposelni.

Za obdelavo dobljenih empiričnih podatkov bomo uporabili statistični program SPSS za Okna. Sprejemanje ustreznih zaključkov bo temeljilo najprej na proučitvi

opisnih statistik in na testiranju posameznih hipotez, ki bodo omogočale sprejemanje sklepov v zvezi z opredeljenima osrednjima raziskovalnima vprašanjema. Hipoteze bodo zasnovane sistematično, tako da se bodo po vsebinskem merilu stopnjevale po izpovedni moči in nam na koncu omogočale oblikovanje celovitih odgovorov na raziskovalni vprašanji, ki sta predmet proučevanja v magistrski nalogi.

1.4 Struktura magistrske naloge

Magistrska naloga se v prvem delu opira na teoretična spoznanja o dejavnikih, ki vplivajo na migracijo, o posledicah migracij na ekonomijo emitivne in imitivne države ter o posledicah migracij na posameznika. Na verjetnost migriranja pomembno vpliva tudi delovnoppravna zakonodaja, zato smo v nalogo umestili tudi poglavje, ki obravnava zakonodajo na delovnopravnem področju. Ker naloga temelji na proučevanju dnevne migracije delovne sile med obmejnimi regijami, smo pod drobnogled vzeli Obalno-kraško regijo v Sloveniji in Tržaško pokrajino v Italiji ter na podlagi razpoložljivih podatkov primerjali njune socio-ekonomske kazalnike. V nadaljevanju magistrska naloga zajema empirično raziskavo, kjer bomo predstavili podatke, spoznanja in informacije, do katerih bomo prišli. V tem delu bomo predstavili ugotovitve iz izvedene raziskave, kjer je bila preverjena temeljna hipoteza s pomočjo pomožnih hipotez.

2 MIGRACIJE

Za proučevanje migracij je nujen integralni pristop, kar pomeni, da moramo upoštevati ekonomski, pravni, sociološki ter politični vidik. Treba je upoštevati vse tiste izsledke različnih strok, ki nam lahko pomagajo pri pojasnjevanju migracij. Pri proučevanju migracij je treba upoštevati dejavnike, ki vplivajo na pojav migracij, ter posledice migracij za države emigracije in za države imigracije.

Temeljna vprašanja v okviru proučevanja migracij so naslednja (Arango 2000, 293):

- kdo se seli,
- kam se seli,
- od kod se seli,
- zakaj se seli,
- koliko prebivalstva se seli,
- kakšne so posledice za odselitvena in priselitvena območja.

Različni avtorji in različne discipline s področja migracij prebivalstva postavljajo v ospredje različne teorije, saj so migracije predmet proučevanja mnogih strok, ki vsaka na svoj način poskuša prispevati k poglobljanju znanja na tem področju. V pričujočem delu se bomo pri proučevanju migracij osredotočili predvsem na ekonomske teorije, ne bomo pa zanemarili niti ostalih ved, ki so prispevale svoja dognanja na tem področju.

Ekonomske teorije migracij postavljajo v ospredje parametre, ki so objektivni in lahko merljivi. Čeprav lahko globalno beležimo močno korelacijo med ekonomskim razvojem in njegovimi determinantami ter migracijo, so ekonomske okoliščine pravzaprav sekundarnega pomena; sledijo temeljnemu procesu, ki posameznika spodbujajo k migriranju. Ne moremo mimo drugih dejavnikov migracij, kot so na primer socio-psihološki dejavniki migracij. Josipovič (2006, 85–88) navaja Lorenza, ki je razvil teorijo instinkta, ki pa ni upoštevala kulture in okolja, v katerem posameznik živi in ki sta ključni determinanti pri odločanju o migriranju, ter Halla, ki je proučeval vedenje ljudi skozi vsakodnevna srečevanja in ugotovil, da lahko izluščimo skupne lastnosti iz razpoloženja in vedenja posameznikov v medsebojni interakciji.

V nadaljevanju se bomo posvetili nekaterim najpomembnejšim konceptom in modelom migracij, ki so bili izdelani in uporabljeni in ki bodo pojasnjevali vzročni okvir migracij ali ugotavljali posledice migracij.

2.1 Dejavniki migracij

Če pogledamo v zgodovino gospodarskega razvoja nekaterih danes najbolj razvitih držav na svetu, vidimo, da njihove razvojne poti niso bile enake, imele pa so nekatere skupne lastnosti. Ekonomisti so namreč enotnega mnenja, da so ključni dejavniki, ki

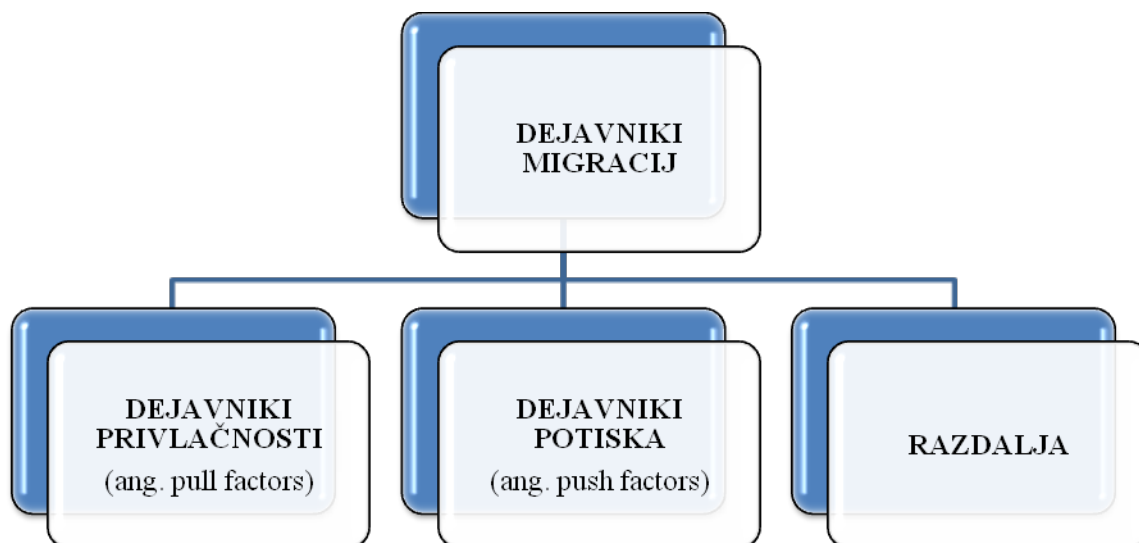
vplivajo na gospodarsko rast posamezne ekonomije, štirje: človeški viri, naravni viri, oblikovanje kapitala in tehnologija. Če sklenemo našete dejavnike v krog, zaključimo, da so gospodarsko razvite tiste države, ki imajo usposobljeno delovno silo, ki učinkovito upravlja z razpoložljivimi naravnimi viri (danes naravni viri niso več nujno potrebni, saj so v ospredju terciarne dejavnosti) ter predvsem uvaja spremembe in inovacije, ki omogočajo gospodarski napredek, višje dohodke, višje stopnje varčevanja in posledično oblikovanje kapitala, ki omogoča dodatno gospodarsko rast (Samuelson in Nordhaus 2002, 519). Ljudje se preselijo tja, kjer pričakujejo največji zaslužek za svoje delo, kar pa je povezano z gospodarsko razvitostjo. Zagotovo sta torej ključni determinanti migracij gospodarska rast in razvoj regije. Geografska lega in velikost regije, demografske značilnosti ter izobrazba in usposobljenost prebivalstva, trgovanje z drugimi trgi ter potrošni vzorci prebivalstva so le nekateri dejavniki, ki vplivajo na gospodarsko rast in razvoj (Armstrong in Taylor 2000, 6).

Ker imamo ljudje za svoja dejanja različne razloge, je pomembno razumeti, kateri so motivi, ki ženejo ljudi v migracijo. Človekovo obnašanje spodbujajo po eni strani potrebe in motivi, po drugi strani pa je usmerjeno k različnim ciljem. Tako lahko motivacijske dejavnike razdelimo na prvine motivacije potiskanja (potrebe) in na prvine motivacije privlačnosti (cilj). Prvine motivacije potiskanja in prvine motivacije privlačnosti so med seboj tesno povezane, saj se ob vsaki delujoči potrebi pojavi tudi cilj, v katerega se usmerimo, da bi potrebo zadovoljili. Za zadovoljitev potreb in doseganje zastavljenih ciljev se mora posameznik ustrezno obnašati oziroma ravnati (Musek in Pečjak 1994, 132).

Pri proučevanju migracij je ključno vprašanje, ali so migracije rezultat zgolj gospodarskega stanja emitivne in imitivne države ali kombinacija več determinant. Sjaastad (1967, 80) je že leta 1967 s svojim klasičnim mikroekonomskim prispevkom v reviji »Journal of Political Economy« opozoril, da enostavna primerjava razlik v bruto domačem proizvodu na prebivalca ter v plačah in stopnji brezposelnosti na agregatni ravni med posameznimi izvornimi in ciljnimi državami ne zadostuje za napovedovanje migracijskega potenciala. V ospredje namreč postavlja posameznika in njegove osebne značilnosti. Ker migracije torej naj ne bi bile zgolj rezultat ekonomskih razmer različnih regij, bomo v nadaljevanju preučili, katere so preostale determinante, ki pogojujejo migracije.

Kot navaja Senjur (2002), lahko migracijske dejavnike razvrstimo v tri skupine: dejavniki privlačnosti (*angl. pull factors*), dejavniki potiska (*angl. push factors*) in razdalja. Na migracije torej vplivajo značilnosti izhodiščne države, značilnosti države destinacije ter razdalja med njima.

Slika 2.1 Dejavniki migracij

Vir: povzeto po Senjur 2002.

Večina dejavnikov, ki jih navaja push-pull teorija, je odvisna od tega, kako posameznik dojema svoje življenje in položaj v družbenem okolju, kar pomeni, da na posameznikovo odločitev, ali se bo odselil, vpliva splet različnih dejavnikov (Lukšič – Hacin 1999, 144). Nekoliko različno pa je pri dnevnih delovnih migrantih, saj ne zamenjajo celotnega družbenega okolja in ne spremenijo svojega življenja v celoti, ampak le zaposlitev in delovno okolje.

Josipovič (2006, 73) navaja ameriškega geografa Everetta Leeja, ki je s pomočjo teorije potega in potiska poskušal proučiti silnice, ki pripeljejo do tega, da se nekdo zaradi nekih razlogov od nekod nekam preseli. Na eni strani so dejavniki, ki človeka spodbujajo k selitvi iz domačega kraja, na drugi strani pa so dejavniki, ki iz nekega drugega območja privlačno delujejo na migranta. Med obema območjema delujejo prepreke, ki pravzaprav predstavljajo tretjo skupino dejavnikov. Pomembni so tudi različni osebni dejavniki, ki spreminjajo vrednost omenjenih dejavnikov pri odločitvi posameznika, da se bo preselil. Od posameznika naj bi bilo tudi odvisno, kako določen dejavnik nanj deluje. Ob teh predpostavkah se teorija oddaljuje od svojega poslanstva, ki je razlaganje principov migriranja, saj je izhodišče te teorije pravzaprav nedoločeno.

Josipovič (2006, 74) omenja pomemben prispevek Donalda Boguea, ki je tudi proučeval t. i. dejavnike potiska in potega. Med potisnimi dejavniki je izpostavil izgubo dela, diskriminacijo, premalo priložnosti za osebni razvoj ter razne katastrofe. Med dejavniki potega pa je izpostavil ugodne priložnosti za zaposlitev, možnost višjega dohodka, priložnost za doseganje višje izobrazbe ter ugodnejše okolje in pogoje življenja.

Kovač et al. (2003, 50) v svojem delu kot spremenljivke, ki naj bi vplivale na nagnjenost k migriranju, navajajo naslednje:

- ekonomski položaj posameznika ter realne razlike v dohodkih,
- zaposlitvene možnosti,
- starost,
- kvalifikacijsko strukturo.

Zgoraj navedene spremenljivke navajata tudi Armstrong in Taylor (2000) kot nekatere od dejavnikov, ki vplivajo na ekonomsko rast in razvoj regije, kar potrjuje, da je gospodarska razvitost ključna determinanta, ki naj bi vplivala na nagnjenost k migriranju. Na podlagi razpoložljive literature bomo v nadaljevanju predstavili različne poglede in teorije za navedene spremenljivke.

2.1.1 Stopnja zaposlenosti in zaposlitvene možnosti

Problemi trga dela, kot so prehod mladih v zaposlitev, nizka zaposljivost težje zaposljivih skupin in brezposelnost, niso le problemi slovenskega gospodarstva. Dejstvo, da v gospodarstvu ni mogoče doseči polne zaposlenosti in se brezposelnosti ni mogoče izogniti, pa nista v tolažbo številnim brezposelnim, ki se soočajo s finančnimi težavami, ki so posledica brezposelnosti. Najočitnejša posledica brezposelnosti je prav finančne narave, vendar še zdaleč ni edina. Haralambos in Holborn (1999, 255) v svojem delu navajata Fagina in Littla, ki trdita, da zaposlitev daje ljudem občutek identitete o tem, kdo so in kakšna je njihova vloga v družbi. Ker brezposelnost zniža standard ter kakovost življenja v družbi, je migracija za posameznika ali skupino včasih edina rešitev. Brezposelna oseba mora oceniti možnosti zaposlitve v domačem okolju in v imigrantski državi. Logično je, da je brezposelna oseba nagnjena k migracijam v območja, ki imajo stopnjo brezposelnosti nižjo od povprečne oziroma nižjo od emigrantske države (McConnell in Brue 1995, 261). Stoviček (2002, 7) omenja in primerja ugotovitve Bröckerja (2000; v: Stoviček 2002) ter Frassmanna in Münza (1992). Bröcker v svoji študiji poudarja pomen brezposelnosti na oblikovanje migracijskih tokov, saj uvršča brezposelnost med dejavnike potiska oziroma »push« dejavnike. Po drugi strani pa Frassmann in Münz (1992) po nekaterih opravljenih študijah ugotavljata, da z razliko v stopnji brezposelnosti med državami ne moremo razložiti, zakaj določene države postanejo prednostne lokacije za določene migracijske tokove. S tega stališča pridobijo pomen politična, kulturna in zgodovinska povezanost med emitivno in imitivno državo.

Globalno gledano so zaposlitvene možnosti povezane s stopnjo zaposlenosti, gledano s perspektive posameznika pa ni pomembna le stopnja zaposlenosti v emitivni državi in državi gostiteljici, ampak tudi realna možnost zaposlitve vsakega individuuma s svojimi specifičnimi lastnostmi. Posameznik mora namreč upoštevati svojo izobrazbo,

znanja ter nenazadnje svoje želje in na tej osnovi oceniti, kje ima več možnosti za zaposlitev. V tem primeru preidejo v ospredje dejavniki, kot so starost, izobrazba, zakonski stan, stroški migracij ter drugi dejavniki, ki se razlikujejo od posameznika do posameznika.

2.1.2 Osebni dohodek

Osnovni ekonomski problem posameznika je nesorazmerje med njegovimi potrebami in dobrinami, ki jih ima na voljo za zadovoljitev svojih potreb, saj je količina dobrin, ki jih ima posameznik na razpolago, odvisna od njegovega osebnega dohodka (Lah 2000, 5).

Dejavnik privlačnosti je ekonomska razvitost ciljne države, dejavnik potiska pa so gospodarska nerazvitost matične države ter nezadovoljive materialne razmere posameznika, kar pomeni, da je motiv migracij razlika v dohodku. Visok dohodek namreč priteguje migrante, nizek dohodek pa jih potiska v emigracijo (Senjur 2002, 460).

Z zakonom o minimalni plači (2010) je določeno, da znaša znesek minimalne plače za delo, opravljeno od 1. marca 2010, 734,15 evrov. Zakon opredeljuje, da ima pravico do plačila za opravljeno delo najmanj v višini minimalne plače vsak delavec, ki dela poln delovni čas pri delodajalcu v Republiki Sloveniji. Pri določitvi minimalne plače se upoštevajo naslednji dejavniki: rast cen življenjskih potrebščin, gibanje plač, gospodarske razmere oziroma gospodarska rast ter gibanje zaposlenosti. Zakon določa, da se minimalna plača enkrat letno uskladi najmanj z rastjo cen življenjskih potrebščin. Za uskladitev minimalne plače se uporabi uradni podatek Statističnega urada Republike Slovenije o medletni rasti cen življenjskih potrebščin decembra preteklega leta glede na december predpreteklega leta.

Povprečna mesečna bruto plača v Sloveniji je januarja 2010 znašala 1.448,12 evrov bruto oziroma 936,77 evrov neto (SURS 2010). Razliko med povprečno bruto in neto plačo predstavljajo višina socialnih prispevkov in davkov. Objavljeni podatki so rezultat statističnega raziskovanja »Mesečno poročilo o plačah pri pravnih osebah«. Podatke zanj zbira Agencija za javnopravne evidence in storitve in jih pošilja na Statistični urad Republike Slovenije, ta pa jih statistično obdela. V raziskovanje so vključene zaposlene osebe s pogodbami o zaposlitvi pri pravnih osebah, niso pa zajeti samostojni podjetniki in pri njih zaposlene osebe, osebe, ki opravljajo poklicno dejavnost, in kmetje (SURS 2009d).

Revščina se v Sloveniji statistično prikazuje in analizira le kot indikator »stopnje tveganja revščine«, ki je leta 2008 znašala 12,3 odstotke, kar je za 0,8 odstotne točke več kot leto prej. To pomeni, da je v Sloveniji živelo pod pragom revščine 12,3 odstotkov Slovencev. Mesečni prag tveganja revščine za dvočlansko gospodinjstvo je znašal 817 evrov. Nacionalna revščina je relativna glede na raven povprečnih plač v

posamezni državi, zato se v posameznih državah razlikuje višina dohodka, ki predstavlja prag revščine (SURS 2009c). Če pogledamo podatke o revščini v sosednji Italiji, vidimo, da je v letu 2008 pod pragom revščine živel 11,3 odstotkov Italijanov,⁴ vendar znaša višina dohodka, ki je prag revščine, 999,67 evrov. Tudi v Italiji uporabljajo za določanje praga revščine in izračun stopenj revščine t.i. relativni koncept. (ISTAT 2009).

Če na eni strani nizek osebni dohodek potiska ljudi v migracijo, visok dohodek priteguje migrante. Avtor D. P. (2008) predstavlja izsledke raziskave, ki je bila izvedena v Sloveniji in ki je pokazala, da je višina osebnega dohodka ena od ključnih determinant pri iskanju nove zaposlitve že zaposlenih. Anketa je pokazala tudi, da se je četrtnina iskalcev zaposlitve pripravljena preseliti in delati v tujini, če bi jim tamkajšnje delo omogočalo višji življenjski standard, kar pa je neposredno povezano z višino osebnega dohodka.

Razliko v plačah kot enega od vzrokov migracij razlaga neoklasična ekonomija (Arango 2000, 284). Glavna predpostavka te teorije je, da se posameznik odloča o selitvi na podlagi razlik v plačah med izvorno in ciljno državo, kar pomeni, da je mobilnost delovne sile odvisna od razlik v plačah v obeh državah. Ta teorija razlaga vzroke migracij na dveh ravneh, in sicer na podlagi mikro teorije in makro teorije. Makro pogled se ukvarja s strukturnimi determinantami oziroma razlikami med ponudbo in povpraševanjem po proizvodnih dejavnikih (delu in kapitalu) in s tem povezanimi razlikami med izvornimi in ciljnimi državami. Po razlagi makro teorije uravnavajo migracije predvsem trgi dela, vladne politike pa vplivajo na migracijske tokove s posredovanjem na trgih dela. Razlago, zakaj se posamezniki odločijo za selitev, pa ponuja mikro teorija. Po tej teoriji je migrant racionalen akter, ki se odloča za migracijo na podlagi izračuna o stroških in koristih selitve. Posameznik bo migriral v kraj, kjer pričakuje največjo korist. Na posameznikovo odločitev vplivajo predvsem stopnja zaposlenosti in razlike v plačah.

Teorija dvojnega trga dela postavlja v ospredje države prejemnice in tamkajšnje povpraševanje po tuji delovni sili. Bistvo teorije je, da v državah obstaja segmentiran trg dela, in sicer visoko razvite države potrebujejo tuje delavce iz manj razvitih držav, da zapolnijo delovna mesta, ki jih domači delavci zavračajo. Če jih na eni strani domači delavci zavračajo, pa si jih na drugi strani tuji delavci iz manj razvitih držav želijo, saj so plače v primerjavi z domačimi višje (Arango 2000, 288 in Massey et al. 1993, 440).

⁴ Glede na to, da naloga temelji na proučevanju obmejnih regij, je pomembno poudariti, da odstotek 11,3 velja za celotno Italijo ter da državno povprečje močno poviša južni del Italije. V obmejni regiji Furlaniji – Julijski krajini je leta 2008 živel pod pragom revščine le 6,6 odstotkov prebivalstva.

2.1.3 Socio-demografske značilnosti posameznika

Starost, spol, zakonski stan in delovna doba posameznika so le nekateri od dejnikov človeškega kapitala. Človeški kapital lahko obravnavamo kot del kapitala podjetja ali kot del kapitala posameznika. V nalogi se bomo osredotočili na slednje, saj nas zanima, kako navedene spremenljivke vplivajo na verjetnost migriranja posameznika.

Kako torej starost vpliva na nagnjenost k migriranju? Stoviček (2002, 9–10) se je osredotočila na rezultate empiričnih študij po Bauerju in Zimmermannu (1999), ki proučujeta le linearno razmerje med starostjo in verjetnostjo migriranja, nakazujeta na negativno razmerje med starostjo in nagnjenostjo k migriranju. Ta ugotovitev se ujema s teorijo človeškega kapitala, saj imajo starejši ljudje krajše razpoložljivo časovno obdobje za ustvarjanje donosov. Študije, ki so upoštevale nelinearno razmerje med starostjo in nagnjenostjo k migriranju, pa kažejo največjo nagnjenost k migriranju posameznikov v starostni skupini med dvajsetim in trintridesetim letom.

Bauer in Zimmermann (1999) sta v svojo študijo vnesla tudi spremenljivko stopnje izobrazbe. Rezultati kažejo, da je prisotna razlika med mednarodnimi in notranjimi migracijami. V primeru notranjih migracij je stopnja dosežene izobrazbe pozitivno povezana z nagnjenostjo k migriranju, negativno pa je povezana v primeru mednarodnih migracij. Rezultate je mogoče razložiti preko problematike prenosa znanja migranta iz emitivne v imitivno državo, saj so določena znanja težko prenosljiva zaradi specifičnih lokalnih razmer. Nekateri študije ugotavljajo, da se migriranje visoko izobražene delovne sile ne splača, saj naj bi bila za migrante v ciljnih državah na razpolago slabše plačana dela (Stoviček 2002, 10).

2.1.4 Razmere za osebni razvoj

Proučevanje osebnostnega razvoja je kompleksno, saj so za razvoj individuuma pomembni številni dejavniki. Ko govorimo o razmerah za osebni razvoj, moramo torej upoštevati ne le materialne razmere, temveč vse dejavnike, ki vplivajo na kakovost življenja ljudi, saj bi ob njihovem neupoštevanju osiromašili možen rezultat proučevanj. Osebni razvoj posameznika in kakovost življenja sta neposredno povezani. Za vsebinsko opredelitev kakovosti življenja je treba vključiti pojem potreb. Različni teoretiki različno razvrščajo potrebe, vendar lahko splošimo in trdimo, da je treba najprej zadovoljiti osnovne fiziološke in materialne potrebe, saj lahko šele po zadovoljitvi teh človek zadovolji ostale potrebe in si tako zagotovi kakovostno življenje. Kakovost življenja, osebni razvoj in blaginja države so neposredno povezani, saj je država blaginje opredeljena kot država, ki je prevzela odgovornost za socialno varnost in blagostanje državljanov in ki jim zagotavlja ustrezen življenjski standard. Države članice EU izpostavljajo potrebe po spodbujanju boljših delovnih pogojev ter

izboljšanju standardov življenja. Če matična država posamezniku ne omogoča, da zadovolji svoje potrebe ter uresničuje svoje cilje, bo ta odšel v državo, ki mu bo to možnost ponudila.

Nova ekonomija migracij kot ena od teorij, ki se ukvarjajo z vzroki migracij, se za razliko od neoklasične teorije ne osredotoča več samo na razlike v plačah (Arango 2000, 288). Stopnja zaposlenosti in višina osebnega dohodka nista več edini determinanti, ki določata migracijske tokove. Po tej teoriji migracije torej niso več rezultat zgolj dohodkovnih razlik med državami, temveč tudi drugih dejavnikov, kot so priložnost za varno zaposlitev, dostopnost kapitala za podjetniške dejavnosti in potreba po uravnavanju tveganja na dolgi rok (Castles in Miller 1998, 22). Kot pri neoklasični teoriji ostaja tudi pri novi ekonomiji v središču racionalna izbira, vendar glavni akter ni več posameznik, ampak gospodinjstvo oziroma družina, ki ne upošteva več le dohodkovnih razlik, temveč tudi druge dejavnike, ki omogočajo ekonomski in posledično osebni razvoj.

2.1.5 Razdalja med emitivno in imitivno regijo

Po teoriji človeškega kapitala se z naraščanjem stroškov migracij zmanjšuje tok migracij. Bližina emitivnega in imitivnega kraja omogoča, da migranti dobro poznajo okolje, v katero odhajajo, saj zaradi bližine pravzaprav ni bistvenih razlik v navadah in običajih, za razliko od migracij v oddaljene kraje, kjer je novo okolje večja neznanka in se mora migrant soočiti z novimi razmerami in procesi prilagajanja nanje (Lukšič – Hacin 1999, 146). Pri odločitvi o migriranju mora posameznik upoštevati tudi stroške, ki jih ta potegne s seboj. Po teoriji človeškega kapitala se z večanjem stroškov migracij zmanjšuje tok migracij, stroški pa naraščajo z večanjem razdalje (Venturini 2003, 10). Tudi teorija mrež poudarja pomen emigrantskih mrež, ki s pomočjo informacij, povezav in znanstev znižujejo stroške in tveganje ter spodbujajo migracije (Arango 2000, 291).

Ker sta Tržaška pokrajina in Obalno-kraška regija sosedi, prebivalci ene pokrajine zelo dobro poznajo razmere in način življenja druge pokrajine, transportni stroški, stroški pridobivanja informacij ter drugi stroški pa so minimalni. Ker v pričujočem delu proučujemo dnevne migracije med dvema obmejnima regijama, bi lahko dejavnik razdalje uvrstili med dejavnike privlačnosti, saj je prav bližina med regijama vzrok tovrstnih migracij.

Teorija migracijskih sistemov poudarja, da se z delovanjem migracijskih mrež in institucij ter z družbenoekonomskimi spremembami vzpostavijo relativno stalni in stabilni migracijski sistemi s skupinami izvornih držav na eni strani in ciljnih držav na drugi strani. Politična in ekonomska povezanost med državami oziroma regijami imata pomembno vlogo pri določanju vrste in smeri tokov. Geografska bližina sicer pozitivno vpliva na tokove, ni pa nujen pogoj zanje. Sistemi so stabilni, vendar niso večni, saj

vedno obstaja možnost, da se spremenijo ali celo porušijo kot posledica ekonomskih in družbenih sprememb (Arango 2000, 292).

Iz predstavljenih teorij, ki so nam pomagale pri pojasnjevanju vzrokov migracij, lahko zaključimo, da obstajajo objektivni dejavniki, ki spodbujajo migracije in jim določajo smer. Ponavadi so ti dejavniki ekonomski, vendar so prisotni tudi drugi dejavniki, zlasti politične razmere in socialno-psihološki oziroma kulturno-etnični dejavniki, ki so značilni za posameznika in družbo v nekem trenutku.

2.2 Posledice migracij

Za poglobljeno in kritično spoznavanje in razumevanje fenomena migracij je treba proučiti ne samo ekonomske, ampak tudi družbene posledice migracij, saj sta poleg kazalcev gospodarskega razvoja prav tako pomembna tudi socialni in kulturni vidiki migracij. V tem delu naloge bodo predstavljeni tako ekonomski učinki kot tudi družbeni učinki migracij, saj se gospodarski razvoj države odraža ne samo s stopnjo zadovoljevanja materialnih potreb, ampak tudi s stopnjo zadovoljevanja nematerialnih potreb.

2.2.1 Ekonomski učinki migracij

Človek je s svojim znanjem in izkušnjami ključna determinanta gospodarskega razvoja, in ker vsak posameznik nastopa v gospodarstvu v dveh različnih vlogah, prvič kot ponudnik dela, drugič pa kot kupec na trgu blaga, namenjenega končni potrošnji, je nedvomno, da imajo migracije pomembne učinke na ekonomijo države. Odprtje meja prinaša slovenskemu gospodarstvu nove priložnosti, vendar tudi nova tveganja.

Behavioristične značilnosti ameriških migrantov dokazujejo, da migracije pozitivno vplivajo na gospodarsko rast, da povzročajo večjo konkurenčnost na trgu dela ter da so migranti nadpovprečno nagnjeni k varčevanju in investiranju (Kovač et al. 2003, 64). Če so migracije dobro upravljane, torej ustvarjajo pomembne koristi ne le za migrante, temveč tudi za države izvora in ciljne države.

Pomembno je vprašanje, v kateri državi ostane dohodek migranta (ali za potrošnjo ali za varčevanje): ali v državi, kjer je bil ustvarjen, ali v državi izvora migranta. Za večino imigrantov velja, da ostane dohodek v državi, kjer je bil ustvarjen, vendar za določene skupine ni tako. To je odvisno od dolžine bivanja in spodbud v tej državi. Čim manj časa migrant preživi v tuji državi, tem večja je verjetnost, da bo preusmeril oziroma prinesel nazaj v državo izvora oziroma emitivno državo svoje prihranke. Razlog najdemo v tem, da želi migrant v kratkoročni migraciji čim več zaslužiti in hkrati tudi prihraniti. Če ostane v imigrantski državi več časa, se s časom najverjetneje prilagodi tudi višjemu življenjskemu standardu, medtem ko v relativno krajšem času do tega ne pride (Jovanović 1997, 334).

Migracije in bruto domači proizvod

Bruto domači proizvod je osnovno merilo obsega ekonomske aktivnosti. Je vrednost vseh končnih dobrin in storitev, ki so proizvedene v gospodarstvu v določenem časovnem obdobju (Senjur 2001, 32).

Bruto domači proizvod meri dohodek proizvodnih dejavnikov znotraj države, ne glede na to, kdo zasluži dohodek. Pri proučevanju gospodarske rasti nas zanimajo primerjave bruto domačega proizvoda ob različnih časovnih trenutkih. Pri merjenju bruto domačega proizvoda moramo ločiti realni bruto domači proizvod in nominalni bruto domači proizvod. Za lažje razumevanje in proučevanje migracij pa se moramo osredotočiti na realni bruto domači proizvod, saj nam ta pokaže podatke o spremembi realne proizvodnje, s pomočjo katerih lahko proučujemo vpliv migracij na proizvodnjo dobrin in storitev v gospodarstvu.

Kazalec, ki nam najbolj realno pokaže ekonomske razmere prebivalstva, je bruto domači proizvod na prebivalca. Za območja z visokim deležem dnevnih migrantov je značilen visok bruto domači proizvod na prebivalca. V območjih z visokim deležem dnevnih migrantov je lahko BDP na prebivalca zelo visok in relativno nizek v sosednjih regijah, čeprav je zanje značilna visoka kupna moč gospodinjstev oziroma visoki razpoložljivi dohodki na prebivalca. Pomembno je torej razlikovati med mestom dela in mestom bivanja (Pečar 2005, 29).

V makroekonomiji poznamo tudi bruto nacionalni dohodek, ki meri dohodek rezidentov ne glede na to, ali je dohodek pridobljen z domačo ali s tujo proizvodnjo. Tako je dohodek slovenskih državljanov, ki delajo v Italiji, del bruto nacionalnega dohodka Slovenije, ni pa del slovenskega bruto domačega proizvoda, ker ni zaslužen v Sloveniji (Senjur 2001, 50).

Migracije in trg dela

Glede vpliva imigrantov na trg dela v imitivni državi si mnjenja strokovnjakov nemalokrat nasprotujejo. Pojavljata se namreč dve nasprotujoči si teoriji. Na eni strani so zagovorniki migracij, ki trdijo, da imigracija pozitivno vpliva na trg dela, saj naj bi imigranti opravljali tista dela, ki se domači delovni sili zdijo manjvredna in jih zato ne želijo opravljati. Na drugi strani pa so tisti, ki menijo, da vsak imigrant, ki vstopi na trg delovne sile države gostiteljice, povzroči, da ostane brez dela en domači delavec.

McConnell in Brue (1995, 269) menita, da je treba deliti imigrante na substitute in komplemente. Če so imigranti substituti za nekatere skupine domačih delavcev, bo to povzročilo na trgu dela zmanjšanje plač in zmanjšanje povpraševanja po domačih delavcih. Če pa so imigranti komplementi za preostale skupine domačih delavcev, bo to povzročilo zvišanje plač in večje povpraševanje po teh delavcih.

Na trgu delovne sile se srečujeta ponudba delovne sile in povpraševanje po delovni sili. Trg dela vse bolj zaznamujejo številne in hitre spremembe. Pri nas smo do nedavna za normalno priznavali le eno obliko zaposlitve, ta je bila zaposlitev za nedoločen čas s polnim delovnim časom. Ker je ta oblika zaposlitve za delodajalce najdražja in za iskalca zaposlitve velikokrat nedosegljiva, se oboji odločajo za alternativne in bolj fleksibilne oblike zaposlitve, saj tako iskalci zaposlitve lažje pridejo do dela, delodajalci pa na tak način privarčujejo, saj se lažje prilagajajo potrebam trga (Pirher in Svetlik 1994, 123). Temeljno izhodišče je, da se zagotovi ravnotežje med fleksibilnostjo in varnostjo delovnopravnega ter socialnega položaja delavcev. Slovenski pravni akt, ki ureja fleksibilne oziroma atipične oblike zaposlitve, je Zakon o delovnih razmerjih, na mednarodni ravni je Mednarodna organizacija dela sprejela številne konvencije ter na ravni Evropske unije njene inštitucije (Evropska komisija, Evropski parlament in Svet EU) številne direktive (Franca 2008, 15). Fleksibilne oblike zaposlitve pa so le ena od sprememb na trgu dela ter na področju delovnopravne zakonodaje. V razširjeni Evropski uniji imajo bistven pomen za trg dela tudi druge spremembe delovnopravne zakonodaje. V času vseh teh sprememb je blaginja posamezne države in Evropske unije kot celote odvisna od tega, koliko se je delovna sila sposobna odzivati na spremembe ter se jim prilagajati. Zaradi neenakomerne razvitosti držav Evropske unije in velikih razlik v življenjskem standardu njenih prebivalcev Unija spodbuja migracije.

Trga dela ne sestavlja le domače prebivalstvo, ampak tudi migranti. Za migracijske tokove je načilno, da gre delovna sila z ekonomsko šibkejših območij na ekonomsko bolj razvita območja, saj je glavni motiv migracij želja po izboljšanju življenjskih razmer (Guide to Economic Indicators 2006, 62). Migracije povečujejo količino delovne sile v državi imigracije, istočasno pa seveda zmanjšuje delovno silo v matični državi, kar je lahko tudi pozitivno, ko je v matični državi preveč prebivalstva glede na možnost produktivne zaposlitve (Senjur 2002, 462). Bojazen, da bi tuji delavci jemali delo domačim delavcem, je odvečna, saj imigranti ponavadi opravljajo dela, ki jih domači delavci ne želijo opravljati. To so tako imenovana »3D« dela - dirty, dangerous in demanding, kar pomeni umazano, nevarno in naporno (Zakšek 2006, 32).

Posebej pereč problem je priseljevanje migrantov, saj obstaja teorija o vplivu imigrantov na trg dela v ciljni državi, po kateri naj bi bil pritek imigrantov za državo prejemnico škodljiv, saj naj bi zniževal plače domačih delavcev, kar naj bi privedlo do nekoliko večje stopnje brezposelnosti domačih delavcev. Zagovorniki druge teorije ekonomike migracij pa trdijo, da so domači in priseljeni delavci komplementarni.

Brezposelnost je eden od osrednjih makroekonomskih problemov. Opredeljena je kot število ljudi, ki niso zaposleni, ampak so na razpolago za delo in delo tudi aktivno iščejo. Stopnja brezposelnosti je opredeljena kot število brezposelnih glede na delovno silo (Samuelson in Nordhaus 2002, 563). Poznamo dve vrste brezposelnosti. Ena je anketna brezposelnost, ki je v skladu z definicijo ILO (International Labour

Organization) in je mednarodno primerljiva, druga pa je registrirana brezposelnost. Strašek (2002, 34) je poudaril, da lahko pri merjenju stopnje brezposelnosti pride do podcenjevanja ali precenjevanja resnične stopnje brezposelnosti; meni namreč, da prihaja do precenjevanja, ker (prav tam):

- osebe, ki ne želijo dela, se pretvarjajo, da iščejo zaposlitev, da bi prejemale denarno nadomestilo za primer brezposelnosti,
- brezposelni ne želijo dela, razen če ne bi prejeli nerealistično visoke plače,
- delež tistih, ki jih statistika uvršča med brezposelne, so dejansko zaposleni v sivi ekonomiji.

Zaposlenost je pomembna tako z vidika družbe kot z vidika posameznika, saj je zaposlen delavec dejavnik proizvodnje, večja zaposlenost pa je povezana z večjo proizvodnjo. Istočasno delavec dobi za svoje delo plačo, s katero se preživlja. Prav zaradi ključnega pomena, ki ga ima zaposlenost na gospodarski in družbeni razvoj, je brezposelnost eden osrednjih makroekonomskih problemov (Senjur 2001, 143).

Migracije zagotovo vplivajo na zaposlenost v državi uvoznici, vendar ekonomske analize ne morejo potrditi prevladujočega negativnega učinka na zaposlenost domačinov, saj, kot že rečeno, imigranti v večini primerov opravljajo dela, ki jih domači delavci ne želijo opravljati (Kovač et al. 2003, 64).

Cena dela je plača oziroma plačilo, ki ga dobi posameznik, ko ga nekdo najame za uporabo njegovega dela. Plača naj bi bila odraz usposobljenosti in storilnosti delavca, vendar se cena dela dejansko oblikuje na trgu delovne sile in je odraz številnih silnic, ki so na njem prisotne (Senjur 2001, 37).

Eden od elementov, ki so prisotni pri oblikovanju cene delovne sile, so migracije. Logično bi bilo sklepati, da imigracija znižuje plače domači delovni sili zaradi večje ponudbe delovne sile, vendar dejansko migracije nimajo pomembnega vpliva na raven plač domačih delavcev, saj običajno zapolnjujejo probleme strukturne brezposelnosti in tržnih niš na trgu dela. Kot navajajo Kovač et al. (2003, 64), je Simon za ZDA dokazal, da povečanje migrantov za deset in več odstotkov povzroča komaj enoodstotni padec plač v ciljni regiji in le na področjih, kjer so imigranti resnično nadomestilo domače delovne sile.

Ko govorimo o trgu dela, povezanim z migracijami, ne moremo spregledati demografskega učinka, ki ga imajo migracije v emigrantski in imigrantski državi, saj ta pusti pečat tudi na trgu dela obeh držav. Josipovič (2006, 18 in 28) navaja, da je po Malačiču demografija disciplina, ki se ukvarja s študijem obsega, strukture in porazdelitve prebivalstva v prostoru in v različnih časovnih obdobjih. Gibanje števila prebivalcev je odvisno od razmerja med štirimi osnovnimi sestavinami, ki ga opredeljujejo, in sicer od razmerja med rojenimi in umrlimi na eni strani ter od razmerja med priseljenimi in odseljenimi na drugi strani. Demografski učinek migracij je danes

še toliko bolj pomemben zaradi staranja prebivalstva. Za reševanje problema večanja deleža upokojenega prebivalstva in nižanja deleža delovno aktivnega prebivalstva države sprejemajo različne ukrepe, med katerimi je tudi spodbujanje imigracij, kar naj bi izboljšalo razmerje med delovno aktivnimi in neaktivnimi prebivalci, poživilo gospodarsko rast, delno prispevalo k zvišanju števila rojstev in tako tudi demografsko nekoliko poživilo prebivalstvo. Trditev avtorjev (Apohal Vučkovič et al. 2009, 75), da migracije izboljšujejo razmerje med aktivnimi in neaktivnimi prebivalci ter tako pozitivno vplivajo na trg dela in ekonomski razvoj države, zagotovo drži. Nekoliko drugače pa je s trditvijo, da naj bi imigracije prispevale k zviševanju števila rojstev, saj je Josipovič (2006, 265) v svoji raziskavi proučeval vpliv migracij na rodnost in ugotovil, da priselitve sploh niso prispevale k višji rodnosti, kar je v nasprotju z doslej prevladujočim, tako laičnim kot strokovnim mnenjem o učinkih imigracije, saj je celo ugotovil, da so migracije prispevale k dodatnemu zniževanju rodnosti. Glede na prebivalstvo, ki danes živi v Sloveniji, in trenutno številčnost posameznih starostnih skupin prebivalstva lahko pričakujemo najmanj ugodno starostno sestavo v obdobju od leta 2020 do 2050.

Migracije in javne finance

Pri razpravi o vplivu migracij na javne finance je ključno vprašanje, ali so dodatni izdatki socialnega in zdravstvenega skrbstva ter drugi stroški, ki jih povzročajo imigracije, kompenzirani z višjimi davčnimi prihodki. Pomemben je torej odgovor na vprašanje, ali je prispevek imigracij k državnemu proračunu neto pozitiven ali negativen. Pri izračunavanju neto fiskalnega prispevka imigrantov so rezultati odvisni od več dejavnikov. Uporabljena metodologija, upoštevano časovno obdobje, vključene spremenljivke so le nekateri od dejavnikov, ki vplivajo na končni rezultat. Posplošeni sklep tovrstnih raziskav je, da so socialni transferji relativno manjkrat namenjeni imigrantom kot domačinom z enakimi značilnostmi, kadar pa so, je njihova raven nižja. Zaključek naj bi torej bil, da priseljenci pozitivno vplivajo na državni proračun (Coppel et al. 2001, 20).

Nasprotniki migracij trdijo, da imigranti ne prispevajo dovolj davkov glede na storitve, ki jih uporabljajo, vendar pa so nekatere raziskave pokazale ravno nasprotno. Podatki namreč kažejo, da v nekaterih državah imigranti uporabijo zelo malo storitev ter da plačujejo večje vsote davkov v primerjavi z domačim prebivalstvom. Na podlagi teh raziskav naj bi torej imigranti plačevali vsote davkov, ki presegajo stroške njihove uporabe javnih storitev (Simon 1991, 128).

Migracije in siva ekonomija

Vzroki dela na črno so številni. Vzpon bremena davkov in prispevkov za socialno varnost, večanje števila predpisov na trgu dela, zgodnje upokojitve, povečana stopnja

brezposelnosti ter upadanje državljske zavesti in zvestobe državnim institucijam so le nekateri od vzrokov za delo na črno.

Adrian Smith (1981, 19–20) je ugotovil, da povečanje stroškov dela sili delodajalce, da iščejo delavce, ki so bolj fleksibilni, bolj mobilni in niso vključeni v sindikalna gibanja. Večinoma gre za gospodinje, študente, upokojence in migrante, saj so prav te skupine pogosto vključene v delo na črno. Imigranti, ki prihajajo iz revnejših regij, se pogosteje odločajo za slabše plačano delo na črno, saj jih k temu sili nuja po preživetju. Pogosto imigranti nimajo urejenih ustreznih dokumentov za delo in bivanje v tuji državi in se zato ne morejo zaposliti v formalni ekonomiji.

Glavni vzroki sive ekonomije naj bi torej bili visoki davki in prispevki za socialno varnost, neurejenost ustreznih dokumentov za delo v tuji državi ter visoki stroški dela za delodajalce.

Kakšne pa so posledice dela na črno? Zagotovo so posledice negativne za državo, saj ta izgubi prilive v proračun, istočasno pa se ji povečajo odlivi za različne socialne transferje prebivalstva. Delodajalci se z zaposlitvijo delavcev na črno izognejo plačevanju davkov in prispevkov in imajo tako nižje stroške dela in zaposlovanja, kar jim omogoča, da so na trgu bolj konkurenčni, vendar gre za nelojalno konkurenco. Za delavce pa je delo na črno včasih enostavno edina rešitev za preživetje. Veliko se jih namreč odloča za tako obliko dela, ker jim dohodki iz legalne dejavnosti ne omogočajo preživetja. Poleg povečanja osebnega proračuna so dohodki, pridobljeni iz sive ekonomije, neregistrirani prihodki. Če se delo na črno izvaja kot edina oblika zaposlitve, pa je to za zaposlenega zelo nevarno, saj mu ne omogoča zakonske zaščite, zlasti na področju zdravstvenega ter pokojninskega in invalidskega zavarovanja, kar mu pripada pri formalni zaposlitvi.

2.2.2 Socialni učinki migracij

Položaj posameznika na trgu dela pomembno vpliva ne samo na njegov ekonomski položaj, temveč tudi na njegov položaj v družbi. Pojem migracij pa ni povezan le z ekonomskimi dejavniki in ekonomskimi učinki, ampak je tesno povezan tudi s pojmi, kot so kultura in družba, identiteta, socializacija, multikulturalizem ter globalizacija. Globalizacijo danes razumemo kot obliko internacionalizacije, liberalizacije, zahodnjaštva in deteritorializacije (Kovač et al. 2003, 45). Lukšič – Hacin (1999, 29–30) navaja pojem kulture, kot ga je opredelil Bauman, in sicer kot skupek ciljev, vrednot, pomenov in tipov, ki imajo svoj izvor zunaj posameznika, a jih posameznik ponotranji v procesih socializacije. Kultura je povezana s komunikacijo, družba pa je manifestacija ponotranjenj in je povezana s procesi zadovoljevanja človekovih potreb, kar poteka v skladu s kulturo. Kultura in družba se torej prepletata.

Migracije ne prinašajo s seboj le ekonomskih sprememb, saj migrant prinaša s seboj vse svoje značilnosti, od jezika do vere in podobno. Tako lahko na območje

priseljavanja vnašajo povsem nove kulturne in socialne oblike. Migracij zato ni mogoče obravnavati le kot ekonomski, demografski in prostorski pojav, ampak tudi kot jezikovni, kulturni in socialni pojav. Migranti prinašajo v državo imigracije značilnosti druge kulture, druge navade in običaje, kar lahko bogati raznovrstnost neke kulture. V razvitem delu Evrope pa je pred imigranti iz manj razvitih držav prisoten strah, ne le zaradi morebitnih negativnih ekonomskih učinkov, ampak prav zaradi socialnih učinkov, kot so ogrožanje domače kulture, vrednot in navad.

Pomen plačanega dela ni povezan le z materialnim bogastvom, ampak še z množico individualnih razvojnih pogojev, kot sta na primer varnost in priznanje, in predstavljajo temeljne predpostavke zadovoljivega identitetnega razvoja in socialne integracije posameznika. Preko zaposlitve si individuum torej ne ustvarja le materialnega bogastva, ampak ustvarja sebe kot človeka. Brezposelnost namreč ne prizadene le posameznikovega materialnega blagostanja, temveč tudi socialno blagostanje. Zaposlitev torej lahko opredelimo tudi kot medij socialne integracije (Dekleva et al. 2007, 12 in 13).

3 DELOVNOPRAVNA ZAKONODAJA V SLOVENIJI IN EVROPSKI UNIJI

Delovnopravna zakonodaja ureja razmerja med delodajalci in delojemalci. Naloga delovnega prava je na eni strani varovati položaj šibkejšega v tem razmerju, to je delojemalca, z uzakonitvijo vrste standardov minimalnih pravic ter z vzpostavitvijo sistema socialnega varstva, na drugi strani pa kar najbolj učinkovito urediti razmerja med delodajalci in delojemalci v prid ciljem, kot so gospodarska rast, učinkovita zaposlenost in čim manjša brezposelnost.

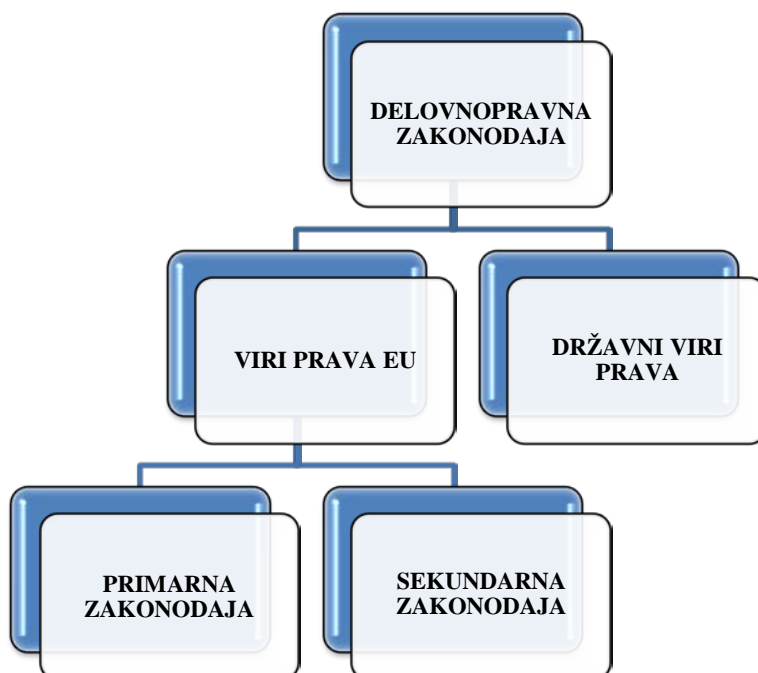
Ker je Republika Slovenija s 1. majem 2004 postala polnopravna članica EU, je v Sloveniji pričel veljati evropski pravni red in torej tudi evropska zakonodaja. Z vidika vsebine se je socialni dialog v procesu pridruževanja EU odvijal predvsem v Ekonomsko-socialnem svetu, kjer je tekla razprava o spremembah posameznih zakonov ali o predlogih novih zakonov zaradi usklajevanja slovenske zakonodaje z zakonodajo EU. Sedaj, ko je Slovenija polnopravna članica EU, si pristojnosti na zakonodajnem področju delijo zakonodajni organi Republike Slovenije ter zakonodajni organi EU. Nova Ustava EU je natančneje razdelila pristojnosti EU na tri kategorije, in sicer področja, kjer ima EU izključno zakonodajno pristojnost, področja, ki jih EU ureja skupaj z državami članicami in si torej z njimi deli zakonodajno pristojnost, ter področja, ki so v pristojnosti države članice. Področje zaposlovanja in socialne varnosti je področje, kjer si država članica deli zakonodajno pristojnost z EU. Na področjih, kjer si Evropska unija in država članica delita zakonodajno pristojnost, mora delovanje potekati v skladu z načeloma subsidiarnosti in sorazmernosti. Načelo subsidiarnosti je opredeljeno v 9. členu nove ustave EU, kjer je določeno, da EU ne ukrepa (z izjemo zadev, ki so v njeni izključni pristojnosti), razen če je njeno delovanje učinkovitejše od ukrepov, sprejetih na državni ravni. To pomeni, da je bilo načelo subsidiarnosti uvedeno, da bi zagotovilo, da Unija med izvajanjem svojih pristojnosti deluje samo v obsegu, ki je dejansko potreben (Goljevšček 2004, 22).

Prost pretok oseb je poleg prostega pretoka blaga, kapitala in storitev ena temeljnih svoboščin notranjega trga EU in vključuje:

- prosto gibanje delavcev,
- priznavanje poklicnih kvalifikacij,
- koordinacijo sistemov socialne varnosti,
- državljske pravice.

Države poskušajo migracije urejati z različnimi predpisi in strategijami. Države članice in EU sprejemajo predpise, odloke, priporočila in zakone, ki naj bi urejali migracije. Sprejemajo pravne akte, ki naj bi omejili priseljevanje določenih profilov ter spodbujali priseljevanje drugih profilov.

Slika 3.1 Delovno pravna zakonodaja in viri prava

Vir: povzeto po Hojnik 2009.

3.1 Državni viri prava

Ustava Republike Slovenije

Ustava je najpomembnejši, izhodiščni in osrednji formalni vir prava. Je najvišji, najsplošnejši ter temeljni pravni akt in je obvezna podlaga za nastajanje vseh drugih splošnih pravnih aktov, kar pomeni, da morajo biti vsi splošni pravni akti vsebinsko in formalno usklajeni z ustavo. Z ustavo se oblikujejo temelji pravnega sistema v posamezni državi (Pavčnik 1997, 194).

Najpomembnejše določbe Ustave Republike Slovenije (1991), ki urejajo pravno ureditev na delovnem in socialnem področju, so: določba o pravni in socialni državi (2. člen), določba o enakosti pred zakonom (14. člen), določba o varstvu osebnosti in dostojanstva (21. člen), določba o varstvu človekove osebnosti in dostojanstva (21. člen), določba o enakem varstvu pravic (22. člen), določba o pravici do sodnega varstva (23. člen), določba o pravici do osebnega dostojanstva in varnosti (34. člen), določba o varstvu pravic zasebnosti in osebnih pravic (35. člen), določba o zbiranju in združevanju (42. člen), določba o svobodi dela (49. člen), določba o pravici do socialne varnosti (50. člen), določba o varstvu pri delu (66. člen), določba o soodločanju (75. člen), določba o sindikalni svobodi (76. člen) in določba o pravici do stavke (77. člen).

Mednarodne pogodbe

Mednarodne pogodbe so v hierarhiji pravnih virov takoj za ustavo. Mednarodne pogodbe ratificira državni zbor, ki nato sprejme zakon o ratifikaciji. Mednarodne pogodbe so lahko bilateralne (pogodba med dvema državama) in multilateralne (pogodba med več državami). Ratificirane mednarodne pogodbe se uporabljajo neposredno.

Najpomembnejša pravni akti, ki urejajo vprašanja o delovnih in socialnih razmerjih, so: Konvencija o človekovih pravicah in svoboščinah, Evropska socialna listina, akti, ki jih je sprejela Organizacija združenih narodov (OZN), akti, ki jih je sprejela Mednarodna organizacija dela (MOD) in akti, ki jih je sprejel Svet Evrope (Vodovnik 2003, 32–33).

Zakoni

Zakoni so vsa pravna pravila, ki so neposredno podrejena ustavi, a hkrati nadrejena ostalemu pravu v državi. Zakon uvaja in ureja pravice in obveznosti pravnih subjektov. Kot osrednji splošni pravni akt ureja vse tiste zadeve, ki so poglobitve za določen pravni sistem, vendar niso tako pomembne, da bi bile urejene v ustavi. Zakoni morajo biti v skladu s splošno veljavnimi načeli mednarodnega prava in z veljavnimi mednarodnimi pogodbami, ki jih je ratificiral državni zbor (8. člen Ustave Republike Slovenije) (Pavčnik 1997, 209).

Najpomembnejši zakoni Republike Slovenije, ki urejajo pravno ureditev na področju delovnega prava, so: Zakon o delovnih razmerjih, Zakon o sodelovanju delavcev pri upravljanju, Zakon o reprezentativnosti sindikatov, Zakon o stavki ter Obligacijski zakonik. Individualna delovna razmerja urejajo Zakon o delovnih razmerjih in specialni zakoni (npr: Zakon o javnih uslužbencih). Velja pravilo, da je splošni zakon subsidiaren specialnemu zakonu. Kolektivna delovna razmerja pa urejajo Zakon o sodelovanju delavcev pri upravljanju, Zakon o reprezentativnosti sindikatov in Zakon o stavki. Kolektivna delovna razmerja so razmerja med zaposlenimi in delodajalcem. Pravne okvire kolektivnih delovnih razmerij določajo že ustavne norme, in sicer določba o soodločanju (75. člen), določba o sindikalni svobodi (76. člen) ter določba o pravici do stavke (77. člen).

Podzakonski pravni akti

Podzakonski pravni akti so formalno pravni viri, ki so hierarhično podrejeni ustavi, ratificiranim mednarodnim pogodbam in zakonom. Praviloma ne smejo določati pravic in dolžnosti pravnih subjektov. Med podzakonske pravne akte uvrščamo: uredbe, pravilnike, odredbe ter navodila (Pavčnik 1997, 213).

Kolektivne pogodbe

Kolektivne pogodbe so rezultat socialnega partnerstva ter kolektivnega pogajanja in dogovarjanja. Nastanejo s soglasjem dveh pogodbenih strank (govorimo o bipartizmu), torej so pomemben dvostranski pravni akt, sklenjen prostovoljno. Skladno z zakonom se s kolektivno pogodbo podrobneje urejajo pravice, obveznosti in odgovornosti delavcev, zaposlenih pri delodajalcih, ter pravice in obveznosti delodajalcev (v kolektivni pogodbi se stranki dogovorita za širši obseg pravic, kot jih zagotavlja zakon). Kolektivna pogodba vsebuje določbe delovnopravnega in obligacijskega značaja. Prve učinkujejo na uporabnika, druge na stranki, skleniteljici kolektivne pogodbe. Kolektivne pogodbe so lahko sklenjene na različnih ravneh.

3.2 Viri prava Evropske unije

Vladni portal RS z informacijami o življenju v EU nudi slovenskim državljanom pestro izbiro informacij o EU, zato se bomo v nadaljevanju tega poglavja opirali predvsem nanj.

Pravo Evropske unije je poseben mednarodni pravni sistem, ki deluje vzporedno s pravom držav članic EU. Ima neposreden učinek v pravnih sistemih držav članic in ima na mnogih področjih, predvsem na področju ekonomske in socialne politike, prednost oziroma primat. Primarnost pomeni, da pravila, sprejeta na ravni EU, prevladajo nad pravili, vsebovanimi v pravnih redih držav članic. Pravo EU je avtonomno pravo, saj svoje veljavnosti ne črpa iz morebitne poznejše odobritve nacionalnih organov držav članic, temveč se opira na zakonodajne pristojnosti organov EU.

Pravni red Evropske unije ima naslednja glavna vira:

- primarna zakonodaja – ustanovne pogodbe, na katerih temelji Evropska unija, vključno z vsemi spremembami in dopolnitvami ustanovitvenih pogodb in pogodbe o pristopu držav k Evropski uniji (SVREZ 2010a),
- sekundarna zakonodaja – pravni akti Evropske unije, ki jih sprejemajo institucije Evropske unije (uredbe, direktive, sklepi, priporočila in mnenja) po zakonodajnih postopkih, ki so predpisani v ustanovnih pogodbah (SVREZ 2010b).

Pomemben pravni vir so mednarodni sporazumi in sodna praksa organov EU s pravosodnimi pooblastili, to je Sodišča Evropske unije in splošnega sodišča. Slednji zagotavljata spoštovanje prava EU ter sta pristojni za interpretacijo primarne in sekundarne zakonodaje. S svojo prakso, ki kot vir prava zavezuje tako institucije EU kot tudi države članice, zagotavljata enotno razumevanje in izvajanje prava EU.

Ustavna pogodba

Pogodbo o reformi je bila podpisana 13. decembra 2007 v Lizboni in se zato imenuje tudi Lizbonska pogodba. Podpisu je sledil proces ratifikacije v vseh 27 državah članicah in Evropskem parlamentu, ki se je zaključil 3. novembra 2009, ko je kot zadnja pogodbo podpisala Češka, Lizbonska pogodba pa je nato 1. decembra 2009 stopila v veljavo.

Cilj pogodbe je, da razširjena Evropska unija učinkovito in uspešno deluje. Z Lizbonsko pogodbo se bo tako (Evropska komisija, Generalni direktorat za komuniciranje 2009):

- okrepila demokracija v EU, ker se bo okrepila vloga Evropskega in nacionalnih parlamentov;
- okrepila vloga EU v svetu, ker bo dobila stalnega predsednika Evropskega sveta ter zunanjega ministra, in enotno pravno osebnost, kar ji bo omogočalo podpisovanje mednarodnih sporazumov;
- poenostavil postopek odločanja, saj se bo v skladu z novo pogodbo večina odločitev sprejemala s kvalificirano večino in ne s soglasjem vseh članic;
- omogočilo nove širitve EU, ker uvaja institucionalne reforme.

Uredbe

Uredba je neposredno zavezujoč pravni akt. Ureja tista vprašanja, glede katerih so države članice prenesle del svoje suverenosti na EU ter področja, kjer ima EU izključno zakonodajno pristojnost. Institucije EU v tem primeru v celoti nadomestijo zakonodajni organ države članice na omenjenih področjih. Sprejete uredbe se objavijo v uradnem glasilu EU, veljati pa začnejo na dan, ki ga uredba določi oz., če datum ni določen, stopijo v veljavo dvajseti dan po objavi (Grilc in Ilešič 2001, 96).

Direktive

Direktive nimajo neposredne urejevalne funkcije. Države članice so dolžne pravna pravila, ki jih vsebujejo direktive, na ustrezen način uveljaviti v notranjem pravnem redu, kar pomeni, da s sprejetjem in objavo ne postanejo avtomatično del pravnega reda države članice, ampak postanejo šele s predpisom, ki ga sprejmejo organi države članice. Direktive EU na področju delovnega in socialnega prava so številne (npr. *Direktiva 91/533/EGS*, ki obvezuje delodajalca, da zaposlene obvesti o pogojih, ki se nanašajo na pogodbo o zaposlitvi ali delovno razmerje). Direktiva je lahko naslovljena le na eno državo članico (Grilc in Ilešič 2001, 97).

Odločbe

Odločbe so pravno obvezni posamični pravni akti. Nimajo splošne veljavnosti, ampak so naslovljeni na posamezne subjekte, države članice in posamezne osebe.

Priporočila in stališča

Priporočila in stališča niso obvezujoči pravni akti, ampak so samo priporočila oz. stališča, ki jih EU naslavlja državam članicam, da uredijo določeno področje.

3.3 Delovnopravna zakonodaja med Slovenijo in Italijo

Do avgusta 2006 so slovenski državljani potrebovali delovno dovoljenje za delo v Italiji in je na področju zaposlovanja veljala delovnopravna zakonodaja Italije, saj je Italija uvedla prehodno obdobje, ko je Slovenija postala polnopravna članica EU. Posledica ukrepa je bila, da slovenski državljani niso bili izenačeni z domačini in so za zaposlitev potrebovali delovno dovoljenje. Istočasno pa je bilo v veljavi načelo prednostne obravnave, zato so slovenske delavce in njihove družinske člane obravnavali prednostno, pred državljani tretjih držav. Vlada Republike Italije je 21. julija 2006 na svoji 8. seji odločila, da se pridruži državam EU, ki so že odpravile prehodno obdobje na področju prostega gibanja delavcev, in je 27. julija o sklepu uradno obvestila tudi Evropsko komisijo. Od tega datuma dalje je v Italiji na področju zaposlovanja državljanov Slovenije v veljavi zakonodaja EU, kar pomeni, da slovenski državljani za zaposlitev v Italiji ne potrebujejo delovnega dovoljenja in so na trgu dela izenačeni z italijanskimi državljani. Načelo enakega obravnavanja velja za vse zaposlitvene in delovne pogoje. Tako mora slovenski državljan za zaposlitev v Italiji izpolnjevati enake pogoje kot domači delavci v skladu z nacionalno veljavno zakonodajo (Urad Vlade RS za komuniciranje b. l.).

Prosto gibanje delavcev znotraj Evropske unije velja tudi za t. i. čezmejne delavce, torej tiste, ki delajo v eni državi EU, živijo pa v drugi. Za opredelitev čezmejnega delavca ni ene same splošne definicije. Ker so glavni elementi, na katere se opira definicija čezmejnega delavca, geografska regija, v kateri delavec živi, geografska regija, v kateri delavec dela, ter kolikokrat prestopi mejo, lahko čezmejnega delavca definiramo kot človeka, ki dela na ozemlju ene države članice, vendar prebiva in se vsaj enkrat na teden vrača na ozemlje svoje matične države. Postopek zaposlitve je podoben kot pri zaposlitvi italijanskih državljanov. Čezmejni delavec si mora pridobiti italijansko davčno številko, ki jo dobi le s predložitvijo osebnega dokumenta na davčnem uradu. Če delavec dela v Italiji več kot tri mesece pa mora pridobiti še identifikacijski dokument oz. v italijanščini, t. i. carta di soggiorno, saj dovoljenje za bivanje oz. permesso di soggiorno ni več potrebno (Evropska komisija b. l.).

3.3.1 *Delovnopravna zakonodaja do odprave prehodnega obdobja na področju prostega gibanja delavcev*

Na pogajalski konferenci 1. junija 2001 je EU uradno predstavila svoje skupno stališče, ki vsebuje zahtevo po prehodnem obdobju na področju prostega gibanja delavcev. Slovenski državljani se v državah članicah EU in EGP, ki uveljavljajo prehodno obdobje na področju prostega gibanja delavcev, zaposlujejo v skladu z nacionalno zakonodajo posamezne države članice ali pod pogoji, določenimi z morebitnimi sporazumi med navedenimi državami in Slovenijo, kar pomeni, da si morajo za delo in zaposlitev v navedenih državah pridobiti delovno dovoljenje.

3.3.2 *Delovnopravna zakonodaja po odpravi prehodnega obdobja na področju prostega gibanja delavcev*

Temeljni pravni viri, ki uveljavljajo načelo prostega gibanja delovne sile, so:

- Pogodba o ustanovitvi Evropske skupnosti (členi 39 do 42),
- Uredba Sveta 1612/68/EGS o svobodnem gibanju delavcev znotraj skupnosti,
- Uredba 1408/71/EGS o uporabi programov socialne varnosti za zaposlene, samozaposlene osebe in njihove družinske člane, ki se gibljejo v skupnosti,
- Direktiva 68/360/EEC daje pravico zapustiti ozemlje svoje države, pravico vstopiti v drugo državo ter pravico bivanja v drugi državi članici,
- Direktive, ki urejajo prebivanje državljanov držav članic in njihovih družinskih članov na ozemlju druge države članice EU,
- Pristopna pogodba Republike Slovenije k Evropi.

Pogodba o ustanovitvi Evropske skupnosti

Osnovna določba, ki opredeljuje svobodo gibanja delavcev, je zapisana v 39. členu in določa naslednje:

1. V Skupnosti se zagotovi prosto gibanje delavcev.
2. Prosto gibanje vključuje odpravo vsakršne diskriminacije na podlagi državljanstva delavcev držav članic v zvezi z zaposlitvijo, plačilom in drugimi delovnimi in zaposlitvenimi pogoji.
3. Ob upoštevanju omejitev, utemeljenih z javnim redom, javno varnostjo in javnim zdravjem, zajema pravico (Potočnik et al. 2004, 302):
 - a. sprejeti ponujeno delovno mesto;
 - b. se v ta namen na območju držav članic prosto gibati;
 - c. bivati v državi članici zaradi zaposlitve skladno z določbami zakonov ali drugih predpisov, ki urejajo zaposlovanje državljanov te države;

- d. ostati na ozemlju države članice po prenehanju zaposlitve v tej državi pod pogoji, zajetimi v izvedbenih predpisih, ki jih pripravi Komisija.
4. Določbe tega člena se ne uporabljajo pri zaposlovanju v državni upravi.

Določba torej narekuje, da ima vsak državljan pravico do prostega gibanja in bivanja na ozemlju EU, pravica delavcev do zaposlitve v drugih državah članicah je pomembna ne le kot instrument za izoblikovanje enotnega trga, temveč tudi za dvig življenjskega standarda posameznega delavca.

Uredbe kot instrument urejanja delovnopravnega področja

Uredbi, ki uveljavljata načelo prostega gibanja delavcev, sta:

- *Uredba Sveta 1612/68/EGS o prostem gibanju delavcev znotraj skupnosti*
Glavni cilj uredbe je zagotoviti prosto gibanje delavcev znotraj Evropske unije, zato uredba prepoveduje vsako vrsto diskriminacije na osnovi državljanstva. Prosto gibanje mora torej biti temeljna pravica delavcev in njihovih družin, saj je mobilnost znotraj EU eno izmed sredstev za izboljšanje življenjskih in delovnih razmer ter posledično tudi socialnega stanja. Prosto gibanje delavcev pa ne prinaša pozitivnih učinkov le delavcem in njihovim družinam, ampak tudi gospodarstvom držav članic, saj se tako krepi mehanizem za zapolnitev prostih delovnih mest. Pravice do svobodnega gibanja so deležni tudi obmejni delavci.
- *Uredba 1408/71/EGS o uporabi programov socialne varnosti za zaposlene, samozaposlene osebe in njihove družinske člane, ki se gibljejo v skupnosti*
Namen uredbe je izboljšati pogoje zaposlitve delavcev in izboljšati življenjski standard ter tako zagotoviti enako obravnavanje vseh državljanov držav članic ne glede na kraj zaposlitve in prebivanja. Uredba naj bi tako s svojimi določbami ščitila pravice tudi obmejnih delavcev.

Direktive kot instrument urejanja delovnopravnega področja

Direktive, ki uveljavljajo načelo prostega gibanja delavcev, so:

- Direktiva 2004/38/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 29. aprila 2004 o pravici državljanov Unije in njihovih družinskih članov do prostega gibanja in prebivanja na ozemlju držav članic (UL L, št. 158; 30. 4. 2004, str. 77),
- Direktiva Sveta 2003/86/ES z dne 22. septembra 2003 o pravici do združitve družine (UL L, št. 251; 3. 10. 2003, str. 12),
- Direktiva Sveta 2003/109/ES z dne 25. novembra 2003 o statusu državljanov tretjih držav, ki so rezidenti za daljši čas (UL L, št. 16; 23. 1. 2004, str. 44),

- Direktiva Sveta 2004/81/ES z dne 29. aprila 2004 o dovoljenju za prebivanje za državljane tretjih držav, ki so žrtve trgovine z ljudmi, ali so jim pomagali pri nezakoniti preselitvi in ki sodelujejo s pristojnimi organi (UL L, št. 261, 6. 8. 2004, str. 19),
- Direktiva Sveta 2004/114/ES z dne 13. decembra 2004 o pogojih za sprejem državljanov tretjih držav za namene študija, izmenjav učencev, neplačanega usposabljanja ali prostovoljnega dela (UL L, št. 375; 23. 12. 2004, str. 12),
- Direktiva Sveta 2005/71/ES z dne 12. oktobra 2005 o posebnem postopku za dovolitev vstopa državljanov tretjih držav za namene znanstvenega raziskovanja (UL L, št. 289; 3. 11. 2005, str. 15),
- Direktiva Sveta 2001/55/ES z dne 20. julija 2001 o najnižjih standardih za dodelitev začasne zaščite v primeru množičnega prihoda razseljenih oseb in o ukrepih za uravnoteženje prizadevanj in posledic za države članice pri sprejemanju takšnih oseb (UL L, št. 212; 7. 8. 2001, str. 162),
- Direktiva Sveta 2003/9/ES z dne 27. januarja 2003 o minimalnih standardih za sprejem prosilcev za azil (UL L, št. 31; 6. 2. 2003, str. 101),
- Direktiva Sveta 2004/83/ES z dne 29. aprila 2004 o minimalnih standardih glede pogojev, ki jih morajo izpolnjevati državljani tretjih držav ali osebe brez državljanstva, da se jim prizna status begunca ali osebe, ki iz drugih razlogov potrebuje mednarodno zaščito, in o vsebini te zaščite (UL L, št. 304; 30. 9. 2004, str. 96).

4 MIGRACIJE V SLOVENIJI

V tem poglavju bomo proučili zunanje migracije, kar pomeni, da bomo namenili pozornost tujcem, ki prihajajo v Slovenijo, ter odseljevanju slovenskih državljanov v tujino.

4.1 Zaposlovanje in delo tujcev v Sloveniji

Konec leta 2007 je bila več kot desetina (11,9 %) prebivalcev Slovenije rojenih v tujini, medtem ko je bilo 3,4 % med prebivalstvom Slovenije tujih državljanov. Pomemben delež v Slovenijo priseljenih tujcev v državi ostane. Ker se priseljujejo predvsem mladi (med priseljenimi v Slovenijo že več desetletji prevladujejo osebe v starosti 20–29 let, in sicer od leta 2000 v povprečju 34,9 % vseh letno priseljenih), priseljevanje ugodno vpliva ne le na številčnost prebivalstva v državi, temveč tudi na starostno sestavo prebivalstva. Ta se sicer v zahodnem svetu pospešeno nagiba v prid starejših. V Sloveniji je bil delež prebivalstva, starega 65 let ali več, prvič večji od deleža prebivalcev, mlajših od 15 let, sredi leta 2003. Od tedaj dalje se to razmerje vedno bolj nagiba v prid starejših. Med tujci, ki se priseljujejo v Slovenijo, prevladujejo moški, saj jih je bilo v letu 2007 82,7 %. Med tujci, priseljenimi v druge države članice EU, sta bila spola enakomerneje porazdeljena. Na ravni EU je bilo po ocenah Eurostata med priseljenimi tujci nekaj več kot 50 % moških. Po zadnjih razpoložljivih podatkih je bilo med delovno aktivnimi tujci, ki so se v Slovenijo priselili v letu 2006, največ oseb s končano osnovno šolo, in sicer kar 60 %. Končano srednjo šolo je imelo 34,7 %, višjo izobrazbo ali več pa jih je imelo le 3 % (Povhe 2008).

Tabela 4.1 Slovenski migracijski profil

Delež tujcev iz tretjih držav v prebivalstvu Slovenije (2006) ⁵	2,30 %
Izvirne države treh največjih skupin priseljencev	BIH, Srbija in Črna gora, Hrvaška
Največja kategorija po vzroku selitve (2004)	Delo (69,30 %)
Stopnja zaposlenosti za migrante (2006)	57,10 %

Vir: Apohal Vučkovič et al. 2009, 81.

Kot je razvidno iz tabele 4.1, je med prebivalci Slovenije 2,3 % prebivalcev iz tretjih držav. Največ priseljencev je iz držav z območja nekdanje Jugoslavije, predvsem pa iz Bosne in Hercegovine, Srbije in Črne gore ter Hrvaške. Kot smo že večkrat omenili, je ena od ključnih determinant migracij zaslužek, zato v svetu praviloma

⁵ Državljanji tretjih držav so priseljenci iz držav, ki niso članice EU in imajo stalno bivališče v eni od držav članic, vendar so brez državljanstva države članice EU (Verlič Christensen 2002, 33).

prevladujejo selitve iz ekonomskih razlogov. Med tujci, ki se priselijo v Slovenijo, se jih je največ priseli zaradi dela, prav zato je toliko bolj zanimiv podatek, da je leta 2006 stopnja zaposlenosti imigrantov bila le 57,10 %, kar pomeni, da je bilo kar 42,90 odstotka imigrantov brezposelnih.

V poglavju, kjer smo proučili različne teorije glede učinkov migracij na ekonomijo, smo se osredotočili tudi na posledice migracij na javne finance. Ključno vprašanje je bilo, ali je prispevek imigracij k državnemu proračunu neto pozitiven ali negativen. Ker so pri vprašanju javnih financ v povezavi z migracijami ključnega pomena izdatki emigrantske države za socialno in zdravstveno skrbstvo imigrantov, nas zanima obseg brezposelnosti imigrantov v Sloveniji. Iz tabele 4.2 je razvidno, da je bilo julija 2007 v evidenci brezposelnih oseb skupno 1.641 tujcev, od tega je bilo 85,3 % državljanov republik bivše Jugoslavije.

Tabela 4.2 Število tujcev v evidenci brezposelnih oseb, julij 2007

Država	Število tujcev v evidenci brezposelnih oseb
Bosna in Hercegovina	725
Hrvaška	265
Makedonija	121
Srbija	288
Drugo	242
Skupaj	1641

Vir: Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve 2008, 56.

V tabeli 4.3 vidimo število tujih prebivalcev v Sloveniji konec leta 2008 po državi državljanstva. Kot je bilo smiselno predvidevati, je največ priseljenih v Slovenijo iz držav območja nekdanje Jugoslavije. Od teh je največ državljanov Bosne in Hercegovine, sledijo jim srbski državljani, vendar je teh kar 67 % manj kot državljanov Bosne in Hercegovine. Poleg državljanov iz držav območja nekdanje Jugoslavije so na prvem mestu po številu priseljenih državljani Ukrajine. S 661 priseljenimi je Italija na desetem mestu. Vidimo, da so na dnu lestvice državljani iz držav severne Evrope, saj je v Sloveniji bilo v proučevanem obdobju le 21 državljanov Danske. Danci so na dnu lestvice skupaj z Belgijci in Švedi, zanimivo pa je, da so na dnu lestvice tudi državljani Albanije z le 36 osebami.

Tabela 4.3 Tuje prebivalstvo v Sloveniji po državi državljanstva, na dan 31. december 2008

Država državljanstva	Število
Bosna in Hercegovina	33073
Srbija	10964
Makedonija, nekdanja jugoslovanska republika	7818
Hrvaška	7202
Kosovo	3309
Ukrajina	1021
Azija	1014
Druge države Evrope	799
Nemčija	697
Italija	661
Bolgarija	599
Ruska federacija	440
Črna gora	414
Severna in Srednja Amerika	401
Avstrija	352
Združeno kraljestvo	312
Romunija	240
Neznana država državljanstva	169
Francija	163
Madžarska	162
Poljska	154
Afrika	129
Češka republika	126
Južna Amerika	126
Nizozemska	92
Švica	74
Avstralija in Oceanija	60
Švedska	52
Belgija	43
Albanija	36
Danska	21

Vir: SURS 2009b.

V tabeli 4.4 vidimo, da je bilo v februarju 2010 v Sloveniji izdanih 2.800 delovnih dovoljenj. Od tega je bilo 92 % od vseh delovnih dovoljenj izdanih osebam, ki prihajajo iz območij nekdanje Jugoslavije. Največ delovnih dovoljenj je izdanih za gradbene

poklice. V poklicni sestavi izstopajo le še obdelovalci kovin ter mehaniki in strojniki. Ustrezno temu ima večji delež zaposlenih tujcev nizko izobrazbo.

Tabela 4.4 Izdana delovna dovoljenja v februarju 2010

Država izvora	Število delovnih dovoljenj
Države območja bivše Jugoslavije	2.577
Ostale države	223
Skupaj	2.800

Vir: ZRSZ 2010.

Število priseljenih v Obalno-kraško regijo za obdobje od leta 2004 do leta 2008 prikazuje tabela 4.5. Vidimo, da se je v proučevanem obdobju število priseljenih povečevalo, saj se je v letu 2008 priselilo 3.107 ljudi, kar je za 71 % več kot v letu 2004.

Tabela 4.5 Priseljeni iz tujine v Obalno-kraško regijo (2004–2008)

Leto	Število priseljenih
2004	909
2005	1.514
2006	1.953
2007	2.733
2008	3.107

Vir: SURS 2008b.

4.2 Odselitve slovenskih državljanov v tujino

Selitve državljanov Slovenije so po številu udeleženih prebivalcev v migracijah in v višini migracijskega salda bistveno manjše kot selitve tujcev. Po letu 2000 je selitveni prirast državljanov Slovenije s tujino negativen, selitveni prirast Slovenije pri tujcih pa je stalno pozitiven. Na prvi pogled je starostna sestava odseljenih prebivalcev zelo podobna običajni starostni sestavi migrantov, obstajajo pa tudi razlike. Ena od razlik je dokaj visok delež otrok pri selitvah. Glede na starostno sestavo odseljenega prebivalstva predvidevamo, da gre za starše z otroki, ki gredo na točno določeno delovno mesto v tujini. Čeprav so temeljni razlogi tako kot pri priseljenih tujcih ekonomski, pa gre pri odseljevanju prebivalcev predvsem za iskanje višjega standarda in ne za iskanje katerega koli dela (Apoal Vučkovič et al. 2009, 85).

Odseljene smo analizirali glede na odselitev v neevropske države, evropske države in države, nastale na območju nekdanje Jugoslavije. Migracij v neevropske države je malo, vendar se njihovo število povečuje. Od leta 2006 se je odseljevanje slovenskih državljanov konstantno povečevalo, predvsem v druge evropske države. Leta 2008 se je

kar 77 % odseljenih odselilo v drugo evropsko državo, kar je najbrž posledica sprostitve trga delovne sile v EU.

Tabela 4.6 Državljeni RS odseljeni v tujino, po območju prihodnjega prebivališča, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008
Države območja bivše Jugoslavije	505	377	420	462	481
Evropske države	1.499	1.343	1.869	2.210	3.687
Neevropske države	261	357	414	500	598

Vir: SURS 2009a.

Iz Slovenije se je v letih 2005 in 2006 izselilo 751 slovenskih državljanov z najmanj visoko izobrazbo. Če upoštevamo še prebivalstvo z višjo izobrazbo, se ta številka povzpne že na 856 Slovencev. Večina tega prebivalstva je stara od dvajset do petdeset let, kar je lahko za Slovenijo razvojni problem, če gre za stalno selitev. Če pa so to krožne migracije, pri katerih gre za medsebojno izmenjavo znanja, pa je to lahko tudi razvojna priložnost (Apohal Vučkovič et al 2009, 86).

Tabela 4.7 prikazuje število odseljenih iz Obalno-kraške regije v tujino v obdobju od leta 2004 do 2008. V letu 2008 je bilo 172 več odhodov iz regije kot v letu 2004, vendar kljub temu ne moremo govoriti o težnji odseljevanja iz Obalno-kraške regije v tujino, saj je od leta 2004 do leta 2006 odseljevanje naraščalo, po tem pa je začelo upadati. V tabeli 4.5 smo videli, da se je leta 2008 priselilo iz tujine v Obalno-kraško regijo 3.107 oseb, kar pomeni, da je bilo 2.104 več priseljencev kot tistih, ki so se odselili.

Tabela 4.7 Odseljeni v tujino iz Obalno-kraške regije (2004–2008)

Leto	Število odseljenih
2004	831
2005	844
2006	1.340
2007	1.208
2008	1.003

Vir: SURS 2008c.

4.3 Strategija ekonomskih migracij

Slovenija se pridružuje tistim razvitim državam, ki se bodo kmalu začele soočati s problemom pomanjkanja delovne sile kot posledice staranja aktivnega dela prebivalstva. Migracije, njihovo upravljanje in nadzorovanje, so postale ena od pomembnih političnih

prioritet z ekonomskega, družbenega in kulturnega vidika. Po napovedih Eurostata bo v EU rast prebivalstva do leta 2025 predvsem rezultat neto priseljevanja in pričakujejo, da po letu 2025 učinek neto priseljevanja ne bo več mogel nadomestiti negativnega naravnega prirastka prebivalstva. Po pričakovanjih bo skupno število prebivalstva začelo upadati okrog leta 2025, število delovno sposobnega prebivalstva pa že po letu 2011. Zaradi staranja prebivalstva obstaja visoko tveganje za dolgoročno vzdržnost javnih financ in upadanja gospodarske rasti. Dejstvo je, da pomanjkanje delovne sile lahko resno ogrozi trg dela in posledično gospodarski razvoj Slovenije, zato je bilo treba odgovoriti na vprašanje, kakšen bo naš trg dela v prihodnosti. Nedvomno bo primanjkljaj ustreznega kadra, ki ga delodajalcem ni možno zagotoviti na slovenskem trgu dela oziroma na trgu dela EU, še naprej pokrival z delavci iz tretjih držav. Iskanje primernih kadrov pa je treba izvajati načrtno in selektivno. V skladu s tem se bo *Strategija ekonomskih migracij* (Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve 2008) osredotočila predvsem na državljane tretjih držav.

Vlada RS je marca 2007 na svoji redni seji na predlog Ministrstva za gospodarstvo in Urada za makroekonomske analize in razvoj sprejela Izhodišča za oblikovanje migracijske politike v povezavi z ekonomskimi vidiki migracij. Vlada je zadolžila Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, ki bo vodilo posebno delovno skupino, da pripravi predlog strategije migracijske politike z ekonomskega vidika za javno razpravo. Ministrstvo za gospodarstvo in Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj sta pri pripravi gradiva izhajala iz stanja na področju ekonomskih migracij v Sloveniji, ekonomskih vidikov migracij in ugotovitve, da Slovenija potrebuje migracijsko politiko in druge politike, ki bodo temeljile na (Ministrstvo za gospodarstvo 2007):

- spodbujanju domačega prebivalstva, da ostane v Sloveniji,
- spodbujanju kroženja strokovnjakov (domačih v tujino in tujih k nam),
- selektivni migracijski politiki (prednost za kadrovske bolj potrebne profile, kjer so stroški integracij manjši).

Predlog strategije ekonomskih migracij je leta 2007 pripravila medresorska delovna skupina v sodelovanju z neodvisno strokovnjakinjo na področju migracij – dr. Medved. Ker je nujen čim bolj interdisciplinaren pristop k problemu, so v medresorski delovni skupini sodelovali Ministrstvo za finance, Ministrstvo za gospodarstvo, Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo, Ministrstvo za notranje zadeve, Ministrstvo za šolstvo in šport, Ministrstvo za kulturo, Ministrstvo za okolje in prostor, Služba Vlade Republike Slovenije za razvoj, Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj ter Statistični urad Republike Slovenije (Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve 2007).

4.3.1 Namen strategije

Namen strategije ekonomskih migracij je upravljanje in nadzorovanje migracij državljanov iz tretjih držav, ki v Slovenijo prihajajo zaradi začasnega ali trajnejšega dela, zaposlitve ali samozaposlitve. Za namene privabljanja potencialne visoko usposobljene delovne sile je Strategija veliko pozornosti namenila tudi tujcem, ki v Slovenijo prihajajo zaradi študija, usposabljanja in raziskovalnega dela.

4.3.2 Cilji strategije

Cilji strategije ekonomskih migracij sledijo glavnim razvojnim ciljem Strategije razvoja Slovenije 2005, ki opredeljuje gospodarski, družbeni, medgeneracijski in sonaravni razvojni cilj ter razvojni cilj Slovenije v mednarodnem okolju.

Cilji strategije so:

- zagotavljanje priseljevanja, ki bo blažilo učinke zmanjševanja delovno sposobnega in delovno aktivnega prebivalstva in zmanjševalo kratkoročna neskladja na trgu dela;
- spodbujanje priseljevanja, ki bo povečalo inovacijsko in podjetniško aktivnost, ohranjalo oziroma spodbujalo konkurenčnost gospodarstva in povečevalo človeške vire;
- zagotavljanje pridobivanja delovnih izkušenj domače delovne sile v tujini, zmanjševanje bega možganov s spodbujanjem kroženja strokovnjakov.

4.3.3 Smernice strategije

Glavne smernice strategije so:

- spodbujanje priseljevanja za namene zaposlitve in dela, zmanjševanje neskladij na trgu dela in krepitev človeških virov;
- promoviranje podjetništva priseljencev;
- priznavanje in vrednotenje v tujini pridobljenega izobraževanja, spretnosti in znanj;
- spodbujanje mobilnosti in priseljevanja raziskovalcev in študentov;
- zmanjševanje tveganja bega možganov;
- spodbujanje vračanja slovenskih izseljencev iz tujine in pridobivanje njihovih delovnih izkušenj;
- promocija Slovenije kot privlačnega dejavnika za ekonomske migracije;
- zagotavljanje pravic in delovna integracija migrantov.

Podrobneje bomo proučili le eno od glavnih smernic strategije, in sicer spodbujanje vračanja slovenskih izseljencev iz tujine, ker nas zanima obseg emigracij slovenskih državljanov. Pod drobnogled smo zato vzeli priseljevanje in odseljevanje slovenskih

državljanov. Podatki kažejo, da je bilo v letu 2006, ko smo v Sloveniji zabeležili najintenzivnejše selitveno gibanje po letu 1994, negativen selitveni prirast slovenskih državljanov največji v zadnjih štirih letih. Iz države se je namreč odselilo 938 državljanov Slovenije več, kot se jih je vanjo priselilo. To je bilo sedmo leto zapored, da se je iz Slovenije odselilo več njenih državljanov, kot se jih je vanjo priselilo. Od leta 2000 je med slovenskimi državljani, ki se vrnejo iz tujine v Slovenijo, največ takih, ki so dotlej živeli v Nemčiji; vrnilo se jih je 262, to je 14,8 odstotkov vseh priseljenih državljanov Slovenije v tem letu. V letu 2006 se je iz Slovenije odselilo 2.703 njenih državljanov, kar je 30,1 odstotkov več kot leto prej (Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve 2008, 48).

Tabela 4.8 Državljeni RS in vsi priseljeni iz tujine in odseljeni v tujino, 1997–2006

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Priseljeni državljani RS	1093	857	1362	935	1030	1432	1268	1574	1747	1765
Vsi priseljeni	7889	4603	4941	6185	7803	9134	9279	10171	15041	20016
Odseljeni državljani RS	807	705	963	1559	1442	2624	1887	2265	2077	2703
Vsi odseljeni	5447	6708	2606	3570	4811	7269	5867	8269	8605	13749

Vir: Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve 2008, 49.

5 ČEZMEJNE DNEVNE DELOVNE MIGRACIJE MED OBMEJNIMI REGIJAMI SLOVENIJE IN ITALIJE

5.1 Zgodovina dnevnih delovnih migracij

Pomemben dejavnik pospeševanja čezmejnih dnevnih delovnih migracij med Slovenijo in Italijo je bila sklenitev Osimskih sporazumov leta 1975 in njihova ratifikacija leto pozneje. Na slovensko-italijanski meji so nastali številni mejni prehodi. Stiki z drugo stranjo meje so bili hitro vzpostavljeni, saj je na drugi strani meje živela organizirana in dejavna manjšina. V italijanski obmejni regiji Furlaniji – Julijski krajini se je v nekaj letih hitro razvilo gospodarstvo in kot posledica tega gospodarskega razvoja se je odprlo večje število novih delovnih mest. Kmalu se je pričel širiti enosmerni tok delavcev iz Slovenije, ki so v bližnjih obmejnih krajih Italije iskali zaposlitev. V Sloveniji je bilo veliko brezposelnih, kmetov in upokojencev, ki so želeli z delom na drugi strani meje rešiti problem preživetja, ali pa le izboljšati standard. Po osamosvojitvi Slovenije se je obseg čezmejnih dnevnih delovnih migracij močno povečal, saj se je brezposelnost še povečala zaradi tehnoloških viškov in stečajev industrijskih podjetij. Vzporedno z večanjem legalne zaposlitve Slovencev v sosednji Italiji pa se je večal tudi obseg ilegalnega dela. Danes predstavljajo dnevne delovne migracije pomemben čezmejni pretok in puščajo na obeh straneh meje vrsto posledic in sledov (Zupančič 2003, 77).

5.2 Dejavniki čezmejnih dnevnih delovnih migracij

Kot pri ostalih migracijah so dejavniki pospeševanja čezmejnih delovnih migracij številni. Zupančič (2003, 77) je dejavnike razdelil na:

- splošne dejavnike,
- dejavnike privlačenja
- dejavnike potiskanja.

Splošni dejavniki so tisti, ki migracije sploh omogočajo in jih pospešujejo. To so liberalen režim na meji, razpoložljivost podatkov o delovni sili ter razpoložljivost podatkov o prostih delovnih mestih, možnostih dela in zaslužka. Pri dnevni migracijah pa je pomembno izpostaviti še dejavnik tehničnih možnosti, saj sta ključnega pomena tudi stopnja motorizacije in kakovost cestnega omrežja – od tega odvisno, koliko časa bo delavec potreboval za prevoz na delo in z dela, kar bistveno vpliva na pričakovane finančne učinke dela. To omogoča med drugim doseganje večjega akcijskega radia dnevnih migrantov in s tem širše možnosti zaposlitve.

Potisni dejavniki, ki spodbujajo odhajanje ljudi na delo v tujino na slovensko-italijanskem obmejnem območju, so predvsem skromna ponudba delovnih mest ter neustrezna ponudba delovnih mest v domačem okolju, želja po boljšem zaslužku ali le

po dodatnem zaslužku zunaj rednega delovnega razmerja, želja po delu v tujini in razpoložljiv čas. Med dejavnike privlačenja pa štejemo razpoložljiva delovna mesta, višji zaslužek, možnost dela po pogodbi ali brez nje in druge ugodnosti (Zupančič 2003, 77). Vidimo, da je večina dejavnikov enakih kot pri ostalih migracijah, kljub temu pa lahko opazimo nekaj dejavnikov, ki so specifični pri čezmejnih dnevni delovnih migracijah oziroma so bolj vezani na tovrstne migracije.

5.3 Čezmejni delavci kot posebna kategorija migrantov

5.3.1 Opredelitev čezmejnega delavca

Čezmejni trg dela postaja vse bolj zanimiv zaradi sproščanja trga delovne sile med državami Evropske unije, tesnega sodelovanja med javnimi storitvami ter zaradi poznavanja okolja sosednje obmejne regije. Prosto gibanje delavcev znotraj Evropske unije velja torej tudi za čezmejne delavce. Ker gre za posebno kategorijo migrantov s posebnim statusom, je pomembno natančneje opredeliti čezmejnega delavca in natančneje preučiti njihove pravice v okviru prostega pretoka oseb.

Čezmejni delavci so tisti, ki živijo v eni državi Evropske unije, delajo pa v drugi. Glavna elementa, ki prispevata k definiciji, sta geografska regija, v kateri delavec živi in dela, ter kolikokrat delavec prečka mejo. Čezmejni delavec je tisti, ki dela na ozemlju ene države članice, prebiva pa na ozemlju druge države članice ter se v slednjo vrača vsaj enkrat na teden. Zakonodaja Evropske unije določa, da se v državi zaposlitve čezmejnim delavcem izda posebno kartico, ki opredeljuje njihov status. Za pridobitev kartice je treba pri pristojnem organu v kraju zaposlitve predložiti veljaven osebni dokument in potrdilo o zaposlitvi. Država zaposlitve lahko čezmejnemu delavcu izda tudi posebno dovoljenje za prebivanje, ki ima veljavnost petih let in se avtomatično podaljšuje (European Commission b. 1.).

5.3.2 Pravice in dolžnosti čezmejnega delavca

Pravila skupnosti o socialni varnosti vsebujejo posebna določila o čezmejnih delavcih. Čezmejnega delavca ščiti evropska zakonodaja o socialnem varstvu tako kot ostale kategorije ljudi, na katere se nanašajo ta določila, vendar pa veljajo posebna pravila za dajatve za bolezen in za brezposelne. Uredba sveta (Evropski svet 1971) določa, da je obmejni delavec zavarovan v državi, kjer je zaposlen. Pri zavarovanju za bolezen in materinstvo ima pravico izbire, saj je upravičen do prejemanja teh dajatev iz države članice, kjer prebiva, ali iz države članice, kjer je zaposlen. Družina obmejnega delavca ima enake pravice do zdravstvenega varstva kot katera koli družina delavca migranta v državi, kjer bivajo. V državi članici, kjer je obmejni delavec zaposlen, lahko člani njegove družine prejemajo zdravstvene storitve pod enakimi pogoji kot sam delavec, vendar pa je prejemanje tovrstnih storitev pogojeno s pogodbo med ustreznima

državama članicama oziroma pristojnimi organi teh držav članic. Obmejni delavec je običajno upravičen do starostne pokojnine v državi, kjer je bil zaposlen. Delavci z mešano delovno dobo oziroma tisti, ki so plačevali prispevke po zakonodajah različnih držav članic, v katerih so bili zaposleni, lahko v državi bivanja vložijo prošnjo za pokojnino ob različnih obveznih letih v različnih državah zaposlitve. Delavec tako prejema pokojnino, ki je v sorazmerju z obdobji, ko je delal v vsaki od držav članic, kjer je prispeval v pokojninski sklad. Čezmejni delavec je upravičen do dajatve za brezposelnost v državi, kjer ima prijavljeno stalno bivališče, v skladu z zakonodajo te države. Zakonodaja predvideva možnost tudi t. i. delne brezposelnosti (na primer zaradi slabega vremena ali iz gospodarskih razlogov) in v tem primeru je brezposelni čezmejni delavec⁶ upravičen do dajatev za brezposelnost, ki jih izplačuje pristojna ustanova v državi zaposlitve. Dajatve za brezposelnost se izračunajo na osnovi zadnjega dohodka, ki ga delavec prejel pred nastopom brezposelnosti. Dohodki čezmejnih delavcev se lahko obdavčijo v eni od obeh zadevnih držav ali pa v obeh, odvisno od dogovorov med obema državama.⁷ V slednjem primeru se davek, plačan v eni državi, praviloma upošteva pri določanju zneska davka, ki se obračuna v drugi državi (da bi preprečili dvojno obdavčitev dohodka). Če so delavci nerezidenti, to je delavci, ki nimajo stalnega bivališča v državi zaposlitve (ta kategorija lahko zajema več oseb, kot kategorija čezmejnih delavcev), obdavčeni v svoji državi zaposlitve, jih mora ta država po načelu nediskriminacije oziroma enakega obravnavanja, ki ga določa zakonodaja EU, obravnavati enako kot delavce rezidente. To velja v vseh primerih, ko je položaj delavcev nerezidentov primerljiv s položajem delavcev rezidentov, kar pomeni, ko vse svoje dohodke zaslužijo v državi zaposlitve in v državi stalnega bivališča nimajo zadostnih dohodkov, da bi tamkajšnji davčni sistem upošteval njihove osebne in družinske okoliščine. Če so ti pogoji izpolnjeni, mora država zaposlitve delavcem nerezidentom priznati enake davčne olajšave kot delavcem rezidentom (European Commission b. l.).

⁶ Tudi če postane čezmejni delavec brezposeln, se še zmeraj šteje, da je čezmejni delavec.

⁷ Davki, ki se v državah članicah obračunavajo od dohodka fizičnih oseb, na ravni EU niso usklajeni. Urejajo jih nacionalni predpisi ter številni dvostranski ali večstranski sporazumi, konvencije in dogovori s področja obdavčenja. Ti predpisi in sporazumi pa morajo biti skladni s temeljnimi načeli zakonodaje EU.

6 PRIMERJAVA OBALNO-KRAŠKE REGIJE IN TRŽAŠKE POKRAJINE

Razvoj obmejnih območij je odvisen od vrste dejavnikov, med katere prištevamo geopolitične razmere, zgodovinsko povezanost, meddržavne politične in ekonomske odnose, mejno prepustnost, pa tudi nagnjenost obmejnega prebivalstva za vzdrževanje in utrjevanje čezmejnih vezi (Bufon 2004, 223).

Značilnosti obmejnih regij bomo v nadaljevanju poskusili sintetizirati in pokomentirati s pomočjo nekaterih primerjalnih tabel.

6.1 Socio-ekonomske značilnosti

Obalno-kraška regija in Tržaška pokrajina se med seboj razlikujeta tako po obsegu bruto domačega proizvoda kot po stopnji zaposlenosti, izobrazbeni strukturi prebivalstva, višini povprečnega osebnega dohodka ter stopnji migracij med obema regijama. Postavlja se vprašanje, kakšne so te razlike ter v kolikšni meri te razlike vplivajo na odločitev prebivalcev Obalno-kraške regije, da iščejo delo v Tržaški pokrajini.

Za primerjavo kazalcev, ki jih bomo proučevali, bomo uporabljali predvsem razpoložljive statistične podatke na portalu Eurostata, saj ta omogoča primerjavo statističnih podatkov med različnimi državami in regijami. Eurostat je vzpostavil skupno evropsko statistično klasifikacijo teritorialnih enot (v nadaljevanju NUTS) v Evropski uniji. Klasifikacija zagotavlja celovito in dosledno členitev teritorialnih enot, potrebno za zbiranje, razvoj in usklajevanje regionalnih statistik v Evropski uniji. Klasifikacija, ki je določena v pravnem okviru, je pomembno orodje za zbiranje, obdelavo in izkazovanje primerljivih statističnih podatkov. Klasifikacija NUTS je urejena hierarhično. Vsaka država članica je členjena v teritorialne enote na ravni NUTS 1, vsaka od teh je razčlenjena v teritorialne enote na ravni NUTS 2, te pa se potem nadalje členijo v teritorialne enote na ravni NUTS 3. Kot merilo za razdelitev se upošteva število prebivalcev. Na podlagi klasifikacije je Slovenija razdeljena na tri ravni (Statistični urad RS b. 1.):

- NUTS 1 Slovenija kot celota,
- NUTS 2 koheziski regiji (zahodna Slovenija in vzhodna Slovenija),
- NUTS 3 statistične regije.

6.1.1 Bruto domači proizvod

Pri ugotavljanju ekonomske razvitosti ter razvojnih razlik med regijami se najpogosteje uporablja bruto domači proizvod. Za primerjavo življenjske ravni prebivalstva posameznih regij se uporablja BDP na prebivalca.

Raven bruto domačega proizvoda na prebivalca smo primerjali v tabeli 6.1. V proučevanem obdobju je bila Slovenija pod evropskim povprečjem, zahodna Slovenija, v katero spada tudi Obalno-kraška pokrajina, pa nad evropskim povprečjem. Znatno višjo raven je imela Furlanija – Julijska krajina.

Tabela 6.1 Primerjava ravni BDP na prebivalca, 2004–2008

Statistična regija	2004	2005	2006	2007	2008
<i>EU 27</i>	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Slovenija	86,4	87,5	87,7	88,6	90,9
Zahodna Slovenija	103,7	105,0	105,5	106,7	n. p.
Italija	106,6	104,9	104,2	103,5	101,8
Furlanija – Julijska krajina	117,0	116,5	116,6	116,6	n. p.

Vir: Eurostat 2010c in 2010e.

6.1.2 Aktivnost prebivalstva

Aktivno prebivalstvo sestavljajo delovno aktivni prebivalci in brezposelne osebe skupaj. Delovno sposobno prebivalstvo so vse osebe, stare 15 let in več. Delovno aktivno prebivalstvo so osebe, ki so v zadnjem tednu (od ponedeljka do nedelje) pred anketiranjem opravile kakršno koli delo za plačilo (denarno ali nedenarno), dobiček ali za družinsko blaginjo. Med delovno aktivno prebivalstvo sodijo tudi vse tiste zaposlene ali samozaposlene osebe, ki jih v zadnjem tednu pred anketiranjem ni bilo na delo. Kot delovno aktivne obravnavamo tudi zaposlene osebe, ki so začasni ali trajni presežki, in sicer do prenehanja delovnega razmerja, osebe na porodniškem dopustu ter pomagajoče družinske člane.⁸ Neaktivno prebivalstvo pa so osebe, stare 15 let in več, ki niso razvrščene med delovno aktivno prebivalstvo ali med brezposelne osebe (Svetin 2009).

Tabela 6.2 Primerjava prebivalstva po aktivnosti, 2004–2008, v %

Statistična regija	2004	2005	2006	2007	2008
<i>EU 27</i>	56,6	57,1	57,6	57,5	57,7
Slovenija	59,0	59,2	59,3	59,7	59,5
Zahodna Slovenija	n. p.	59,8	59,8	59,6	59,9
Italija	49,5	49,1	49,2	48,9	49,3
Furlanija – Julijska krajina	49,9	50,1	51,1	51,3	51,3

Vir: Eurostat 2010a.

⁸ Pomagajoči družinski člani so osebe, ki formalno niso zaposlene niti samozaposlene, a so v zadnjem tednu pred anketiranjem delale na družinski kmetiji, v družinski obrti, v družinskem podjetju ali v kaki drugi obliki družinske pridobitne dejavnosti in za svoje delo praviloma ne prejemajo rednega plačila.

Iz tabele 6.2 vidimo, da se delež aktivnega prebivalstva v proučevanem obdobju v nobeni od proučevanih regij ni bistveno spreminjal. Delež aktivnega prebivalstva se je od leta 2004 do leta 2008 še najbolj povečal v Furlaniji – Julijski krajini. Delež aktivnega prebivalstva je bil v letu 2008 v zahodni Sloveniji le za 8,6 odstotne točke večji kot v Furlaniji – Julijski krajini.

Poglejmo še gibanje aktivnosti prebivalstva v Tržaški pokrajini ter v Obalno-kraški regiji, ki je prikazano v tabeli 6.3. V Obalno-kraški regiji se je število aktivnega prebivalstva od leta 2005 do leta 2008 stalno povečevalo. Število aktivnih po anketi o delovni sili se je v letu 2008 v primerjavi z letom 2005 povečalo za 2.400 oseb. V Tržaški pokrajini je bilo število aktivnih v letu 2008 tudi večje v primerjavi z letom 2005, vendar je razlika le 1.300 oseb.

Tabela 6.3 Primerjava prebivalstva po aktivnosti (v tisočih)

Statistična regija	2004	2005	2006	2007	2008
Obalno-kraška regija	n. p.	53,8	54,7	55,3	56,2
Tržaška pokrajina	98,6	101,6	100,9	102,5	100,3

Vir: Eurostat 2010b.

6.1.3 Brezposelnost

Pri proučevanju zaposlenosti ločimo dve vrsti brezposelnosti. Prva je anketna brezposelnost, ki je v skladu z definicijo ILO (International Labour Organization) in je mednarodno primerljiva. Podatki o brezposelnih osebah se v tem primeru zbirajo s pomočjo ankete, ki jo v Sloveniji štirikrat letno izvaja SURS. Statistični urad EU podatke še dodatno obdela in prilagodi tako, da so podatki za različne statistične regije med seboj primerljivi. Druga vrsta brezposelnosti je registrirana brezposelnost, katere osnovni viri podatkov so: mesečna raziskava o plačah in zaposlenih osebah, podatki iz Statističnega registra delovno aktivnega prebivalstva, anketa o delovni sili (dobimo podatke o kmetih) in podatki o brezposelnih osebah Zavoda RS za zaposlovanje (SURS 2008a).

Anketno brezposelne so osebe, ki so stare 15 let in več, ki v referenčnem tednu:

- niso delale (niso bile zaposlene ali samozaposlene in niso opravile nikakršnega dela za plačilo),
- aktivno iščejo delo (v zadnjih štirih tednih so se zglasile na Zavodu za zaposlovanje ali so se javile na oglase za prosta delovna mesta),
- so takoj (v naslednjih dveh tednih) pripravljene sprejeti delo,
- so že našle delo, ki ga bodo začele opravljati v času po referenčnem tednu.

Ker vsaj del brezposelnih, ki so registrirani na Zavodu za zaposlovanje, ne izpolnjuje prvih treh pogojev oziroma četrtega, je anketna stopnja brezposelnosti nižja od uradne registrirane brezposelnosti (Malačič 2006, 14).

V tabeli 6.4 je predstavljeno gibanje stopnje brezposelnosti od leta 2004 do leta 2008, ki kaže, da se je v Obalno-kraški regiji brezposelnost zniževala, saj je bila stopnja anketne brezposelnosti v letu 2008 za 1,6 odstotne točke nižja kot v letu 2005. Nižanje stopnje anketne brezposelnosti v proučevanem obdobju opazimo tudi na ravni celotne Slovenije ter EU. Za Italijo ter predvsem za Tržaško pokrajino pa ne moremo trditi enako, saj vidimo, da je bila stopnja anketne brezposelnosti v letu 2008 res nekoliko nižja kot v letu 2004, vendar se brezposelnost ni enakomerno zniževala.

Tabela 6.4 Primerjava stopnje anketne brezposelnosti, 2004–2008, v %

Statistična regija	2004	2005	2006	2007	2008
EU 27	9,2	8,9	8,2	7,2	7,0
Slovenija	6,3	6,5	6,0	4,8	4,4
Obalno-kraška regija	n. p.	5,3	4,9	4,3	3,7
Italija	8,0	7,7	6,8	6,1	6,7
Tržaška pokrajina	4,8	6,5	3,3	4,3	4,5

Vir: Eurostat 2010f.

V tabeli 6.5 je predstavljeno gibanje stopnje anketne brezposelnosti v letu 2009, saj nas je zanimalo, kako je ekonomska kriza vplivala na trg dela. Vidimo, da že od začetka leta 2009 stopnja brezposelnosti narašča. V proučevanem obdobju se je stopnja brezposelnosti najbolj povečala prav v Sloveniji, saj je februarja 2009 znašala 4,9 %, leto kasneje – januarja 2010 – pa kar 6,8 %, kar pomeni, da se je v enem letu povečala skoraj za 2 odstotni točki. Stopnja brezposelnosti se je prav tako povečala tudi v Italiji, vendar le za 1,3 odstotne točke. Sklenemo lahko, da je gospodarska kriza močno vplivala na evropski trg dela.

Tabela 6.5 Primerjava stopenj anketne brezposelnosti za leto 2009

	02/09	03/09	04/09	05/09	06/09	07/09	08/09	09/09	10/09	11/09	12/09	01/10
EU 27	8,3	8,5	8,7	8,8	8,9	9,1	9,2	9,3	9,4	9,4	9,5	9,5
SLO	4,9	5,3	5,6	5,9	6,2	6,4	6,4	6,5	6,8	6,8	6,8	6,8
ITA	7,3	7,6	7,5	7,4	7,6	7,7	7,7	8,0	8,2	8,3	8,5	8,6

Vir: Eurostat 2010d.

Zaskrbljujoča pa je napoved za tekoče ter prihodnje leto, saj je napovedana še večja stopnja brezposelnosti, ki naj bi v letu 2011 dosegla 7,3 % (anketna brezposelnost) oziroma 10,9 % (registrirana brezposelnost) (UMAR 2010, 29).

6.2 Migracija delovne sile

6.2.1 Migracija delovne sile med obmejnimi regijami Slovenije in Italije

Na podlagi podatkov, ki jih zbira Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije na osnovi obrazcev M-1,⁹ se je v letu 2008 zaposlilo 15 italijanskih državljanov, leta 2009 pa se jih je zaposlilo devet. Ta podatek pa nam ne pove, ali gre za dnevne delovne migrante oziroma kolikšen delež delovnih dovoljenj je bilo izdanih prebivalcem Tržaške pokrajine.

Po uradnih podatkih je bilo konec leta 2007 v Italiji zaposlenih približno 1200 slovenskih državljanov, vendar je po mnenju socialnih partnerjev v Italiji realno število bistveno večje, saj podatek naj ne bi upošteval delavcev, ki so zaposleni v sivi ekonomiji. Po podatkih obmejne policije, ki je vsak dan merila in opazovala prehode na obmejnih prehodih, medregijskega sindikalnega sveta Furlanije – Julijske krajine in Slovenije ter drugih študij, je prehajalo mejo približno deset tisoč obmejnih delavcev (slovenskih in hrvaških), ob sezonskih konicah pa jih je bilo tudi petnajst tisoč (Rupnik 2007, 4).

Kljub temu da je spodaj predstavljena raziskava stara skoraj deset let, smo se odločili, da jo predstavimo, saj ni podatkov o novejši podobni raziskavi. Tabela 6.6 prikazuje število dnevnik migracij po obmejnih območjih med Italijo in Slovenijo. Podatki izhajajo iz terenske raziskave, ki obravnava vzroke, tokove in posledice čezmejnih dnevnik delovnik migracij iz Slovenije v Italijo in Avstrijo ter iz Hrvaške in Madžarske v Slovenijo. Glede na osrednjo temo pričujočega dela se bomo osredotočili le na del raziskave, ki obravnava čezmejne dnevne delovne migracije med Italijo in Slovenjo. Raziskava je bila opravljena leta 2000 in 2001 na izbranih točkah slovensko-italijanske meje z usmerjenimi intervjuji carinikov in policistov, z anketiranjem dnevnik migrantov ter s strukturno analizo obmejnik območij na obeh straneh meje. Avtor raziskave je prof. dr. Jernej Zupančič (2003), raziskava pa je bila izvedena v okviru Inštituta za narodnostna vprašanja v Ljubljani.

Najprej je treba poudariti, da ne gre za uradne podatke, ampak so podatki rezultat terenskega dela raziskovalcev, kar pomeni, da ne moremo govoriti o točnih številkah, ampak le o ocenah oziroma približkih. Podatek, ki ga takoj opazimo, je ta, da je med obmejnima regijama tok delovnik migracij enosmeren. Po podatkih iz tabele dnevnik delovnik migrantov iz Italije v Slovenijo naj sploh ne bi bilo. Avtor ugotavlja, da je za Slovence, ki odhajajo na delo v obmejno območje Italije, najpomembnejši mejni prehod Škofije, kjer naj bi dnevno prestopilo državno mejo 1800 delovnik migrantov.

⁹ Obrazec za prijavo delavca v pokojninsko in invalidsko ter zdravstveno zavarovanje

Tabela 6.6 Ocenjeno število dnevnih migrantov po obmejnih območjih (leta 2000 in 2001)

Obmejno območje v Sloveniji	Ocenjeno število dnevnih migrantov iz Slovenije	Ocenjeno število dnevnih migrantov v Slovenijo
Zgornje Posočje	260	-
Brda	550	-
Goriško	2550	-
Zahodni Kras	130	-
Kras	2230	-
Slovenska Istra	2310	-
Italija	8030	650

Vir: Zupančič 2003.

Na podlagi terenske raziskave je avtor predstavil izsledke glede strukture delovnih migrantov ter del, ki jih čezmejni dnevni delovni migranti opravljajo. Omejili smo se le na rezultate, ki se nanašajo na Obalno-krško regijo in Tržaško pokrajino. Rezultati pravijo, da je na tem območju med dnevnimi migranti večji del žensk različne starosti in poklicev, ki opravljajo predvsem gospodinjska in hišna opravila. S čedalje večjimi problemi ostarelega prebivalstva v Trstu in okolici naj bi bilo povpraševanja po tovrstni delovni sili vedno več (Zupančič 2003, 86 in 87). To, da je v Trstu in okolici izkazana velika potreba po tovrstni delovni sili, potrjujejo tudi podatki v tabeli 6.7, saj je bilo ocenjeno, da je prav na tem področju največ migrantov iz Slovenije in da je mejni prehod na Škofijah najpomembnejši po številu prehodov delovnih migrantov.

Tabela 6.7 Število prehodov na obmejnih prehodih med Tržaško pokrajino in Obalno-kraško regijo v letu 2006 (do 31. 8. 2006)

Mejni prehod	Slovenija → Italija	Italija → Slovenija
Fernetiči	57.504	64.693
Bazovica	181.842	180.202
Škofije	325.132	272.955

Vir: IRES 2007.

Podatki v tabeli 6.7 se nanašajo le na prehode državne meje lokalnega prebivalstva. V raziskavi »La risposta alla mobilità ed ai diritti dei lavoratori transfrontalieri«, ki jo je opravil IRES (2007), je bila opravljena analiza o številu prehodov državne meje lokalnega prebivalstva v Tržaški pokrajini, Videmski pokrajini ter Goriški pokrajini. Ugotovljeno je bilo, da v Tržaški pokrajini ni bilo velikih nihanj v številu prehodov v obdobju od leta 2003 do leta 2006, za razliko od Goriške pokrajine, kjer je bilo

registrirano manjše število prehodov iz Slovenije v Italijo v letu 2006 v primerjavi z letom 2003. Vzrok naj bil bil v tem, da čezmejni delavci v Tržaški pokrajini opravljajo predvsem gospodinjska dela ter dela v gradbeništvu, kjer je v veliki meri prisotno delo na črno in je zato ekonomska korist za delavce večja.

Poleg Evropskega portala za zaposlitveno mobilnost (EURES), ki deluje v več kot trinajstih evropskih državah in katerega namen je zagotavljanje informacij, svetovanje in iskanje zaposlitve delavcem ter iskanje primerne kadra delodajalcem, se na območju ob celinski in morski državni meji Italije in Slovenije partnersko izvaja projekt PROMO z namenom promocije mobilnosti in zaščito čezmejnih delavcev. Specifični cilji projekta so analizirati čezmejni trg dela in pogoje zaposlovanja, izboljšati informiranost o čezmejnem trgu dela in vzpostaviti sodelovanje med inštitucijami in mrežo svetovalcev zaposlitve za čezmejni trg dela.

Posledica sprostitve trga delovne sile med Italijo in Slovenijo ter dostopnejše informacije in druge storitve, ki jih nudita EURES in PROMO, bo zagotovo vedno večja migracija delavcev iz ene obmejne pokrajine v drugo, kar bo pomembno vplivalo tudi na bodoči ekonomski razvoj obeh pokrajin.

6.2.2 Migracija delovne sile iz drugih držav

Z namenom omejitve tujcev na trgu dela v posamezni državi se določi kvota delovnih dovoljenj za vsako koledarsko leto. Kvota je namenjena tujcem, ki nimajo dovoljenja za prebivanje v Republiki Sloveniji, in tujcem, ki se po zaključku sezonskega dela zaposlijo na podlagi dovoljenja za zaposlitev. V kvoto se ne všttevajo delovna dovoljenja, izdana (Uredba o določitvi kvote delovnih dovoljenj za leto 2010, s katero se omejuje število tujcev, 2010):

- državljanom držav članic Evropske unije, evropskega gospodarskega prostora ali švicarske konfederacije in njihovim družinskim članom ne glede na državljanstvo, če se jim na podlagi sklenjenih sporazumov delovna dovoljenja izdajajo,
- tujcem, za katere delovna dovoljenja niso predpisana z zakonom,
- tujcem z osebnim delovnim dovoljenjem,
- zastopnikom,
- tujim napotenim delavcem na dodatnem izobraževanju.

Pomembno je poudariti, da se od leta 2006, ko je vlada RS sprejela sklep, da se na področju pretoka delavcev med državljani članic EU ukinja vzajemnost in se v popolnosti uveljavi prosto gibanje delavcev iz vseh držav EU in evropskega gospodarskega prostora, v kvoto ne všttevajo tujci, ki imajo na podlagi sporazuma z Evropsko unijo enak položaj kot državljani Republike Slovenije.

V tabeli 6.8 vidimo, da je kvota delovnih dovoljenj od leta 2005 do leta 2008 konstantno naraščala. Leta 2009 se je kvota začela zmanjševati, saj se je v letu 2009 zmanjšala za 8.000 delovnih dovoljenj v primerjavi z letom 2008, leta 2010 pa se je kvota delovnih dovoljenj zmanjšala za 50 % v primerjavi s predhodnim letom. Glede na močno upočasnitev rasti blagovne menjave, predvsem izvoza, zmanjšanje obsega proizvodnje predelovalnih dejavnosti, pa tudi gradbeništva, je pričakovati, da bo v letu 2010 upadel obseg aktivnosti prav v dejavnostih, kjer so se največ zaposlovali tujci. Ob upoštevanju omenjenih trendov v posameznih dejavnostih ter napovedanem dvigu stopnje brezposelnosti lahko sklepamo, da v tekočem letu ne bo prišlo do povečanja povpraševanja po zaposlovanju delovne sile iz tretjih držav oziroma se bo to primerjalno zmanjšalo.

Tabela 6.8 Kvota delovnih dovoljenj v Sloveniji (2005–2010)

Leto	Kvota delovnih dovoljenj
2005	16.700
2006	17.300
2007	18.500
2008	32.000
2009	24.000
2010	12.000

Vir: Uredbe o določitvi kvote delovnih dovoljenj 2005–2010.

Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, območna služba Koper, izda največ delovnih dovoljenj za državljane bivše Jugoslavije. Preko 50 odstotkov vseh izdanih delovnih dovoljenj je bilo v zadnjih letih izdanih državljanom Bosne in Hercegovine. Poleg državljanov bivše Jugoslavije prihaja največ imigrantov iz Ukrajine. Pomemben je podatek, da je kar 74 % imigrantov moških, kar je najverjetneje povezano z dejstvom, da gre za imigrante iz bližnjih držav in ne načrtujejo stalne nastanitve v Sloveniji. Največ delovnih dovoljenj je bilo izdanih za opravljanje del za prvo stopnjo izobrazbe (ZRSZ 2010).

V letu 2004 so v Furlaniji – Julijski krajini izdali skoraj 76.500 dovoljenj za bivanje tujim državljanom, kar je 23,1 % več kot v letu 2003. Samo v Tržaški pokrajini so jih izdali preko 17.406, kar pokrajino uvršča na tretje oziroma predzadnje mesto v regiji (več so jih izdali v pokrajini Videm in Pordenone, manj pa v Goriški pokrajini). Preko 60 % imigrantov v Furlaniji – Julijski krajini prihaja iz vzhodne Evrope. V celotni regiji je največ imigrantov iz Albanije, v Tržaški pokrajini pa je največ jugoslovanskih državljanov (IRES 2004, 1–3).

Če primerjamo državljanstvo imigrantov v tržaški pokrajini in Obalno-kraški regiji, vidimo, da večina imigrantov obravnavanih pokrajin prihaja iz republik bivše

Jugoslavije, predvsem iz Bosne in Hercegovine. Predpostavljamo, da ima v tem primeru pomembno vlogo sorazmerno majhna oddaljenost ter posledično boljše poznavanje trga dela in življenjskih razmer nasploh.

7 EMPIRIČNA RAZISKAVA

7.1 Opredelitev problema

S polnopravnim članstvom Slovenije v EU, z odpravo zakonskih ovir pri zaposlovanju slovenskih državljanov v Italiji ter z uvedbo številnih partnerskih sodelovanj med Obalno-kraško regijo in Tržaško pokrajino lahko pričakujemo, da bo pojav migracije delovne sile dobil nove razsežnosti.

7.2 Opredelitev namena in ciljev raziskave

Ker sta delo in zaposlovanje med ključnimi dejavniki poslovnega okolja in s tem med dejavniki gospodarskega razvoja, bomo proučevali, kakšne bodo posledice sprostitve trga delovne sile med Italijo in Slovenijo na področju ekonomskega razvoja Obalno-kraške regije ter kakšen vpliv bi imel odliv delovne sile na konkurenčnost gospodarstva Obalno-kraške regije in s tem na dolgoročno gospodarsko rast regije. Poskušali bomo odgovoriti na vprašanje, katera je tista gonilna sila, ki privede posameznika, da išče zaposlitev zunaj svoje države, zato nas je najprej zanimalo trenutno stanje prebivalstva na področju zaposlitve ter njihove potrebe in cilji na področju dela in zaposlitve. Ključni cilj pričujoče magistrske naloge je ugotoviti, ali prebivalci Obalno-kraške regije res želijo delati v sosednji Tržaški pokrajini ter v luči pridobljenih podatkov glede trenutnega stanja ter potreb in ciljev prebivalstva ugotoviti povezanost med pridobljenimi podatki.

Specifični cilji magistrske naloge so naslednji:

- ugotoviti, ali si delovno aktivno prebivalstvo Obalno-kraške regije želi delati v sosednji italijanski Tržaški pokrajini,
- ugotoviti, kateri so dejavniki, ki pogojujejo dnevne migracije,
- ugotoviti, kakšne bi bile posledice za gospodarstvo Obalno-kraške regije, če bi se bistveno povečalo število dnevnih emigrantov.

7.3 Raziskovalna metoda

Instrumentarij, ki je bil apliciran na vzorcu oseb, je anketni vprašalnik, ki je bil sestavljen iz uvodnega nagovora, kjer so navedeni namen in navodila za uporabo vprašalnika. Vprašanja so bila izključno zaprtega tipa, ki so bila kratka in jasna. Tudi podani odgovori so bili kratki in jasni. Za tako obliko vprašalnika smo se odločili zaradi lažjega izpolnjevanja ter analiziranja podatkov. Zgradba vprašalnika je temeljila na principu lijaka, kar pomeni prehajanje vprašanj od splošnega k posebnemu, pri čemer so sklopi vprašanj vsebinsko ločeni. Prvem sklopu, ki je namenjen socio-demografskim podatkom anketirancev, sledi sklop vprašanj, kjer smo pridobili podatke o trenutni zaposlitvi, na koncu pa smo se osredotočili na možnost zaposlitve v Italiji. Za tako

zgradbo smo se odločili zato, ker smo menili, da na odgovore v tretjem sklopu vplivajo tako socio-demografske značilnosti kot stanje zaposlitve anketirancev. Eno vprašanje je v izbiro ponujalo štiristopenjsko lestvico Likartovega tipa. Za štiristopenjsko lestvico smo se odločili, ker je bilo z raziskavo na pilotskem vzorcu, kjer je bila lestvica le tristopenjska, ugotovljeno, da se je večina anketirancev odločala za srednjo vrednost, kar pa nam ni dalo želene informacije o zadovoljstvu z dejavniki, o katerih smo spraševali. Pri enem vprašanju so anketiranci razvrstili dejavnike od najpomembnejšega do najmanj pomembnega, pri čemer smo se omejili na šest postavk, saj je razvrščanje daljših seznamov lahko za anketiranca težavno.

Anketiranje je bilo opravljeno v obdobju od 2. februarja do 30. aprila 2009. Odgovore smo pridobili s spraševanjem, v obliki osebnega intervjuja ter s spraševanjem po telefonu, saj z osebnim anketiranjem lahko dosežemo večjo stopnjo odzivnosti, istočasno pa zagotavlja manj nepopolnih odgovorov zaradi možnosti dodatnega pojasnjevanja. S to metodo smo pridobili tudi dodatne koristne informacije, uporabne pri interpretaciji rezultatov raziskave.

Upoštevajoč cilj raziskave, metodo raziskovanja ter sredstva in čas, s katerimi smo razpolagali, smo se odločili za verjetnostno vzorčenje, kar pomeni, da je imel vsak v proučevani populaciji možnost biti izbran. Z naključnim vzorčenjem smo izključili verjetnost pristranskosti. Najprej smo opredelili ciljno populacijo raziskave. Glede na cilj in namen raziskave smo se osredotočili izključno na prebivalce Obalno-kraške regije, kar pomeni, da anketni vzorec sestavljajo naključno izbrani anketiranci omenjene obmejne regije, kjer so bili vključeni:

- zaposleni, ki ne iščejo druge zaposlitve,
- zaposleni, ki si želijo menjati zaposlitev,
- brezposelni.

Za obdelavo dobljenih empiričnih podatkov smo uporabili računalniški program SPSS 13.0 za Okna. Sprejemanje ustreznih zaključkov temelji najprej na proučitvi opisnih statistik in na testiranju posameznih hipotez, ki omogočajo sprejemanje sklepov v zvezi z opredeljenima osrednjima raziskovalnima vprašanjema.

7.4 Predpostavke in omejitve raziskave

Na vprašalnik je odgovorilo 106 anketirancev, zato je pomembna omejitev raziskave prav število enot, saj na splošno velja, da večji vzorec bolje predstavlja celotno populacijo. Odzivnost na vprašalnike, ki so bili razdeljeni po poslovalnicah agencij za zaposlovanje ter uradih za delo Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje območne službe Koper je bila zelo nizka, saj smo dobili izpolnjenih le pet vprašalnikov. Odgovore na ostale vprašalnike smo pridobili s spraševanjem.

Da bi bil vzorec reprezentativen za celotno populacijo, bi raziskava morala biti obširnejša, vendar zaradi omejenih sredstev in omejenega časovnega roka, za našo nalogo to ni bilo mogoče. Kljub temu pa smo z raziskavo dobili sliko o proučevanem problemu, saj je bil vzorec primerno izbran glede na cilj in namen raziskave. Raziskava lahko pomeni pomemben prispevek k obstoječim empiričnim analizam v zvezi z dejavniki migracij delovne sile med regijami in od tod naprej izpeljavo ustreznih sklepov v zvezi z učinki vzpostavitve prostega pretoka delovne sile med državama.

Ker smo anketiranje izvajali predvsem z osebnim spraševanjem, obstaja možnost pristranskosti zaradi prisotnosti anketarja.

Pred pričetkom zbiranja podatkov je bilo treba preveriti, ali z anketnim vprašalnikom res dobimo želene podatke, zato je bila najprej opravljena raziskava na pilotskem vzorcu, ki je bil sestavljen iz 40 anketirancev. Pilotska raziskava je pokazala določene pomanjkljivosti vprašalnika, zato so bila nekatera vprašanja nekoliko spremenjena in dopolnjena.

7.5 Hipoteze

Temeljna hipoteza, ki smo jo oblikovali na podlagi teoretičnih dognanj iz literature, je, da se bo s sprostivjo trga dela zaradi razlik v osebnem dohodku povečal pretok delovne sile med obmejnima regijama Italije in Slovenije, in sicer v smeri iz Obalno-kraške regije v Tržaško pokrajino.

Raziskovalne hipoteze so naslednje:

H1: Pri izbiri zaposlitve je najpomembnejši dejavnik višina osebnega dohodka.

H2: Zaposlitve v Italiji si želijo predvsem tisti, ki so označili osebni dohodek kot ključni dejavnik pri izbiranju zaposlitve ter so trenutno nezadovoljni s svojim osebnim dohodkom.

H3: Večji delež tistih, ki so že delali v Italiji, ni imel urejene zaposlitvene dokumentacije v skladu z delovnopravno zakonodajo.

7.6 Analiza rezultatov

Zadnja faza raziskovalne naloge je statistična analiza pridobljenih podatkov. Obdelava podatkov je potekala s pomočjo statističnega paketa za analizo podatkov SPSS za Okna z uporabo opisne statistike ter testa chi-kvadrat.

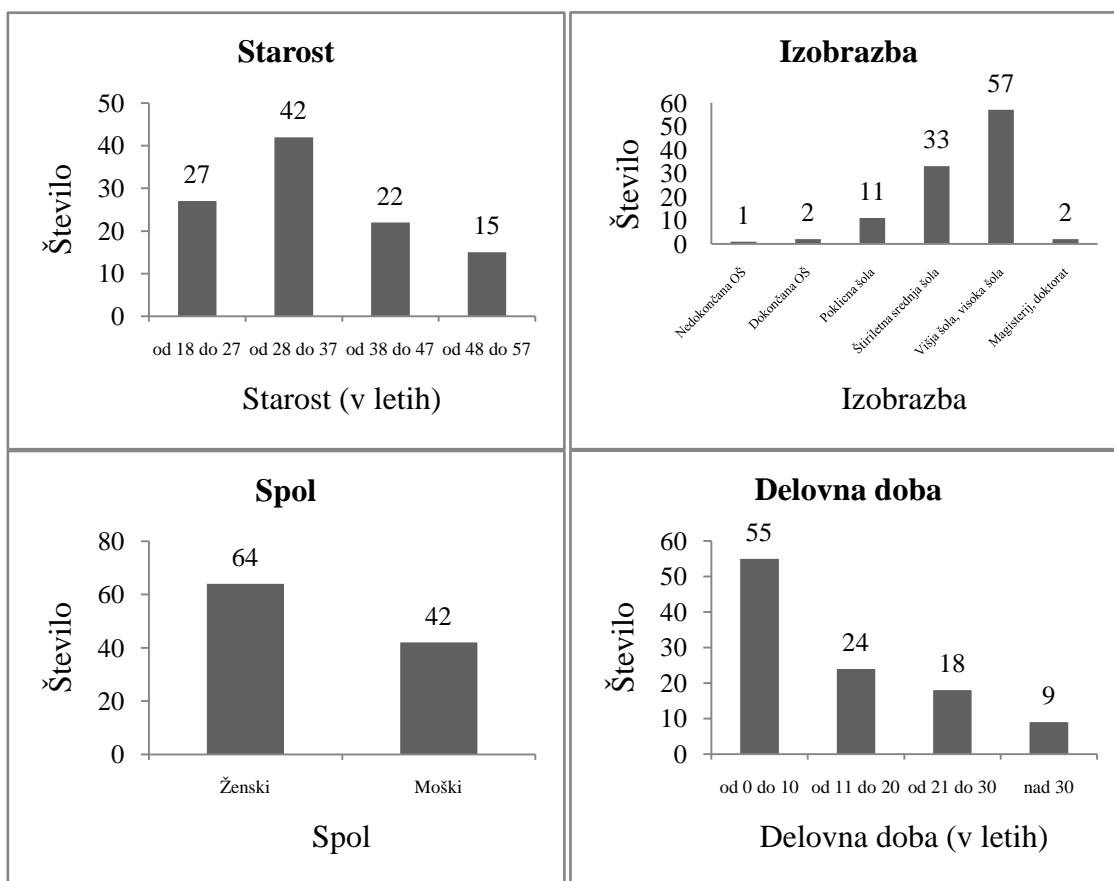
Prvi korak k statistični analizi podatkov je pregled deskriptivnih statistik, to je tako imenovana univariatna analiza podatkov. Šele po opravljeni univariatni analizi smo pričeli s kompleksnejšo bivariatno in multivariatno analizo, ki nam je razložila povezanost različnih spremenljivk ter vpliv ene ali več neodvisnih spremenljivk na odvisno spremenljivko. Chi-kvadrat test je neparametrični preizkus, ki ga uporabimo,

ko želimo ugotoviti ali obstaja zveza med dvema atributivnima spremenljivkama, ki imata dve ali več kategorij (Klemenčič 2005, 49).

7.6.1 Značilnosti anketirane populacije

Prvi sklop vprašanj, kjer so nas zanimale socio-demografske značilnosti anketirancev, je pokazal, da je na anketni vprašalnik odgovarjala predvsem sorazmerno mlada populacija, saj je bilo večji del anketirancev starih od 28 do 37 let, ki imajo že nekaj delovnih izkušenj, vendar večina le do deset let delovne dobe. Sklepamo, da je to povezano s tem, da ima večina anketirancev višješolsko ali visokošolsko izobrazbo, saj so se zaradi daljšega izobraževanja tudi kasneje zaposlili.

Slika 7.1 Socio-demografske značilnosti populacije

7.6.2 Odnos med sociodemografskimi značilnostmi populacije in nagnjenostjo k migriranju

Kakšno je razmerje med starostjo in nagnjenostjo k migriranju, smo analizirali s testom chi-kvadrat. V starostnem razredu od 28 let do 37 let je 71,40 % anketiranih že razmišljalo o delu v Italiji. Mlajši od 28 let prav tako v večini razmišljajo o delu zunaj matične države, od 40 leta naprej pa zanimanje po migriranju upada. Povezanost med

starostjo ter možnostjo zaposlitve v Italiji ni statistično značilna ($\chi^2=4,387$, $p=0,223$), kljub temu pa se dobljeni rezultati ujemajo z dognanji, do katerih so v svojih študijah prišli pomembni avtorji. Spomnimo se, da smo v analitičnem delu omenili Bauerja in Zimmermanna (1999 v Stoviček 2002, 9), katerih empirična študija nakazuje na negativno razmerje med starostjo in nagnjenostjo k migriranju. Tudi študija (Stoviček 2002, 9), po kateri naj bi bila največja nagnjenost k migriranju v starostni skupini med dvajsetim in triintridesetim letom, se ujema z našimi rezultati, saj vidimo (tabela 7.1), da v starostni skupini od 38 let do 48 let zanimanje po zaposlitvi v drugi državi pade za več kot 20 %.

Tabela 7.1 Starost in nagnjenost k migriranju (v %)

		Razmišljal o delu v Italiji		Skupaj
		Da	Ne	
Starost	od 18 do 27 let	63,00	37,00	100
	od 28 do 37 let	71,40	28,60	100
	od 38 do 47 let	50,00	50,00	100
	od 48 do 57 let	46,00	53,00	100

S testom chi-kvadrat smo analizirali tudi povezanost med stopnjo izobrazbe in interesom po zaposlitvi v Italiji. Največ zanimanja za delo v Italiji so izrazili anketirani s poklicno šolo ali manj, kar pomeni, da so nagnjeni k migriranju predvsem manj izobraženi. Vidimo, da z rastjo stopnje izobrazbe zanimanje po migriranju upada. Povezanost med stopnjo izobrazbe ter možnostjo zaposlitve v Italiji ni statistično značilna ($\chi^2=1,017$, $p=0,601$), zato ne moremo dokazati povezave med stopnjo izobrazbe in nagnjenostjo k migriranju. Kljub temu, da ne moremo dokazati povezave med spremenljivkama, pa se tudi tukaj rezultati ujemajo z dognanji, do katerih so v svojih študijah prišli pomembni avtorji. Bauer in Zimmermann (Stoviček 2002, 10) sta namreč v svoji študiji prišla do rezultata, da sta ti spremenljivki v primeru mednarodnih migracij negativno povezani.

Tabela 7.2 Stopnja izobrazbe in nagnjenost k migriranju (v %)

		Razmišljal o delu v Italiji		Skupaj
		Da	Ne	
Izobrazba	Poklicna šola in manj	71,40	28,60	100
	Štiriletna srednja šola	63,60	36,40	100
	Višja šola in več	57,60	42,40	100

Anketirane ženskega spola niso pokazale posebnega zanimanja za zaposlitev v sosednji regiji Italije, saj jih je zanimanje za delo v Italiji izrazilo 53,10 %, kar je le nekaj več kot polovica. Rezultati kažejo, da so moški bolj nagnjeni k migriranju, saj jih je zanimanje za delo v Italiji pokazalo kar 73,80 %. Povezanost med spolom ter nagnjenostjo k migriranju in zaposlitvi v Italiji je statistično značilna ($\chi^2=4,574$, $p=0,032$). Ker je $p \leq 0,05$, lahko trdimo, da obstaja pozitivna povezava med spolom in nagnjenostjo k migriranju.

Tabela 7.3 Spol in nagnjenost k migriranju (v %)

Spol		Razmišljal o delu v Italiji		Skupaj
		Da	Ne	
Spol	Ženska	53,10	46,90	100
	Moški	73,80	26,20	100

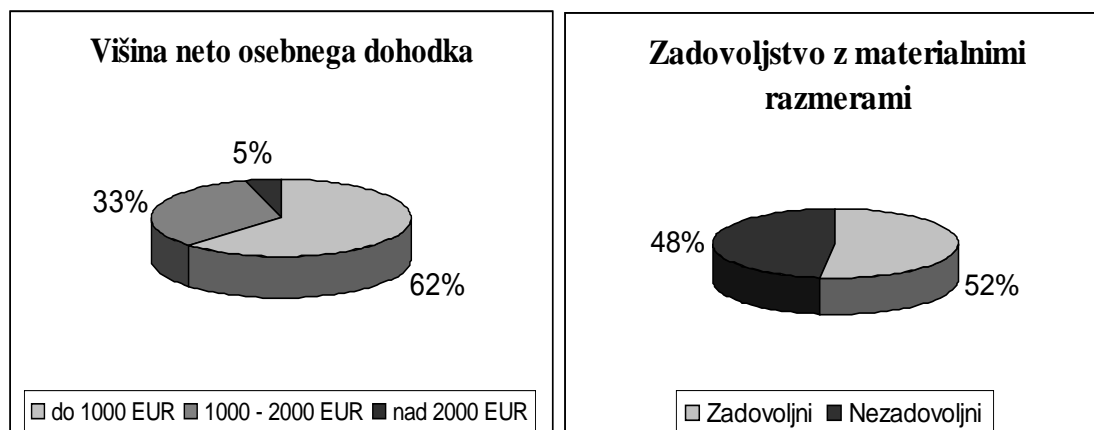
Kljub temu, da nam s testom chi-kvadrat ni uspelo pokazati povezanosti med nagnjenostjo k zaposlitvi v Italiji ter starostjo in stopnjo izobrazbe, se rezultati naše raziskave ujemajo z dognanji, do katerih so v svojih raziskavah prišli pomembni avtorji in ki so bile predstavljene v analitičnem delu naloge. S testom chi-kvadrat pa smo dokazali povezanost med nagnjenostjo k zaposlitvi v Italiji ter spolom. Zaključimo lahko torej, da obstaja povezanost med socio-demografskimi dejavniki posameznika ter nagnjenostjo k migriranju in zaposlitvi v Italiji.

7.6.3 Odnos med ekonomskim položajem in mobilnostjo delavcev

Ko govorimo o mobilnosti delavcev, mislimo tako na mobilnost med poklici kot na mobilnost med posameznimi teritorialnimi območji. Večina ljudi teži k vedno višjemu osebnemu dohodku, saj je ta ključ do dviga standarda ter ekonomskega razvoja posameznika. V tem delu naloge bomo na podlagi dobljenih odgovorov na vprašalnik proučili, ali so materialne razmere res ključna determinanta mobilnosti delavcev.

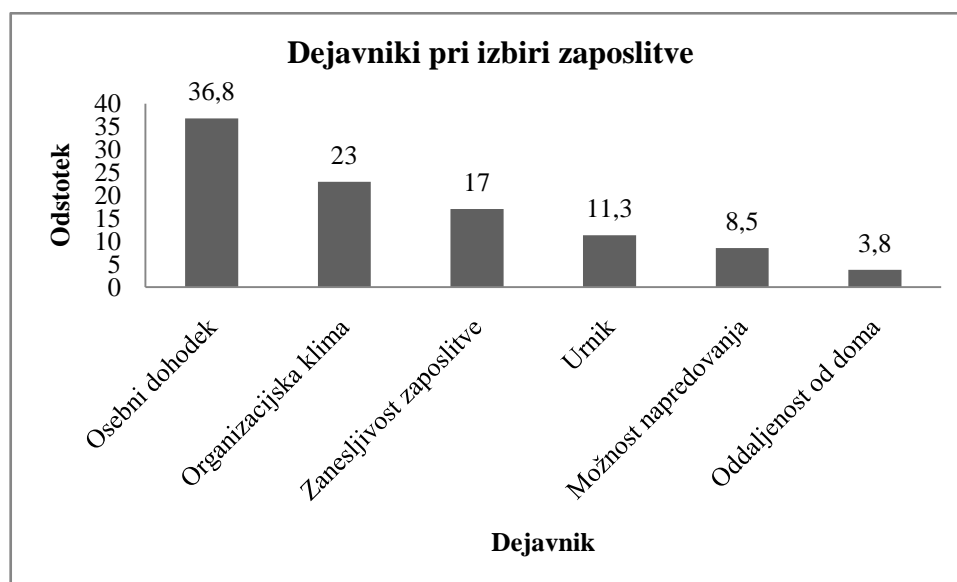
Najprej nas je zanimalo, kolikšna je višina neto osebnega dohodka anketirancev. Kar 62 % anketiranih (na vprašanje niso odgovarjali anketiranci, ki so dijaki, študenti ter brezposelni) trdi, da višina osebnega dohodka ne presega 1000 evrov neto. Le 5 % vprašanih pa ima osebni dohodek, ki presega 2000 evrov. Povprečna mesečna plača v Sloveniji je znašala v decembru 2009 957,14 evrov neto (SURS 2010), kar pomeni, da ima le manjši delež anketirane populacije višji osebni dohodek od povprečnega. Kljub temu, da večji del anketirancev ne presega povprečne mesečne plače v Sloveniji, jih 52 % trdi, da so zadovoljni s svojim ekonomskim položajem (slika 7.2).

Slika 7.2 Ekonomske razmere

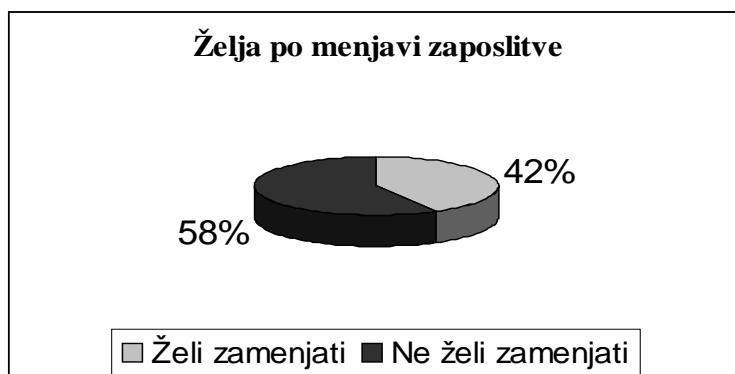

Pomembno je razumeti, kako vsak posameznik vrednoti osebni dohodek oziroma kako pomembna je višina osebnega dohodka pri izbiri zaposlitve. Z analizo odgovorov na deveto vprašanje, kjer so nas zanimala frekvence in odstotki navedenih dejavnikov, smo ugotovili, da je 36 % anketiranih je uvrstilo osebni dohodek na prvo mesto, kar pomeni, da je za večino vprašanih višina osebnega dohodka ključni dejavnik pri izbiri zaposlitve (slika 7.3).

Slika 7.3 Dejavniki pri izbiri zaposlitve

Pogostost menjave službe je odvisna od značaja ter kariernih ciljev posameznika, saj zahteva pogum, istočasno pa je priložnost za karierno in osebno rast. Strokovnjaki na kadrovskem področju zagovarjajo tezo, da bi moral posameznik zamenjati službo vsakih pet let. Znano je, da Slovenci ne sledijo tej težnji. To odraža tudi naša raziskava, saj je kar 58 % vprašanih odgovorilo, da ne želi menjati zaposlitve (slika 7.4).

Slika 7.4 Želja po menjavi zaposlitve

S testom chi-kvadrat smo poskušali ugotoviti povezanost med zaposlitvenim statusom, višino neto osebnega dohodka in zadovoljstvom z materialnimi razmerami ter ali so te spremenljivke povezane z željo po mobilnosti delavcev.

Ker dijaki, študenti ter brezposelne osebe niso odgovarjali na vprašanje glede menjave zaposlitve, smo test chi-kvadrat izvedli le za zaposlene ter samozaposlene. Večji delež zaposlenih v gospodarstvu si ne želi menjati zaposlitve, saj jih je le 25 % odgovorilo, da želi menjati zaposlitev (tabela 7.4). Zaposleni v javnem sektorju ter samozaposleni pa večinoma želijo menjavo zaposlitve. Povezanost med zaposlitvenim statusom ter željo po menjavi zaposlitve je statistično značilna ($\chi^2=12,946$, $p=0,002$). Ne moremo trditi, da je vzrok v višini osebnega dohodka, temveč lahko le predvidevamo, da je plača eden od vzrokov. V javnem sektorju plače niso fleksibilne in se oblikujejo centralizirano. Gibanje plač v gospodarstvu je tudi odvisno od politike plač na nacionalni ravni, vendar je v veliki meri odvisno tudi od poslovnih rezultatov in razvojne politike določenega podjetja ter od splošnega konjunktturnega cikla.

Tabela 7.4 Zaposlitveni status in želja po menjavi zaposlitve (v %)

		Želja po menjavi zaposlitve		Skupaj
		Da	Ne	
Zaposlitveni status	Zaposlen v gospodarstvu	25,00	75,00	100
	Zaposlen v negospodarstvu	61,80	38,20	100
	Samozaposlen	75,00	25,00	100

Pri anketiranih, ki imajo neto plačo do 1000 evrov mesečno, ni bistvenih razlik v deležu tistih, ki želijo menjati zaposlitev, ter tistih, ki ne želijo menjati zaposlitve. Pri osebah, ki imajo mesečni neto osebni dohodek višji kot 1000 evrov, pa vidimo, da jih je kar 72,70 % ne želi menjati zaposlitve. Povezanost med zadovoljstvom z ekonomskimi

razmerami ter željo po menjavi zaposlitve je statistično značilna ($\chi^2=4,682$, $p=0,030$). Ker je $p \leq 0,05$, trditev, da posamezniki, ki imajo nižji osebni dohodek, želijo menjati zaposlitev, drži.

Tabela 7.5 Višina osebnega dohodka in želja po menjavi zaposlitve (v %)

		Želja po menjavi zaposlitve		Skupaj
		Da	Ne	
Višina neto osebnega dohodka	do 1000 evrov	50,90	49,10	100
	nad 1000 evrov	27,30	72,70	100

Željo po menjavi zaposlitve je izrazilo 57,10 % anketirancev, ki niso zadovoljni s svojim ekonomskim stanjem. Povezanost med zadovoljstvom z ekonomskimi razmerami ter željo po menjavi zaposlitve je statistično značilna ($\chi^2=5,664$, $p=0,017$). Ker je $p \leq 0,05$, trditev, da posamezniki, ki niso zadovoljni s svojimi materialnimi razmerami, želijo menjati zaposlitev, drži.

Analize podatkov s testom chi-kvadrat so potrdile domnevo, da višina osebnega dohodka posameznika bistveno vpliva na njegovo mobilnost med poklici ter delovnimi mesti. Višina osebnega dohodka je glavni vzrok za menjavo zaposlitve, saj je osnovni ekonomski problem posameznika nesorazmerje med njegovimi potrebami in dobrinami, ki jih ima na voljo za zadovoljitev svojih potreb. Količina dobrin, ki jih ima posameznik na razpolago, je namreč odvisna od razpoložljivega osebnega dohodka.

Tabela 7.6 Razmerje med zadovoljstvom z materialnimi razmerami in željo po menjavi zaposlitve (v %)

		Želja po menjavi zaposlitve		Skupaj
		Da	Ne	
Zadovoljstvo z materialnimi razmerami	Da	31,40	68,60	100
	Ne	57,10	42,90	100

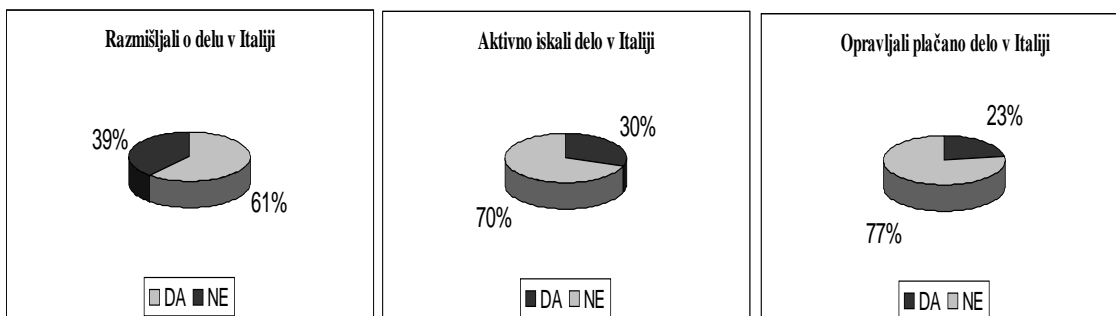
Rezultati raziskave potrjujejo dognanja in izsledke teorij, ki nam pomagajo pri pojasnjevanju povezanosti med migracijami in zadovoljstvom z materialnimi razmerami. Po neoklasični teoriji je migrant racionalen akter, ki se odloča za migracije na podlagi izračuna o stroških in koristih selitve. Posameznik bo torej migriral v kraj, v katerem pričakuje največjo korist.

7.6.4 Odnos delavcev do zaposlitve zunaj matične države

Pomembno je razumeti odnos posameznika do možnosti zaposlitve zunaj meja njegove države. To smo ugotovili z analizo odgovorov na enajsto, dvanajsto in trinajsto vprašanje. Na spodnji sliki 7.5 vidimo, da je 61 % anketirancev že razmišljalo o delu v

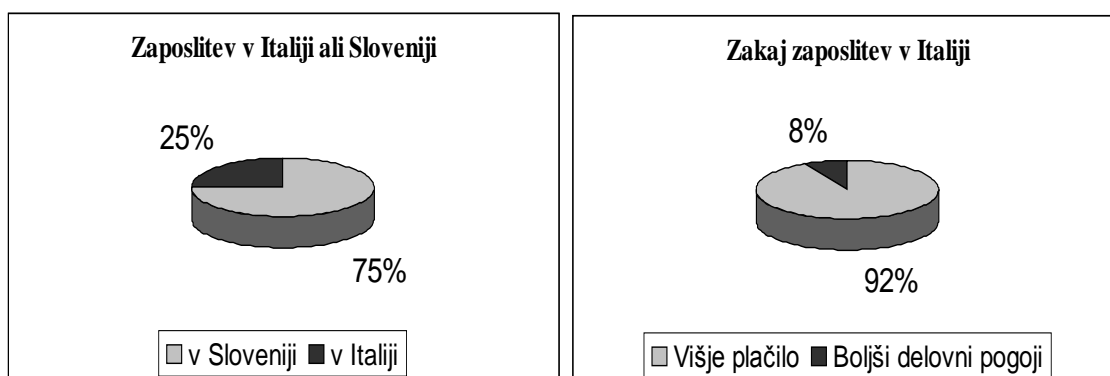
Italiji, vendar jih je le 30 % aktivno iskalo zaposlitve v Italiji. Od vseh anketiranih oseb jih je 23 % že delalo v Italiji, pri tem pa moramo izpostaviti, da je bilo v vprašalniku poudarjeno, naj upoštevajo vsakršno vrsto dela in ne le redno zaposlitev.

Slika 7.5 Odnos do možnosti zaposlitve v Italiji

Odnos posameznika do možnosti zaposlitve zunaj meja svoje matične države, v sosednji regiji Italije, ponazarja spodnja slika 7.6. Le 25 % vseh anketiranih oseb je izrazilo željo po zaposlitvi v Italiji. Preostalih 75 % anketirancev bi raje izbralo zaposlitev v svoji matični državi. Anketiranci, ki se želijo zaposliti v Italiji, so kot razlog za to odločitev navedli predvsem ekonomski razlog. Nihče ni navedel kot razlog to, da v Sloveniji ne najde primerne zaposlitve, 8 % anketiranih meni, da so v Italiji nasploh boljši delovni pogoji, kar 92 % vprašanih se je tako odločilo zaradi možnosti večjega zaslužka.

Slika 7.6 Zaposlitev v Italiji in vzrok

S testom chi-kvadrat smo poskušali ugotoviti povezanost med zadovoljstvom z višino osebnega dohodka in željo po zaposlitvi v Italiji oziroma Sloveniji. Na vprašanje glede zadovoljstva z osebnim dohodkom niso odgovarjali brezposelni, študenti in dijaki. Ugotovili smo že, da bi se ne glede na zadovoljstvo z višino osebnega dohodka večina raje zaposlila v svoji matični državi, torej v Sloveniji. Zadovoljstvo s plačo pa vsekakor vpliva na odločitev, saj bi se za zaposlitev v Italiji odločilo 17,50 % več vprašanih. Kljub temu, da so dobljeni odgovori v določeni meri potrdili naša pričakovanja,

povezanost med zadovoljstvom s plačo ter željo po zaposlitvi v Italiji ni statistično značilna ($\chi^2=3,537$, $p=0,060$). Ker je $p>0,05$, ne moremo dokazati pomembne povezave med obravnavanima spremenljivkama, ker pa je $p<0,10$, lahko trdimo, da se povezava med spremenljivkami le nakazuje.

Tabela 7.7 Razmerje med zadovoljstvom z osebnim dohodkom in željo po zaposlitvi v Italiji oziroma Sloveniji (v %)

		Zaposlitev v Sloveniji ali Italiji		Skupaj
		V Sloveniji	V Italiji	
Zadovoljstvo z višino osebnega dohodka	Zelo nezadovoljen, nezadovoljen	65,80	34,20	100
	Zadovoljen, zelo zadovoljen	83,30	16,70	100

S testom chi-kvadrat testom smo poskušali ugotoviti povezanost med zadovoljstvom z materialnimi razmerami in željo po zaposlitvi v Italiji oziroma Sloveniji. Kot je bilo smotrno pričakovati, je o delu v Italiji razmišljalo le 14,50 % anketiranih, ki so zadovoljni s svojimi materialnimi razmerami. Anketirane osebe, ki so nezadovoljne s svojimi materialnimi razmerami, pa so se opredelile za delo Italiji v nekoliko višjem odstotku. Po teh podatkih sklepamo, da anketirani vidijo na italijanskem trgu dela možnost višjega zaslužka in posledično tudi možnost izboljšanja svojega ekonomskega stanja. Prikazani deleži so potrdili naša pričakovanja. Povezanost med zadovoljstvom z ekonomskimi razmerami ter željo po zaposlitvi v Italiji je statistično značilna ($\chi^2=6,154$, $p=0,013$). Ker je $p\leq 0,05$, lahko trdimo, da obstaja povezava med zadovoljstvom z materialnimi razmerami ter željo po zaposlitvi v Italiji.

Tabela 7.8 Razmerje med zadovoljstvom z ekonomskim stanjem in željo po zaposlitvi v Italiji oziroma Sloveniji (v %)

		Zaposlitev v Sloveniji ali Italiji		Skupaj
		V Sloveniji	V Italiji	
Zadovoljstvo z materialnimi razmerami	Da	85,50	14,50	100
	Ne	64,70	35,30	100

Vidimo, da višina osebnega dohodka ter zadovoljstvo z materialnimi razmerami nasploh vplivata na željo po zaposlitvi v Italiji. Kljub temu, da bi večina anketirancev raje izbrala zaposlitev v Sloveniji, se tisti, ki niso zadovoljni z omenjenima spremenljivkama, v večji meri odloči za delo v Italiji v primerjavi s tistimi, ki so zadovoljni z materialnimi razmerami. Tudi v tem primeru je torej potrjeno, da so materialne razmere ključni dejavnik pri odločanju o migriranju.

V spodnji tabeli 7.9 vidimo pomembno razliko v odstotkih med tistimi, ki si želijo zamenjati zaposlitev, ter tistimi, ki so zadovoljni s svojo službo. Ni mogoče spregledati podatka, ki pravi, da bi 92% anketirancev, ki so zadovoljni s svojo trenutno službo, izbralo kot delodajalca domače podjetje in bi bili raje zaposleni v Sloveniji. Tudi tisti, ki so odgovorili, da si želijo menjati zaposlitev, bi se večinoma odločili za delo v Sloveniji, vendar je tukaj delež bistveno nižji, saj znaša le 52,80 %. Delo v Italiji je torej veliko bolj privlačno za anketirance, ki so nezadovoljni s svojo trenutno zaposlitvijo, saj bi se za delo v italijanski pokrajini odločilo skoraj 40 % več anketiranih v primerjavi s tistimi, ki so zadovoljni s svojo službo. Povezanost med željo po menjavi zaposlitve ter željo po zaposlitvi v Italiji je statistično značilna ($\chi^2=17,446$, $p=0,000$). Ker je $p \leq 0,05$, lahko trdimo, da obstaja povezava med željo po menjavi zaposlitve ter željo po zaposlitvi v Italiji.

Tabela 7.9 Razmerje med željo po menjavi zaposlitve in željo po zaposlitvi v Italiji oziroma Sloveniji (v %)

		Zaposlitev v Sloveniji ali Italiji		Skupaj
		V Sloveniji	V Italiji	
Želja po menjavi zaposlitve	Da	52,80	47,20	100
	Ne	92,00	8,00	100

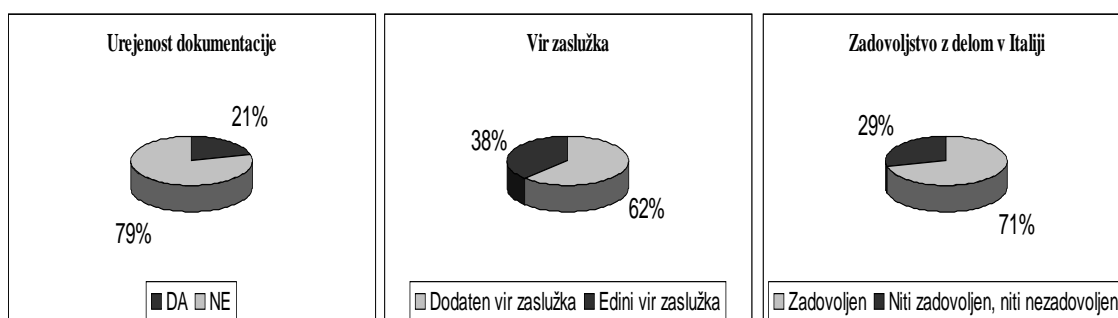
Predvidevali smo, da obstaja povezanost med željo po zaposlitvi v Italiji in starostjo, izobrazbo ter spolom anketirancev. S testom chi-kvadrat se je izkazalo, da socio-demografski podatki nimajo ključnega vpliva na odločitev o možnosti zaposlitve v Italiji, saj je bil v večini primerov $p > 0,05$. Izjema pa je bila spremenljivka spol, kjer se je izkazalo, da obstaja povezanost med spolom anketiranca ter odločitvijo o možnosti zaposlitve v Italiji, saj znaša vrednost testa 4,574 pri stopnji prostosti 1, statistična pomembnost testa chi-kvadrat pa znaša 0,032. Ker je $p \leq 0,05$, lahko trdimo, da obstaja povezanost med obravnavanima spremenljivkama.

7.6.5 Odnos dnevnih delovnih migrantov do dela v čezmejni regiji ter njihov zaposlitveni status

Od vseh anketiranih oseb jih je 23 % že delalo v Italiji, pri tem pa moramo izpostaviti, da je bilo v vprašalniku poudarjeno, naj upoštevajo vsakršno vrsto dela in ne le rednih zaposlitev. Izkazalo se je, da v večini primerov anketiranci niso bili redno zaposleni oziroma niso bili v delovnem razmerju, ki bi bilo pravno formalno usklajeno z veljavno zakonodajo, saj jih kar 79 % ni imelo urejene potrebne dokumentacije za delo v Italiji. Sklepamo, da je eden od vzrokov, da je imelo le 21 % dnevnih delovnih migrantov urejeno zaposlitveno dokumentacijo, ta, da je bilo delo v Italiji za večino dodaten vir zaslužka. 62 % tistih, ki so delali v Italiji, je bilo zaposlenih v Sloveniji,

torej v matični državi, in je bilo zanje delo v sosednji italijanski regiji le dodaten vir zaslужka. Zanimivo je, da je kar 71 % anketiranih, ki so delali v Italiji, bilo zadovoljnih z delom, nihče pa ni bil nezadovoljen z delom v sosednji regiji. Če analiziramo navedene rezultate, ki so tudi grafično prikazani na sliki 7.7, lahko sklenemo, da je za večino dnevnih delovnih migrantov delo v Italiji predstavljalo le dodaten vir zaslужka, saj so bili zaposleni v Sloveniji, in da je v tem ključni razlog, da niso imeli urejene dokumentacije za delo v Italiji v skladu s predpisi italijanske zakonodaje. Pri tem se pojavi vprašanje, zakaj posameznik, ki je na nek način ilegalec, saj opravlja določeno delo nezakonito in je zaradi tega lahko tudi kaznovan, izjavi, da je bil s tem delom zadovoljen. Na podlagi odgovorov sklepamo, da je ključ ravno v tem, da gre za dnevne delovne migrante, ki so zaposleni v Sloveniji in imajo v matični državi urejeno zdravstveno zavarovanje, pokojninsko zavarovanje ter vse ostalo, kar je povezano s socialno varnostjo, in v dejstvu, da to zanje ne izzove pomembnih družbenih sprememb, ampak gre le za način dodatnega zaslужka in ekonomskega razvoja posameznika.

Slika 7.7 Odnos dnevnih delovnih migrantov do dela v čezmejni regiji ter njihov zaposlitveni status

Z uporabo testa chi-kvadrat pa smo ugotovili, da ima spol anketiranih kot neodvisna spremenljivka posebno pomembno vlogo v odnosu do druge spremenljivke. Ta spremenljivka je urejenost zaposlitvene dokumentacije v skladu s predpisi italijanske zakonodaje. Večina tistih, ki so že kdaj opravljali plačno delo v Italiji, ni imela urejene zaposlitvene dokumentacije. Osupljiv pa je podatek, da ni imela niti ena anketirana ženska urejenih dokumentov za delo v Italiji. Povezanost med spolom anketirancev ter urejenostjo zaposlitvene dokumentacije je statistično značilna ($\chi^2=5,344$, $p=0,021$). Ker je $p \leq 0,05$, lahko trdimo, da sta spremenljivki med seboj povezani.

Podatki v tabeli 7.10 dokazujejo, da je urejenost dokumentacije v veliki meri odvisna od tega, ali ima delavec zaposlitev v matični državi in predstavlja delo v Italiji le dodaten vir zaslужka.

Tabela 7.10 Razmerje med spolom in urejenostjo zaposlitvene dokumentacije
(v %)

		Urejenost dokumentacije v skladu s predpisi		Skupaj
		Da	Ne	
Spol	Ženska	0,00	100,00	100
	Moški	38,50	61,50	100

Anketiranci, ki so imeli delo v Italiji le kot dodaten vir zaslužka, niso imeli urejene zaposlitvene dokumentacije v skladu s predpisi. 55,60 % anketirancev, ki jim je delo v Italiji predstavljalo edini vir zaslužka, je imelo urejeno zaposlitveno dokumentacijo, ostalih 44,40 % pa ni imelo urejene potrebne dokumentacije. Ta podatek je zaskrbljujoč, saj pomeni, da je skoraj polovica delavcev delala v Italiji ilegalno. Povezanost med proučevanima spremenljivkama je statistično značilna ($\chi^2=10,526$, $p=0,001$). Ker je $p \leq 0,05$, lahko trdimo, da sta spremenljivki med seboj povezani ter da sta odvisni druga od druge.

Tabela 7.11 Razmerje med urejenostjo dokumentacije in statusom zaslužka v Italiji
(v %)

		Urejenost zaposlitvene dokumentacije		Skupaj
		Da	Ne	
Vir zaslužka	Dodaten vir zaslužka	0,00	100,00	100
	Edini vir zaslužka	55,60	44,40	100

7.6.6 Preverjanje hipoteze

Temeljna hipoteza se je glasila: *S sprostitev trga dela se bo povečal pretok delovne sile med obmejnima regijama Italije in Slovenije v smeri iz Obalno-kraške regije v Tržaško pokrajino, in sicer zaradi razlik v osebnem dohodku.*

To hipotezo smo preverjali s pomočjo pomožnih hipotez.

H1: Pri izbiri zaposlitve je najpomembnejši dejavnik višina osebnega dohodka.

Ker smo v anketnem vprašalniku vprašali anketirane, naj rangirajo navedene dejavnike¹⁰ od najpomembnejšega do najmanj pomembnega, smo najprej izvedli

¹⁰ Vprašalnik – deveto vprašanje

frekvenčno analizo odgovorov in ugotovili, da je pri izbiri zaposlitve osebni dohodek najpomembnejši dejavnik za večino vprašanih. Tudi analiza povezanosti s testom chi-kvadrat je potrdila, da obstaja povezanost med višino osebnega dohodka in izbiro zaposlitve. Ko smo analizirali povezanost med višino mesečnega neto osebnega dohodka in željo po menjavi zaposlitve, je test pokazal, da si delavci z nižjimi prejemki želijo menjave zaposlitve bolj kot tisti z višjimi dohodki. Pri analizi se nismo osredotočili le na objektivni dejavnik, kot je višina plače, ampak nas je zanimalo tudi, kako anketiranci dojemajo lastne ekonomske razmere. Analiza povezanosti med subjektivnim vrednotenjem posameznikovega materialnega stanja in željo po menjavi zaposlitve je potrdila, da večina tistih, ki so nezadovoljni s svojim materialnim stanjem, želi menjati zaposlitev.

H2: Zaposlitve v Italiji si želijo predvsem tisti, ki so označili osebni dohodek kot ključni dejavnik pri izbiranju zaposlitve ter so trenutno nezadovoljni s svojimi materialnimi razmerami.

V primeru možnosti izbire bi se le 25 % anketiranih odločilo za delo v Italiji, preostalih 75 % pa za zaposlitev v matični državi. Kot smo pričakovali, je bilo z analizo odgovorov potrjeno, da je glavni motiv želje po zaposlitvi v Italiji višina plačila. To je potrdilo kar 92 % vprašanih. Test chi-kvadrat je potrdil našo domnevo, da sta spremenljivki plača ter zaposlitev v Italiji povezani. Anketirani, ki so se opredelili kot nezadovoljni z višino osebnega dohodka ter z materialnimi razmerami nasploh, so v večjem deležu izrazili nagnjenost za delo v Italiji v primerjavi s tistimi, ki so zadovoljni s svojim ekonomskim stanjem.

H3: Večji delež tistih, ki so že delali v Italiji, ni imel urejene zaposlitvene dokumentacije v skladu z delovno pravno zakonodajo.

Kljub temu, da je o možnosti zaposlitve v Italiji razmišljalo kar 61 % anketiranih, jih je v Italiji delalo le 23 %. Kot smo predvidevali, jih ni imelo urejene zaposlitvene dokumentacije v skladu z delovno pravno zakonodajo kar 79 %. Ta rezultat smo pričakovali, saj ni minilo veliko časa od sprostitev trga delovne sile med Slovenijo in Italijo. Zanimiv je podatek, da ni imela urejene zaposlitvene dokumentacije niti ena predstavnica ženskega spola. Z nadaljevanjem analize se je izkazalo, da vsi tisti, ki so imeli delo v Italiji kot vir dodatnega zaslužka, niso imeli urejene zaposlitvene dokumentacije. Sklenemo lahko, da v tistih 21 % anketiranih, ki so imeli urejeno zaposlitveno dokumentacijo, kot predvideva veljavna zakonodaja, ni bilo nobene ženske ter da je zanje bil to dodaten vir prihodkov.

7.6.7 Interpretacija rezultatov

V nadaljevanju so navedeni glavni izsledki raziskave. Najprej se ustavimo ob osnovni hipotezi, ki se glasi: »S sprostitvijo trga dela se bo povečal pretok delovne sile med obmejnima regijama Italije in Slovenije v smeri iz Obalno-kraške regije v Tržaško pokrajino, in sicer zaradi razlik v osebnem dohodku.«

Na podlagi analize, ki je predstavljena v prejšnjem poglavju, lahko osnovno hipotezo potrdimo. Vendar pa hipoteza v tej obliki terja določeno obrazložitev. Pokazali smo namreč, da je ključna determinanta pri odločanju za delo v čezmejni regiji Italije višina osebnega dohodka. Prvi del hipoteze lahko tudi potrdimo, vendar je treba ta del nekoliko dopolniti.

Iz raziskave izhaja spoznanje, da je večji del anketiranih že razmišljal o delu v čezmejni regiji Italije, vendar je aktivno iskalo delo bistveno manj anketiranih. Na vprašanje, ali želijo delati v Italiji ali v Sloveniji, jih je tri četrtine odgovorilo, da bi raje delali v Sloveniji, torej v svoji matični državi. Anketiranci, ki bi se raje zaposlili v Italiji, so kot razlog za tako odločitev navedli višji osebni dohodek. Takih je bilo kar 92 %, ostalih 8 % anketirancev pa meni, da so v Italiji nasploh boljši delovni pogoji, kar pa vključuje tudi boljši osebni dohodek. Podatki brez dvoma kažejo, da obmejne delavce vleče čez mejo predvsem višji osebni dohodek.

Želja po boljšem zaslužku in višjem življenjskem standardu lahko razloži podatek, da delavci, ki so že delali v Italiji, niso imeli urejene zaposlitvene dokumentacije in so kljub temu izrazili, da so bili zadovoljni z delom v čezmejni regiji.

V pričujoči študiji smo prišli do zaključka, da je čezmejni trg dela zanimiv za domače delavce zaradi razlike v dohodkih in da bo kot posledica prostega pretoka delavcev postopoma naraščal delež delavcev iz Obalno-kraške regije, ki se bo zaposlil v Tržaški pokrajini. Kljub temu, da je smiselno pričakovati večje gibanje obmejnih delavcev med obmejnima regijama, pa ni potrebna pretirana skrb zaradi tega, saj si večina obmejnih prebivalcev želi dobre zaposlitve v Sloveniji. Predvidevamo, da je vzrok v tem, da v svoji državi bolje poznamo trg dela ter delovnopravno zakonodajo in se zato počutimo bolj varne. Kljub temu, da ni več administrativnih ovir pri zaposlovanju slovenskih delavcev v Italiji, predvidevamo, da bo določen delež delavcev še vedno delal v sivi ekonomiji zaradi strukture čezmejnih delavcev. V tržaški pokrajini je namreč največje povpraševanje po gospodinjskih pomočnicah zaradi strukture prebivalstva, saj je vedno več starejšega prebivalstva, ki potrebuje pomoč v gospodinjstvu in v teh primerih ne gre za formalne zaposlitve.

Nenazadnje pa ne moremo zanemariti dejstva, da v Tržaški pokrajini iščejo delavce v Sloveniji le za delovna mesta, za katera ne najdejo ustrezne delovne sile na domačem trgu dela. Kljub prostemu pretoku delovne sile ter številnim skupnim projektom je na

področju zaposlovanja prisotna določena stopnja diskriminacije, saj še vedno raje zaposlijo domačega delavca.

7.6.8 Vpliv dnevnih migracij na gospodarstvo Obalno-kraške regije

Prost pretok oseb omogoča fleksibilnejši in učinkovitejši evropski trg dela, ki koristi delavcem, delodajalcem ter državam članicam. Delavcem dovoljuje izboljšati njihove karijerne perspektive ter osebni razvoj, delodajalcem daje možnost zaposlovati delavce, ki jih potrebujejo, državam članicam pa omogoča učinkovit trg dela ter višjo stopnjo zaposlenosti (Medved 2006, 12).

Dnevne delovne migracije puščajo v celotnem obmejnem prostoru gospodarske, demografske ter kulturne posledice. Zupančič (2003, 103) trdi, da ima zaposlovanje slovenskih državljanov v čezmejni regiji velikokrat vlogo blažilca socialnih stisk in brezposelnosti, saj nekaterim skupinam prebivalstva, ki ne uspejo dobiti ustreznega dela v domačem okolju, zaposlitev na drugi strani meje omogoča preživetje.

Da bi lahko ocenili vpliv dnevnih delovnih migracij prebivalcev Obalno-kraške regije na ekonomske razmere v domači regiji, moramo najprej izpostaviti nekaj ključnih izsledkov raziskave, na podlagi katerih lahko sklenemo zaključek o možnih posledicah na gospodarstvo Obalno-kraške regije:

- največ zanimanja za delo v Italiji so izrazili anketirani s poklicno šolo ali manj,
- največja nagnjenost k migriranju je v starostni skupini med 18. in 37. letom starosti,
- večina anketiranih ni imela urejene zaposlitvene dokumentacije.

Največ zanimanja za delo v Italiji so izrazili anketirani s poklicno šolo ali manj, kar pomeni, da so nagnjeni k migriranju predvsem manj izobraženi. Vidimo, da z višjo stopnjo izobrazbe zanimanje po migriranju pada. Tudi Zupančič (2003, 96–97) je v svoji raziskavi ugotovil, da je kvalifikacijska struktura čezmejnih migrantov nižja. Kadri, po katerih je največ povpraševanja, oziroma deficitarni kadri so (Kunstek 2008): kovinarji, električarji, gradbinci, zidarji, strojniki, proizvodni delavci, gostinsko osebje ter medicinsko osebje. Vidimo, da je na trgu dela prisotno predvsem povpraševanje po kadrih s poklicno izobrazbo ali manj, problem pa je v tem, da vlada v Obalno-kraški regiji ter v Tržaški pokrajini pomanjkanje podobnih profilov delavcev. Če izhajamo iz teorije, da je razlika v osebnem dohodku glavni dejavnik pri odločanju o zaposlitvi, ter iz naše raziskave, kjer je bilo z analizo odgovorov potrjeno, da je glavni motiv želje po zaposlitvi v Italiji višina plačila, lahko sklepamo, da bi množično odhajanje takih profilov delavcev povzročilo veliko škodo gospodarstvu emigrantske pokrajine, saj podjetja ne bi imela ustreznega kadra za svoj sedanji in načrtovani razvoj.

Opravljen raziskava (Maraspin 2009, 15) je pokazala, da so pripadniki mlajših generacij na slovenski obali vse bolj nagnjeni k možnosti migriranja zaradi ekonomskih

razlogov, kar je potrdila tudi naša raziskava. Visoko izobraženi kader razmišlja predvsem v smeri legalnih oziroma uradnih zaposlitev v tujini, srednje in nizko izobraženi kader pa se obrača na področje sive ekonomije čezmejnega ilegalnega dela na črno.

Kljub temu, da so za čezmejne ekonomske migracije pokazale največ zanimanja mlajše generacije, ne moremo zanemariti dejstva, da je med dnevnimi delovnimi migranti tudi precej upokojencev. Da bi lahko ocenili vpliv dnevnih delovnih migracij prebivalcev Obalno-kraške regije na ekonomske razmere v domači regiji, moramo najprej ločiti ti dve kategoriji delavcev. Če odhaja na delo v tujino delovno sposobno prebivalstvo, predvsem če gre za kader, po katerem je veliko povpraševanja na domačem trgu dela, bi to utegnilo povzročiti hude negativne posledice, saj, kot že rečeno, domača podjetja ne bi imela ustreznega kadra za svoje delovanje in razvoj. Druga stvar pa je, če govorimo o delavcih, ki se več ne pojavljajo na uradnem trgu dela, saj so že starostno upokojeni. Slednji namreč ne vplivajo na domači trg dela, istočasno pa imajo zaradi dodatnega zaslužka več razpoložljivih finančnih sredstev za potrošnjo in varčevanje v domačem okolju, kar pozitivno vpliva na gospodarstvo regije. Čezmejni migrant namreč živi v svoji državi, zato je zelo verjetno, da bo zasluženi denar trošil in varčeval v svoji državi.

Glede vprašanja dela na črno pa strokovnjaki menijo (Perkovič 2007, 77), da prost pretok dela ni zadosten ukrep, ki bi spodbudil delodajalce, da bi delavce zaposlili in jim na ta način omogočili zaščito. Zaradi nestimulativne davčne zakonodaje v Italiji naj bi bilo delo na črno razširjeno po celotni državi in tudi ne gre pričakovati bistvenega zmanjšanja dela na črno, dokler ne bo prišlo do korenitih sprememb v italijanski politiki zaposlovanja.

Maraspin (2009, 16) trdi, da je delo na črno danes sprejeto kot zanimiva srednjeročna in dolgoročna alternativa redni zaposlitvi in posledično osrednji vir dohodka.

Delo na črno ima zagotovo negativen učinek na gospodarstvo emigracijske in imigracijske regije, saj znižuje kakovost trga dela obeh držav. Delo na črno z makroekonomskega vidika zmanjšuje davčne prihodke in spodbuja financiranje sistemov socialne varnosti, z mikroekonomskega vidika pa izkrivlja konkurenco med podjetji ter utira pot socialnemu dampingu. Zaposleni na črno, ki so prijavljeni na zavodu za zaposlovanje, pa še dodatno obremenjujejo državno blagajno, saj v večini primerov prejemajo socialno pomoč ali nadomestilo za primer brezposelnosti.

Med najbolj prisotnimi pojavnimi oblikami ekonomskih migracij na slovensko-italijanskem obmejnem območju beležimo neregistrirane migracije neizobraženega ali nizko izobraženega kadra. Ob upoštevanju strukture delavcev v obmejnih regijah ter obsegu dnevnih delovnih migracij med Obalno-kraško regijo in Tržaško pokrajino lahko sklenemo, da pojav ne bo imel pomembnejših negativnih posledic na ekonomijo

slovenske obmejne regije. Zaradi strukture prebivalstva v Tržaški pokrajini je namreč največ povpraševanja po gospodinjah, ki bi pomagale ostarelemu prebivalstvu, ki živi v Trstu in okolici. V raziskavi, ki je bila opravljena (Bratož 2009, 63), je bilo ugotovljeno, da so gospodinjske pomočnice predvsem že upokojene ženske, ki so se odločile za delo v Tržaški pokrajini zaradi zaslužka, ki je v primerjavi z razmerami na domačem trgu dela boljši. Tudi naša raziskava je potrdila, da gre v tem primeru za ilegalno delo, saj nobena anketiranka ni imela urejene zaposlitvene dokumentacije. V tem primeru ne moremo trditi, da to negativno vpliva na ekonomijo domače regije, saj ne gre za odhajanje visoko izobraženega delovno aktivnega prebivalstva. Istočasno pa pride zasluženi denar v večjem delu v Slovenijo, kjer ga imetnik potroši ali privarčuje.

8 SKLEP

Migracije so v strokovni literaturi praviloma označene kot pozitiven proces in odraz vedno večje mobilnosti sodobne družbe. Kot problem se obravnava le nezakonite migracije. Migracije pomenijo pretok informacij in idej in so, če so dvosmerne, pozitivne. Na splošno pa so pozitivne za območja priseljevanja, zato najbolj pozitivno vrednotenje migracij prihaja z območij priseljevanja, kar je še posebej izrazito za meddržavne migracije. S tega vidika je ustrezno prizadevanje EU za uveljavljanje krožnih migracij in partnerstva za mobilnost med EU in tretjimi državami. Tako bi migracije dejansko postale koristen proces, saj ne bi bilo več klasičnih območij priseljevanja in odseljevanja.

Modeli delovnih migracij v EU bi morali upoštevati naslednje (Jarkovič 2004, 75–76):

- selekcijo migrantov mora temeljiti na analizi empiričnih podatkov o demografski in ekonomski osnovi delovnih migracij v EU, saj je le tako mogoče realno oceniti, kakšne so potrebe po tuji delovni sili;
- vpeljavo fleksibilnih delovnih dovoljenj delavcem, ki se lahko hitro odzovejo na spreminjajoče se demografske in gospodarske potrebe držav;
- vlade morajo za svoje migracijske programe pridobiti naklonjenost javnosti, jo seznaniti in prepričati o koristih, ki jih prinašajo;
- delovne migracije ne morejo nadomestiti reform trga dela, izobraževalnih in socialnih sistemov, saj migracije delovne sile lahko le ublažijo napetosti na trgu dela in v pokojninskih sistemih, ne morejo pa odpraviti strukturnih neskladij;
- države morajo zagotoviti integracijo migrantov, spoštovanje njihovih pravic in enakopravno obravnavo.

Slovenija v splošnem izkazuje razmeroma skromno prostorsko mobilnost prebivalstva, zato pa kar intenzivne dnevne delovne migracije. Pri čezmejnih migracijah imajo ključno vlogo dejavniki, ki so pomembni tudi pri ostalih vrstah migracij, vendar je pri tovrstnih migracijah delavcev zelo pomembna tudi kulturna homogenost obmejnega prebivalstva. Obalno-kraška regija in Tržaška pokrajina nista povezani le geografsko, ampak ju povezuje tudi skupna zgodovina. Migracije delovne sile iz Slovenije v Italijo segajo v zgodovino, saj so bile na tem območju vedno prisotne. S polnopravnim članstvom Slovenije v EU, z odpravo zakonskih ovir pri zaposlovanju slovenskih državljanov v Italiji ter z uvedbo številnih partnerskih sodelovanj med obema pokrajinama je smiselno pričakovati, da bo pojav dobil nove razsežnosti.

Prost pretok delovne sile naj bi imel pozitiven učinek na dnevne delovne migracije in na zmanjševanje ilegalnega dela obmejnih delavcev, vendar pa bo zaradi razlik v

osebni dohodek in standardu nasploh tok delovnih migracij na slovensko-italijanskem območju enosmeren. Slovenija bo v tem toku torej emigrantska država in bo kot taka izgubljala določene poklicne profile. Emigracije imajo v večini držav v razvoju negativen vpliv na državno blaginjo predvsem zaradi izgube mladega delovno aktivnega prebivalstva, kar pomeni, da se povečuje delež oseb brez dohodkov, to je otrok in starejših. Pomembno je tudi vprašanje, v kateri državi ostane dohodek migranta, ali v državi, kjer je bil ustvarjen, ali v državi izvora. Za večino imigrantov velja, da ostane dohodek v državi, kjer je bil ustvarjen, vendar za čezmejne delavce ne velja enako. Čezmejni migrant namreč živi v svoji državi in je velika verjetnost, da bo zasluženi denar trošil in varčeval v svoji državi.

V bližnji prihodnosti ne bi smelo biti bojazni, da bi zaradi sprostitve trga delovne sile med Italijo in Slovenijo domači trg dela utrpel veliko škodo, saj si kljub prostemu pretoku delovne sile ter številnim skupnim projektom na področju zaposlovanja večina obmejnih prebivalcev želi dobre zaposlitve v Sloveniji.

Zagotovo je eden od ključnih problemov čezmejnih delovnih migracij fenomen dela na črno, predvsem ko govorimo o delu slovenskih državljanov v Italiji. Raziskava je namreč pokazala, da je to kljub odpravi zakonskih ovir pri zaposlovanju ter z uvedbo številnih partnerskih sodelovanj med obema pokrajinama še vedno zelo prisotno. Problematiko dela na črno je namreč treba obravnavati širše, saj je delo na črno prisotno na celotnem ozemlju Italije zaradi nestimulativne davčne zakonodaje, kar pomeni, da bi morale priti do korenitih sprememb v italijanski politiki zaposlovanja.

Pričujoča problematika zahteva nadaljnje spremljanje, saj je mejnikov med obema regijama vedno manj in zato lahko pričakujemo, da bo pojav v prihodnosti dobil nove razsežnosti. Tudi fizična meja med državama ne obstaja več, tako da bo tudi s tega vidika ena ovira manj za čezmejne delovne migrante, ki vsakodnevno prečkajo mejo. Kljub temu da zaposlovanje ne pozna več meja, pa so nekatere ovire še prisotne, njihovo uspešno premagovanje pa bo v prihodnje ključno za učinkovitost čezmejnega trga dela in zaposlovanja, nenazadnje pa tudi za nadaljnji razvoj obmejnega območja.

LITERATURA

- Apohal Vučkovič, Lidija, Brina Malnar, Srna Mandič in Matjaž Hanžek. 2009. *Socialni razgledi 2008*. Ljubljana: Urad za makroekonomske analize in razvoj.
- Arango, Joaquín. 2000. Explaining migration: A Critical View. *International Social Science Journal* 52 (165): 283–296.
- Armstrong, Harvey in Jim Taylor. 2000. *Regional economics and policy*. 3th ed. Oxford: Blackwell.
- Bauer, Thomas in Klaus Zimmermann. 1999. *Assessment of possible migration pressure and its labour market impact following EU enlargement to central and eastern Europe*. IZZA research report (3). Bonn: Institute for the Study of Labour.
- Bratož, Ivana. 2009. »Donne di servizio«: plačano družinsko delo. Diplomsko delo, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede.
- Bufon, Milan. 2004. *Med teritorialnostjo in globalnostjo: sodobni problemi območij družbenega in kulturnega stika*. Koper: Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče.
- Castles, Stephen in Mark J. Miller. 1998. *The age of migration: international population movements in the modern world*. 2nd ed. London: MacMillan.
- Coppel, Jonathan, Jean-Christophe Dumont in Ignazio Visco. 2001. *Trends in immigration and economic consequences*. Paris: OECD.
- D. P. 2008. Novi izzivi, prenizka plača in premalo motivacije. *Moje delo*, 38. marec. [Http://www.revija.mojedelo.com/karierni-razvoj/novi-izzivi-prenizka-placa-in-premalo-motivacije-905.aspx](http://www.revija.mojedelo.com/karierni-razvoj/novi-izzivi-prenizka-placa-in-premalo-motivacije-905.aspx) (12. 3. 2010).
- Dekleva, Bojan, Jana Rapuš-Pavel in Darja Zorc-Maver (ur.). 2007. *Prehodi v svet dela – izbira ali nuja?* Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Evropska komisija, Generalni direktorat za komuniciranje. 2009. *Vas vodnik po Lizbonski pogodbi*. Bruselj: Evropska komisija, Generalni direktorat za komuniciranje.
- Fassmann, Heinz in Rainer Münz. 1992. Patterns and trends of international migration in Western Europe. *Population and Development Review* 18 (3): 457–480.
- Franca, Valentina. 2008. *Vloga in položaj managementa pri delavskem soupravljanju v gospodarskih družbah*. Doktorska disertacija, Univerza na Primorskem, Fakulteta za management Koper.
- Goljevšek, Katja. 2004. *Moja Evropa: priročnik za življenje in delo v Evropski uniji*. Ljubljana: GV revije.
- Grilc, Peter in Tomaž Ilešič. 2001. *Pravo Evropske unije*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Guide to economic indicators: making sense of economics*. 2006. 6th ed. London: The Economist.
- Haralambos, Michael in Martin Holborn. 1999. *Sociologija: teme in pogledi*. Ljubljana: DZS.

- Hojnik, Janja. 2009. *Viri prava ES (EU)*. [Http://www.pf.uni-mb.si/jmc/datoteke/pravo_eu/pravni_viri.ppt](http://www.pf.uni-mb.si/jmc/datoteke/pravo_eu/pravni_viri.ppt) (april 2010).
- Jarkovič, Tanja. 2004. *Mednarodne migracije visokokvalificirane delovne sile*. Diplomsko delo, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede.
- Josipovič, Damir. 2006. *Učinki priseljevanja v Slovenijo po drugi svetovni vojni*. Ljubljana: ZRC.
- Jovanović, Miroslav N. 1997. *European economics integration: Limits and prospects*. London, New York: Routledge.
- Klemenčič, Mija Marija. 2005. *Pa ne spet SPSS*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Kovač, Bogomir, Aleš Drolc in Silva Mežnarić. 2003. *Migracije, globalizacija, Evropska unija*. Ljubljana: Inštitut za sodobne družbene in politične študije.
- Kunstek, Natalija. 2008. *Deficitarni kadri – kdo so in kako jih pridobiti*. [Http://www.poslovni-bazar.si/?mod=articles&article=1690](http://www.poslovni-bazar.si/?mod=articles&article=1690) (25. 3. 2010).
- Lah, Marko. 2000. *Temelji ekonomije*. Ljubljana: Fora.
- Lukšič – Hacin, Marina. 1999. *Multikulturalizem in migracije*. Ljubljana: ZRC.
- Malačič, Janez. 2006. *Trendi zaposlovanja in ekonomskih migracij na slovenskem trgu dela*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Ekonomska fakulteta.
- Maraspin, Ingrid. 2009. Delovne migracije: nov miselni vzorec ali model ekonomske akomodacije? Študija primera slovensko-italijanskega obmejnega območja. *Annales* 19 (1): 187–204. [Http://www.zrs.upr.si/SL/zaloznistvo/annales/Annales_Sociologia_19-1/maraspin.pdf](http://www.zrs.upr.si/SL/zaloznistvo/annales/Annales_Sociologia_19-1/maraspin.pdf) (28. 3. 2009).
- Massey, Douglas S., Joaquin Arango, Graeme Hugo, Ali Kouagquci in Adela Pellegrino. 1993. Theories of International migration: A review and appraisal. *Population and Development Review* 19 (3): 431–466.
- McConnell, Campbell R. in Stanley L. Brue. 1995. *Contemporary labor economics*. 4th ed. New York: McGraw-Hill.
- Medved, Felicita. 2006. Uvod. V *Mobilnost delavcev: izziv, priložnost, pravica*, ur. Ana Klinar. Ljubljana: Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve.
- Musek, Janek in Vid Pečjak. 1994. *Psihologija*. 3. izd. Ljubljana: DZS.
- Pavčnik, Marijan. 1997. *Teorija prava : prispevek k razumevanju prava*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Pečar, Janja. 2005. *Regije 2005: izbrani socio-ekonomski kazalniki po regijah*. Ljubljana. Urad RS za makroekonomske analize in razvoj. [Http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/dz/2005/dz9-05.pdf](http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/dz/2005/dz9-05.pdf) (25. 3. 2010).
- Perkovič, Ksenija. 2007. *Čezmejne delovne migracije v slovensko-italijanskem obmejnem prostoru*. Diplomsko delo, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede.

- Pirher, Sonja in Ivan Svetlik. 1994. *Zaposlovanje: približevanje Evropi*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Potočnik, Janez, Rado Bohinc, Tomaž Ilešič, Rajko Knez, Matjaž Malgaj, Verica Trstenjak, Andrej Kmecl, Hinko Jenull, Tomaž Vesel, Marjana Coronna, Martina Repas, Peter Grilc, Tina Eržen, Klemen Podobnik, Andrej Plahutnik, Marijan Kocbek, Saša Prelič, Nataša Samec, Bojan Bugarič, Gorazd Trpin, Rajko Pirnat, Senko Pličanič, Aleksij Mužina, Andrej Kumar, Mojmir Mrak, Tine Stanovnik, Marjan Strle, Igor Strmšnik, Ivo Piry, Andreja Jerina in Neva Maher. 2004. *Evropsko pravo: zbirka gradiv šole evropskega prava*. Ljubljana: Primath.
- Povhe, Janja. 2008. *Mednarodni dan migrantov*.
[Http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=2071](http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=2071) (23. 3. 2010).
- Rupnik, Veronika. 2007. Delo na črno v Italiji. *Žurnal*, 12. okt., 4.
- Samuelson, Paul Anthony in William D. Nordhaus. 2002. *Ekonomija*. Ljubljana: GV založba.
- Senjur, Marjan. 2001. *Makroekonomija majhnega odprtega gospodarstva*. 3. izd. Maribor: MER.
- Senjur, Marjan. 2002. *Razvojna ekonomika: teorije in politike gospodarske rasti in razvoja*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
- Simon, Julian L. 1991. *The economic consequences of immigration*. Cambridge: Basil Blackwell.
- Sjaastad, Larry. 1967. The costs and returns of human migration. *Journal of Political Economy* 70 (1): 80–90.
- Smith, Adrian. 1981. *A review of the informal economy in the European Community: internal paper*. Brussels: Commission of the European Communities.
- Stoviček, Klara. 2002. *Vpliv migracijskih tokov na trg dela ob širitvi Evropske unije*. Diplomsko delo, Univerza v Ljubljani, Ekonomska fakulteta.
- Strašek, Sebastjan. 2002. *Ekonomska politika*. Maribor: Ekonomsko-poslovna fakulteta.
- Svetin, Irena. 2009. *Aktivno prebivalstvo (po anketi o delovni sili), Slovenija: metodološka pojasnila*. [Http://www.stat.si/doc/metod_pojasnila/07-008-mp.htm](http://www.stat.si/doc/metod_pojasnila/07-008-mp.htm) (23. 3. 2009).
- Venturini, Eva. 2003. *Vpliv imigrantov na trg dela v ZDA*. Diplomsko delo, Univerza v Ljubljani, Ekonomska fakulteta.
- Verlič Christensen, Barbara. 2002. *Evropa v precepu med svobodo in omejitvami migracij*. Ljubljana. Fakulteta za družbene vede.
- Vodovnik, Zvone. 2003. *Poglavja iz delovnega in socialnega prava*. Ljubljana. Fakulteta za upravo.
- Zakšek, Tatjana. 2006. *Menedžment mednarodnih migracij v Evropski Uniji*. Diplomsko delo, Univerza v Ljubljani, Ekonomska fakulteta.
- Zupančič, Jernej. 2003. Čezmejne dnevne delovne migracije v slovenskem obmejnem prostoru. *Razprave in gradivo*, 43: 68–111.

VIRI

- European Commission. B. 1. *Cross-border worker*.
[Http://ec.europa.eu/youreurope/citizens/work/cross-border-worker/index_en.htm?profile=0](http://ec.europa.eu/youreurope/citizens/work/cross-border-worker/index_en.htm?profile=0) (22. 3. 2010).
- Eurostat. 2010a. *Economic activity rates by sex and age, at NUTS levels 1 and 2 (%)*.
[Http://nui.epp.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=reg_lfp2actrt&lang=en](http://nui.epp.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=reg_lfp2actrt&lang=en) (17. 3. 2010).
- Eurostat. 2010b. *Economically active population by sex and age, at NUTS levels 1, 2 and 3 (1000)*.
[Http://nui.epp.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=reg_lfp3pop&lang=en](http://nui.epp.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=reg_lfp3pop&lang=en) (17. 3. 2010).
- Eurostat. 2010c. *GDP per capita in PPS (EU-27 = 100)*.
[Http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tsieb010](http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tsieb010) – za EU, SLO in ITA (17. 3. 2010).
- Eurostat. 2010d. *Harmonised unemployment rate by gender – total*.
[Http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&language=en&pcode=teilm020&tableSelection=1&plugin=1](http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&language=en&pcode=teilm020&tableSelection=1&plugin=1) (17. 3. 2010).
- Eurostat. 2010e. *Regional gross domestic product (PPS per inhabitant in % of the EU-27 average), by NUTS 2 regions*.
[Http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tgs00006&plugin=1](http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tgs00006&plugin=1) – za Zahodno Slovenijo in Furlanijo-Julijsko krajino (17. 3. 2010).
- Eurostat. 2010f. *Unemployment rates by sex and age, at NUTS levels 1, 2 and 3 (%)*.
[Http://nui.epp.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=reg_lfu3rt&lang=en](http://nui.epp.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=reg_lfu3rt&lang=en) (17. 3. 2010).
- Evropska komisija. B. 1. *Tvoja Evropa. Delo v Evropi: Čezmejni delavci: opredelitev*.
[Http://ec.europa.eu/youreurope/nav/sl/citizens/working/cross-border/definition/index_sl.html](http://ec.europa.eu/youreurope/nav/sl/citizens/working/cross-border/definition/index_sl.html) (22. 3. 2010).
- Evropski svet. 1971. *Uredba 1408/71/EGS o uporabi sistemov socialne varnosti za zaposlene osebe in njihove družinske člane, ki se gibljejo v Skupnosti*. UL L 149.
[Http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:05:01:31971R1408:SL:PDF](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:05:01:31971R1408:SL:PDF) (15. 3. 2010).
- IRES – Istituto di ricerche economiche e sociali. 2004. *Annuario statistico dell'immigrazione in Friuli Venezia Giulia*. Trst: Istituto di ricerche economiche e sociali.
- IRES – Istituto di ricerche economiche e sociali. 2007. *La risposta alla mobilità e ai diritti dei lavoratori transfrontalieri*. Trst: Istituto di ricerche economiche e sociali.
- ISTAT – Istituto nazionale di statistica. 2009. *La povertà in Italia*.
[Http://www.istat.it/salastampa/comunicati/non_calendario/20090730_00/](http://www.istat.it/salastampa/comunicati/non_calendario/20090730_00/) (2. 12. 2009).

- Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve. 2007. *Povabilo k razpravi o predlogu Strategije ekonomskih migracij*.
[Http://www.mddsz.gov.si/nc/si/splosno/cns/novica/article/12106/5612/](http://www.mddsz.gov.si/nc/si/splosno/cns/novica/article/12106/5612/) (19. 12. 2009).
- Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve. 2008. *Predlog strategije ekonomskih migracij*.
[Http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/se_m_ess.pdf](http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/se_m_ess.pdf) (19. 12. 2009).
- Ministrstvo za gospodarstvo. 2007. *Vlada RS je sprejela izhodišča za oblikovanje migracijske politike v povezavi z ekonomskimi vidiki migracij*.
[Http://www.mg.gov.si/nc/si/splosno/cns/novica/article/11987/5476/](http://www.mg.gov.si/nc/si/splosno/cns/novica/article/11987/5476/) (19. 12. 2009).
- Ovire za delo prek meje*. 2007. TV Slovenija, oddaja Dobro jutro, 21. april.
- Statistični urad RS. 2008a. *Aktivno prebivalstvo (po anketi o delovni sili), Slovenija, 4. četrtletje 2007*. [Http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?ID=1481](http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?ID=1481) (21. 3. 2010).
- Statistični urad RS. 2008b. *Meddržavne selitve, statistične regije, Slovenija, letno*. Poizvedba na SI-STAT 23. 3. 2010.
- Statistični urad RS. 2008c. *Meddržavne selitve, statistične regije, Slovenija, letno*. Poizvedba na SI-STAT 23. 3. 2010.
- Statistični urad RS. 2009a. *Državljeni Republike Slovenije, odseljeni v tujino, po državah prihodnjega prebivališča. Statistični letopis 2008*.
[Http://www.stat.si/letopis/2009/04_09/04-32-09.htm](http://www.stat.si/letopis/2009/04_09/04-32-09.htm) (21. 3. 2010)
- Statistični urad RS. 2009b. *Tuje prebivalstvo v Sloveniji po državi državljanstva in spolu, 31. 12. 2008. Statistični letopis 2008*.
[Http://www.stat.si/letopis/2009/04_09/04-33-09.htm](http://www.stat.si/letopis/2009/04_09/04-33-09.htm) (21. 3. 2010).
- Statistični urad RS. 2009c. *Kazalniki dohodka in revščine, Slovenija, 2008 – začasni podatki*. [Http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=2699](http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=2699) (21. 3. 2010).
- Statistični urad RS. 2009d. *Mesečno poročilo o izplačanih plačah pri pravnih osebah, Slovenija, metodološka pojasnila*. [Http://www.stat.si/doc/metod_pojasnila/07-010-mp.htm](http://www.stat.si/doc/metod_pojasnila/07-010-mp.htm) (21. 3. 2010).
- Statistični urad RS. 2010. *Povprečne mesečne plače, Slovenija, januar 2010 – začasni podatki*. [Http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=2994](http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=2994) (21. 3. 2010).
- Statistični urad RS. B. 1. *Klasifikacija statističnih teritorialnih enot v Evropski uniji – NUTS*. [Http://www.stat.si/pxweb/database/Meta/Klas/NUTS.htm](http://www.stat.si/pxweb/database/Meta/Klas/NUTS.htm) (21. 3. 2010).
- SVREZ – Služba Vlade RS za razvoj in evropske zadeve. 2010a. *Primarna zakonodaja*.
[Http://www.svrez.gov.si/si/dejavnosti/prevajanje/primarna_zakonodaja_eu/](http://www.svrez.gov.si/si/dejavnosti/prevajanje/primarna_zakonodaja_eu/)
- SVREZ – Služba Vlade RS za razvoj in evropske zadeve. 2010b. *Sekundarna zakonodaja*.
[Http://www.svrez.gov.si/si/dejavnosti/prevajanje/sekundarna_zakonodaja_eu/](http://www.svrez.gov.si/si/dejavnosti/prevajanje/sekundarna_zakonodaja_eu/)
- UMAR. 2010. *Pomladanska napoved gospodarskih gibanj 2010, Pomladanska napoved gibanj na trgu dela za obdobje 2010–2012 in primerjava z jesensko napovedjo*.
[Http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/analiza/spoml2010/PN_GG_2010_01.pdf](http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/analiza/spoml2010/PN_GG_2010_01.pdf) (22. 3. 2010).

Literatura

- Urad Vlade RS za komuniciranje. B. 1. *Prehodna obdobja za prost pretok delovne sile*.
[Http://www.evropa.gov.si/si/zaposlovanje-in-sociala/prehodna-obdobja-za-prost-pretok-delovne-sile/](http://www.evropa.gov.si/si/zaposlovanje-in-sociala/prehodna-obdobja-za-prost-pretok-delovne-sile/) (22. 3. 2010).
- Uredba o določitvi kvote delovnih dovoljenj za leto 2005. *Uradni list RS*, št. 31/2005.
- Uredba o določitvi kvote delovnih dovoljenj za leto 2006. *Uradni list RS*, št. 4/2006.
- Uredba o določitvi kvote delovnih dovoljenj za leto 2007. *Uradni list RS*, št. 113/2007.
- Uredba o določitvi kvote delovnih dovoljenj za leto 2008. *Uradni list RS*, št. 73/2008.
- Uredba o določitvi kvote delovnih dovoljenj za leto 2009. *Uradni list RS*, št. 8/2009.
- Uredba o določitvi kvote delovnih dovoljenj za leto 2010. *Uradni list RS*, št. 8/2010.
- Ustava Republike Slovenije (URS). 1991. *Uradni list RS*, št. 33/91.
- Zakon o minimalni plači. 2010. *Uradni list RS*, št. 13/10.
- ZRSZ – Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje. 2010. *Izdana delovna dovoljenja za zaposlitev tujcev, februar 2010*.
[Http://www.ess.gov.si/slo/Dejavnost/StatisticniPodatki/MesecneInformacije/2010/T16_slo10.xls](http://www.ess.gov.si/slo/Dejavnost/StatisticniPodatki/MesecneInformacije/2010/T16_slo10.xls) (22. 3. 2010).

PRILOGE

Priloga 1 Anketni vprašalnik

Priloga 2 SPSS izpisi

ANKETNI VPRAŠALNIK

Ime mi je Mateja Hrvat. Sem absolventka podiplomskega študijskega programa na Fakulteti za management v Kopru. V sklopu magistrskega dela želim proučiti možne posledice sprostitve trga dela med Slovenijo in Italijo na gospodarstvo Obalne regije.

Anketni vprašalnik je anonimen, zato prosim, da odgovarjate odkrito, ker bo le tako raziskava pokazala objektivni in realen rezultat.

V naprej se vam zahvaljujem za vaše sodelovanje!

I. SOCIODEMOGRAFSKI PODATKI

1. Starost:

- 18–27 let
- 28–37 let
- 38–47 let
- 48–57 let

2. Izobrazba:

- Nedokončana osnovna šola
- Dokončana osnovna šola
- Poklicna šola
- Štiriletna srednja šola
- Višja šola, visoka šola
- Magisterij, doktorat

3. Spol:

- Ženski
- Moški

4. Delovna doba:

- 0–10 let
- 11–20 let
- 21–30 let
- Nad 30 let

II. PODATKI GLEDE TRENUTNE ZAPOSLOTITVE

5. Zaposlitveni status:

- Zaposlen v gospodarstvu.
- Zaposlen v negospodarstvu.
- Samozaposlen.
- Študent, dijak.
- Brezposeln.

Če ste označili odgovor d ali e pojdite na vprašanje številka 9.

6. Višina neto mesečne plače, ki jo prejimate znaša:

- do 1000 evrov
- od 1000 do 2000 evrov
- nad 2000 evrov

7. Kako ste zadovoljni s spodaj naštetimi dejavniki v vašem podjetju?

Pri vsakem dejavniku se odločite za eno možnost in obkrožite ustrezno številko.

Dejavniki	Zelo nezadovoljen	Nezadovoljen	Zadovoljen	Zelo zadovoljen
Osebni dohodek.	1	2	3	4
Organizacijska klima	1	2	3	4
Možnost napredovanja.	1	2	3	4
Zanesljivost zaposlitve.	1	2	3	4
Nagrade in ugodnosti.	1	2	3	4

8. Ali si želite menjati zaposlitev?

- Da.
- Ne.

9. Kateri dejavniki so za vas najpomembnejši, ko izbirate zaposlitev?

***Razvrstite** navedene dejavnike po pomembnosti od najpomembnejšega do najmanj pomembnega dejavnika od 1 do 6 (označite z 1 najpomembnejšega in s 6 najmanj pomembnega).*

- Osebni dohodek. _____
- Urnik. _____
- Organizacijska klima. _____
- Možnost napredovanja. _____
- Oddaljenost zaposlitve od doma. _____
- Zanesljivost zaposlitve. _____

10. Ali ste zadovoljni s svojimi materialnimi razmerami?

- Da.
- Ne.

III. PODATKI GLEDE MOŽNOSTI ZAPOSLOVANJA V ITALIJI

11. Ali ste že kdaj razmišljali o delu v Italiji glede na to, da živite blizu državne meje?

- Da.
- Ne.

12. Ali ste že kdaj aktivno iskali zaposlitev v Italiji?

- Da.
- Ne.

13. Ali ste že kdaj delali v Italiji ?

Ni pomembno ali je bila redna zaposlitev, občasno delo...

- Da.
- Ne.

*Če ste označili odgovor **b** pojdite na vprašanje številka 17.*

14. Ali ste imeli urejeno potrebno dokumentacijo za delo v Italiji?

- Da.
- Ne.

15. Delo v Italiji je oz. je bilo:

- Dodaten vir zaslužka, saj sem imel redno zaposlitev v Sloveniji.
- Edini vir zaslužka.

16. Kako ste bili zadovoljni z delom v Italiji?

- Nezadovoljen.
- Niti zadovoljen, niti nezadovoljen.
- Zadovoljen.

17. Če bi v tem trenutku izbirali med zaposlitvijo v Italiji in zaposlitvijo v Sloveniji bi se odločili za:

- Zaposlitev v Sloveniji.
- Zaposlitev v Italiji.

*Če ste označili odgovor **a** ste prišli do konca vprašalnika. Če ste označili odgovor **b**, vas prosim, da odgovorite še na zadnje vprašanje.*

18. Zakaj bi se raje zaposlili v Italiji?

- V Sloveniji ne najdem primerne zaposlitve.
- V Italiji bi dobil boljše plačilo.
- V Italiji so nasploh boljši delovni pogoji.
- Drugo. Kaj? _____

SPSS izpis opisnih statistik

Starost

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	18-27	27	25,5	25,5	25,5
	28-37	42	39,6	39,6	65,1
	38-47	22	20,8	20,8	85,8
	48-57	15	14,2	14,2	100,0
	Total	106	100,0	100,0	

Izobrazba

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Nedokončana OS	1	,9	,9	,9
	OŠ	2	1,9	1,9	2,8
	Poklicna šola	11	10,4	10,4	13,2
	Štiriletna srednja šola	33	31,1	31,1	44,3
	Višja in visoka šola	57	53,8	53,8	98,1
	Mag. in dokt.	2	1,9	1,9	100,0
	Total	106	100,0	100,0	

Spol

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ženski	64	60,4	60,4	60,4
	Moški	42	39,6	39,6	100,0
	Total	106	100,0	100,0	

Delovna doba

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	0-10	55	51,9	51,9	51,9
	11-20	24	22,6	22,6	74,5
	21-30	18	17,0	17,0	91,5
	nad 30	9	8,5	8,5	100,0
	Total	106	100,0	100,0	

Priloga 2

SPSS izpisi tabel analize chi-kvadrat testa

Starost in nagnjenost k migriranju

Starost * Razmišljal o delu v ITA Crosstabulation

		Razmišljal o delu v ITA		Total	
		Da	Ne		
Starost	18-27	Count	17	10	27
		% within Starost	63,0%	37,0%	100,0%
	28-37	Count	30	12	42
		% within Starost	71,4%	28,6%	100,0%
	38-47	Count	11	11	22
		% within Starost	50,0%	50,0%	100,0%
	48-57	Count	7	8	15
		% within Starost	46,7%	53,3%	100,0%
Total		Count	65	41	106
		% within Starost	61,3%	38,7%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	4,387 ^a	3	,223
Likelihood Ratio	4,391	3	,222
Linear-by-Linear Association	2,176	1	,140
N of Valid Cases	106		

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 5,80.

Stopnja izobrazbe in nagnjenost k migriranju

Izobrazba * Razmišljal o delu v ITA Crosstabulation

			Razmišljal o delu v ITA		Total
			Da	Ne	
Izobrazba	Poklicna šola in manj	Count	10	4	14
		% within Izobrazba	71,4%	28,6%	100,0%
	Štiriletna srednja šola	Count	21	12	33
		% within Izobrazba	63,6%	36,4%	100,0%
	Višja šola in več	Count	34	25	59
		% within Izobrazba	57,6%	42,4%	100,0%
Total		Count	65	41	106
		% within Izobrazba	61,3%	38,7%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	1,017 ^a	2	,601
Likelihood Ratio	1,039	2	,595
Linear-by-Linear Association	1,001	1	,317
N of Valid Cases	106		

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 5,42.

Priloga 2

Spol in nagnjenost k migriranju

Spol * Razmišljaj o delu v ITA Crosstabulation

			Razmišljaj o delu v ITA		Total
			Da	Ne	
Spol	Ženski	Count	34	30	64
		% within Spol	53,1%	46,9%	100,0%
	Moški	Count	31	11	42
		% within Spol	73,8%	26,2%	100,0%
Total		Count	65	41	106
		% within Spol	61,3%	38,7%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	4,574(b)	1	,032		
Continuity Correction(a)	3,744	1	,053		
Likelihood Ratio	4,690	1	,030		
Fisher's Exact Test				,042	,026
Linear-by-Linear Association	4,531	1	,033		
N of Valid Cases	106				

a Computed only for a 2x2 table

b 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 16,25.

Symmetric Measures

		Value	Approx. Sig.
Nominal by Nominal	Phi	-,208	,032
	Cramer's V	,208	,032
	Contingency Coefficient	,203	,032
N of Valid Cases		106	

a. Not assuming the null hypothesis.

b. Using the asymptotic standard error assuming the null hypothesis.

Zaposlitveni status in želja po menjavi zaposlitve

Zaposlitveni status * Želja menjati zaposlitev Crosstabulation

			Želja menjati zaposlitev		Total
			Da	Ne	
Zaposlitveni status	zaposl. v gospodarstvu	Count % within Zaposlitveni status	12 25,0%	36 75,0%	48 100,0%
	zaposl. v negospodarstvu	Count % within Zaposlitveni status	21 61,8%	13 38,2%	34 100,0%
	Samozaposlen	Count % within Zaposlitveni status	3 75,0%	1 25,0%	4 100,0%
Total		Count % within Zaposlitveni status	36 41,9%	50 58,1%	86 100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	12,946 ^a	2	,002
Likelihood Ratio	13,215	2	,001
Linear-by-Linear Association	12,217	1	,000
N of Valid Cases	86		

a. 2 cells (33,3%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1,67.

Priloga 2

Višina osebnega dohodka in želja po menjavi zaposlitve

Trenutni neto OD * Želja menjati zaposlitev Crosstabulation

			Želja menjati zaposlitev		Total
			Da	Ne	
Trenutni neto OD	do 1000 eurov	Count	27	26	53
		% within Trenutni neto OD	50,9%	49,1%	100,0%
	nad 1000 eurov	Count	9	24	33
		% within Trenutni neto OD	27,3%	72,7%	100,0%
Total		Count	36	50	86
		% within Trenutni neto OD	41,9%	58,1%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	4,682 ^b	1	,030		
Continuity Correction ^a	3,760	1	,052		
Likelihood Ratio	4,804	1	,028		
Fisher's Exact Test				,043	,025
Linear-by-Linear Association	4,628	1	,031		
N of Valid Cases	86				

a. Computed only for a 2x2 table

b. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 13,81.

Symmetric Measures

		Value	Approx. Sig.
Nominal by Nominal	Phi	,233	,030
	Cramer's V	,233	,030
	Contingency Coefficient	,227	,030
N of Valid Cases		86	

a. Not assuming the null hypothesis.

b. Using the asymptotic standard error assuming the null hypothesis.

Razmerje med zadovoljstvom z materialnimi razmerami in željo po menjavi zaposlitve

Zadovoljstvo z mater.razm. * Želja menjati zaposlitev Crosstabulation

			Želja menjati zaposlitev		Total
			Da	Ne	
Zadovoljstvo z mater.razm.	Da	Count % within Zadovoljstvo z mater.razm.	16 31,4%	35 68,6%	51 100,0%
	Ne	Count % within Zadovoljstvo z mater.razm.	20 57,1%	15 42,9%	35 100,0%
Total		Count % within Zadovoljstvo z mater.razm.	36 41,9%	50 58,1%	86 100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	5,664 ^b	1	,017		
Continuity Correction ^a	4,654	1	,031		
Likelihood Ratio	5,679	1	,017		
Fisher's Exact Test				,026	,015
Linear-by-Linear Association	5,598	1	,018		
N of Valid Cases	86				

a. Computed only for a 2x2 table

b. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 14,65.

Symmetric Measures

		Value	Approx. Sig.
Nominal by Nominal	Phi	-,257	,017
	Cramer's V	,257	,017
	Contingency Coefficient	,249	,017
N of Valid Cases		86	

a. Not assuming the null hypothesis.

b. Using the asymptotic standard error assuming the null hypothesis.

Priloga 2

Razmerje med zadovoljstvom z osebnim dohodkom in željo po zaposlitvi v Italiji oziroma Sloveniji

OD * Želja zaposl. v SLO ali ITA Crosstabulation

			Želja zaposl. v SLO ali ITA		Total
			Zaposlitev v SLO	Zaposlitev v ITA	
OD	Nezadovoljen	Count	25	13	38
		% within OD	65,8%	34,2%	100,0%
	Zadovoljen	Count	40	8	48
		% within OD	83,3%	16,7%	100,0%
Total		Count	65	21	86
		% within OD	75,6%	24,4%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	3,537 ^b	1	,060		
Continuity Correction ^a	2,650	1	,104		
Likelihood Ratio	3,529	1	,060		
Fisher's Exact Test				,078	,052
Linear-by-Linear Association	3,496	1	,062		
N of Valid Cases	86				

a. Computed only for a 2x2 table

b. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 9,28.

Symmetric Measures

		Value	Approx. Sig.
Nominal by Nominal	Phi	-,203	,060
	Cramer's V	,203	,060
	Contingency Coefficient	,199	,060
N of Valid Cases		86	

a. Not assuming the null hypothesis.

b. Using the asymptotic standard error assuming the null hypothesis.

Razmerje med zadovoljtvom z ekonomskim stanjem in željo po zaposlitvi v Italiji oziroma Sloveniji

Zadovoljstvo z mater.razm. * Želja zaposl. v SLO ali ITA Crosstabulation

			Želja zaposl. v SLO ali ITA		Total
			Zaposlitev v SLO	Zaposlitev v ITA	
Zadovoljstvo z mater.razm.	Da	Count % within Zadovoljstvo z mater.razm.	47 85,5%	8 14,5%	55 100,0%
	Ne	Count % within Zadovoljstvo z mater.razm.	33 64,7%	18 35,3%	51 100,0%
Total		Count % within Zadovoljstvo z mater.razm.	80 75,5%	26 24,5%	106 100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	6,154 ^b	1	,013		
Continuity Correction ^a	5,084	1	,024		
Likelihood Ratio	6,259	1	,012		
Fisher's Exact Test				,023	,012
Linear-by-Linear Association	6,096	1	,014		
N of Valid Cases	106				

a. Computed only for a 2x2 table

b. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 12,51.

Symmetric Measures

		Value	Approx. Sig.
Nominal by Nominal	Phi	,241	,013
	Cramer's V	,241	,013
	Contingency Coefficient	,234	,013
N of Valid Cases		106	

a. Not assuming the null hypothesis.

b. Using the asymptotic standard error assuming the null hypothesis.

Priloga 2

Razmerje med željo po menjavi zaposlitve in željo po zaposlitvi v Italiji oziroma Sloveniji

Želja menjati zaposlitev * Želja zaposl. v SLO ali ITA Crosstabulation

			Želja zaposl. v SLO ali ITA		Total
			Zaposlitev v SLO	Zaposlitev v ITA	
Želja menjati zaposlitev	Da	Count % within Želja menjati zaposlitev	19 52,8%	17 47,2%	36 100,0%
	Ne	Count % within Želja menjati zaposlitev	46 92,0%	4 8,0%	50 100,0%
Total		Count % within Želja menjati zaposlitev	65 75,6%	21 24,4%	86 100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	17,446 ^b	1	,000		
Continuity Correction ^a	15,386	1	,000		
Likelihood Ratio	17,935	1	,000		
Fisher's Exact Test				,000	,000
Linear-by-Linear Association	17,243	1	,000		
N of Valid Cases	86				

a. Computed only for a 2x2 table

b. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 8,79.

Symmetric Measures

		Value	Approx. Sig.
Nominal by Nominal	Phi	-,450	,000
	Cramer's V	,450	,000
	Contingency Coefficient	,411	,000
N of Valid Cases		86	

a. Not assuming the null hypothesis.

b. Using the asymptotic standard error assuming the null hypothesis.

Razmerje med spolom in urejenostjo zaposlitvene dokumentacije

Spol * Urejena dokumentacija Crosstabulation

			Urejena dokumentacija		Total
			Da	Ne	
Spol	Ženski	Count	0	11	11
		% within Spol	,0%	100,0%	100,0%
	Moški	Count	5	8	13
		% within Spol	38,5%	61,5%	100,0%
Total		Count	5	19	24
		% within Spol	20,8%	79,2%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	5,344 ^b	1	,021		
Continuity Correction ^a	3,267	1	,071		
Likelihood Ratio	7,240	1	,007		
Fisher's Exact Test				,041	,030
Linear-by-Linear Association	5,121	1	,024		
N of Valid Cases	24				

a. Computed only for a 2x2 table

b. 2 cells (50,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 2,29.

Symmetric Measures

		Value	Approx. Sig.
Nominal by Nominal	Phi	-,472	,021
	Cramer's V	,472	,021
	Contingency Coefficient	,427	,021
N of Valid Cases		24	

a. Not assuming the null hypothesis.

b. Using the asymptotic standard error assuming the null hypothesis.

Razmerje med urejenostjo dokumentacije in statusom zaslůžka v Italiji

Vir zaslůžka - delo v ITA * Urejena dokumentacija Crosstabulation

			Urejena dokumentacija		Total
			Da	Ne	
Vir zaslůžka - delo v ITA	Dodaten vir zaslůžka	Count % within Vir zaslůžka - delo v ITA	0 ,0%	15 100,0%	15 100,0%
	Edini vir zaslůžka	Count % within Vir zaslůžka - delo v ITA	5 55,6%	4 44,4%	9 100,0%
Total		Count % within Vir zaslůžka - delo v ITA	5 20,8%	19 79,2%	24 100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	10,526 ^b	1	,001		
Continuity Correction ^a	7,427	1	,006		
Likelihood Ratio	12,198	1	,000		
Fisher's Exact Test				,003	,003
Linear-by-Linear Association	10,088	1	,001		
N of Valid Cases	24				

a. Computed only for a 2x2 table

b. 2 cells (50,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1,88.

Symmetric Measures

		Value	Approx. Sig.
Nominal by Nominal	Phi	-,662	,001
	Cramer's V	,662	,001
	Contingency Coefficient	,552	,001
N of Valid Cases		24	

a. Not assuming the null hypothesis.

b. Using the asymptotic standard error assuming the null hypothesis.